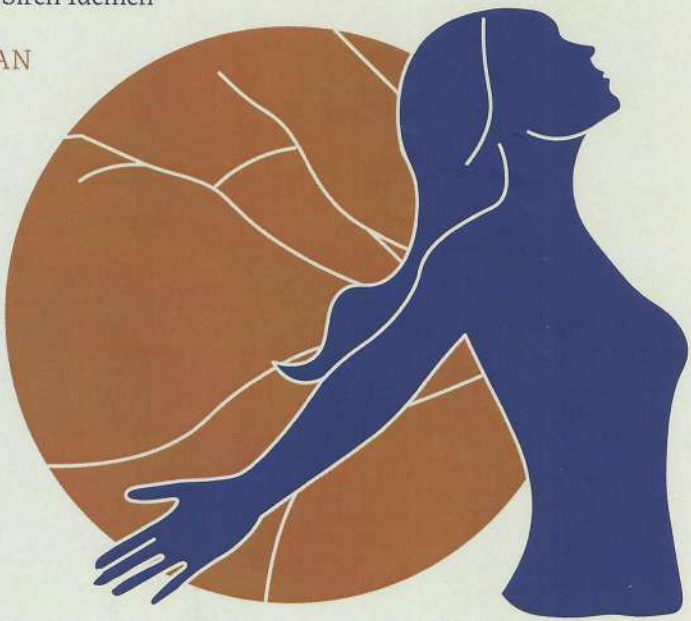
2022
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Annie Ernaux

Kızın Hikâyesi

Çeviri: Siren İdemen

ROMAN

can
çağdaş

ANNIE ERNAUX

KIZIN HİKÂYESİ

Can Çağdaş

Kızın Hikâyesi, Annie Ernaux
Fransızca aslından çeviren: Siren İdemen
Mémoire de fille
İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: Éditions Gallimard, 2016
© 2016, Éditions Gallimard, Paris
© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kasım 2023, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 20000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır
Editör: Şirin Etik
Düzelti: Melis Oflas
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak uygulama: Ayşe Merdit

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 2. Kat
Avcılar, İstanbul
Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6227-7

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

ANNIE ERNAUX

KIZIN HİKÂYESİ

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Siren İdemen

can

Annie Ernaux'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Seneler, 2021
Babamın Yeri, 2022
Yalın Tutku, 2022
Boş Dolaplar, 2022
Bir Kadın, 2023
Olay, 2023

ANNIE ERNAUX, 1940'ta, Lillebonne'da, işçi sınıfına mensup bir ailede doğdu; çocukluğunu Yvetot, Normandiya'da geçirdi. Mazbut bir sosyal çevrede büyüdü, edebiyat öğrenimi gördü ve uzun yıllar boyunca edebiyat öğretmenliği yaptı. Kişisel deneyimle toplumsal tarihi birleştiren unsurları daha ilk romanı *Boş Dolaplar* ile ortaya koydu. Toplumsal sınıf atlama, evlilik, kadın özgürlüğü, cinselllik, kürtaj, hastalık, yaşlılık ve ölüm gibi meseleleri kendi deneyimleri üzerinden aktarırken, arka planda daima toplumsal yaşam ve onu oluşturan kültürel, siyasi, tarihî olaylara yer vererek, "toplumsal bellek" yazını olarak nitelenebilecek eserlere imza attı; başta 2022 Nobel Edebiyat Ödülü olmak üzere birçok saygın ödüle değer görüldü. Hâlâ Cergy'de yaşamaktadır.

SİREN İDEMEN, 1980'lerden bu yana gazetecilik ve çevirmenlik yapıyor. *Express, Roll, Bir+Bir* dergisinin ve sitesinin kurucu, editör ve muhabirlerinden. Çevirdiği ilk kitap *Bozkırdaki Gölgeler* (Ricardo Güiraldes), son kitaplardan bazıları ise *Parçalanma* (Emil Michel Cioran), *Freud-Spinoza Mektuplaşması 1676-1938* (Michel Juffé), *Karanlık Dükkân* (Georges Perec). İdemen ayrıca Annie Ernaux'nun *Olay*, *Seneler*, *Babamın Yeri* ve *Boş Dolaplar* kitaplarını da Türkçeye kazandırmıştır.

"I know it sounds absurd but please tell me who I am"[1]

Supertramp

"Bir şey daha var, dedi. Yaptığım hiçbir şeyden utanmıyorum. Âşık olmanın da bunu söylemenin de utanılacak bir yanı yok.

Doğru değildi bu. Teslimiyetinin, yazdığı mektubun, aşkının utancı ömrünün sonuna kadar içini kemirmeye, onu içten içe yakıp kavurmaya devam edecekti. Her şey bir yana o kadar da acı vermiyordu; kimseye belli etmeden, gizliden gizliye katlanılamayacak gibi değildi. Bir hayat tecrübesiydi işte. Hayırlı bir şey. Kitap yazabilirdi şimdi, Roddy de karakterlerden biri olurdu; ya da müziğe ciddiyetle eğilebilirdi; ya da hayatına son verebilirdi."

Rosamond Lehmann
Dusty Answer[2]

Başkalarının gerçekliğine kapılan insanlar vardır, onların konuşma tarzlarına, bacak bacak üstüne atışlarına, sigarayı yakışlarına... Başkalarının varlığına saplanıp kalırlar. Günün birinde ya da daha doğrusu bir gece, tek bir Öteki'nin arzu ve iradesine kapılırlar. Kendileri hakkında inandıkları her şey yıkılır. Tamamen çözülüverirler ve olayların bilinmez akışı içinde sürüklenen yansımalarının hareketlerini, boyun eğişini izlemeye koyulurlar. Her daim Öteki'nin iradesinin arkasından giderler. O hep bir adım ileridedir. Ona asla yetişemezler.

Ne teslimiyet ne de rıza, sadece "bana ne oluyor" ya da "bu benim başıma geliyor olamaz" dedirten gerçeğin sersemleticiliği. Fakat bu şartlarda ben yoktur artık ya da aynı ben olmaktan çıkmıştır. Yalnızca Öteki vardır; her hareketin, durumun, bir sonraki ânın efendisi odur, yalnızca o bilir.

Sonra Öteki çeker gider; artık hoşuna gitmez, ilgisini çekmez olmuşsunuzdur. Sizi gerçeklerle, mesela kirli bir donla baş başa bırakıp terk eder. Tek umursadığı kendi zamanıdır artık. Sizse çoktan alışkanlık haline getirdi-

ğiniz itaatkârlıkla baş başa kalırsınız. Efendisi olmayan bir zamanda tek başınıza.

Başkaları için şimdi çocuk oyuncağıdır sizi ayartmak, içinizde açılan boşluğu doldurmak için üşüşürler, hiçbir şeylerine itiraz etmezsiniz, varlıklarını hayal meyal hissedersiniz. Siz Efendi'yi beklersiniz, hiç değilse bir kere lütfedip size dokunmasını. Yapar bunu, bütün varlığınızla yalvardığınız olanca kudretiyle, bir gece yapar. Ertesi gün toz olur. Önemsemezsiniz, onu tekrar görme umudu yaşama sebebiniz haline gelmiştir artık, giyinmeniz, kendinizi geliştirmeniz, sınavlarda başarılı olmanız hepsi onun içindir. O geri gelecek ve bu sefer ona layık olacaksınız, hatta daha da ötesi, önceki silik varlığınıza kıyasla bilginizle, özgüveninizle, güzelliğinizdeki değişimle gözlerini kamaştıracaksınız.

Yaptığınız her şey, kendinize gizliden gizliye atadığınız Efendi içindir. Ancak, kendi değerinizi yükseltmek için çalıştıkça, farkına varmadan, kaçınılmaz olarak ondan uzaklaşırsınız. Ne derece aklınızı yitirdiğinizi birden idrak edersiniz, bir daha gözünüze gözükmesin istersiniz. Her şeyi unutacağınıza ve bundan asla kimseye bahsetmeyeceğinize kendi kendinize yemin edersiniz.

Hava durumu bakımından hiçbir özelliği olmayan bir yazdı; General de Gaulle'ün geri dönüşünün, yeni Cumhuriyet'in ve yeni frangın, dünya futbol şampiyonu Pelé'nin, Fransa Turu'nu kazanan Charly Gaul'ün, Dalida'nın *Mon histoire c'est l'histoire d'un amour*[3] şarkısının yazı.

Yirmi beş yaşına kadarki bütün yazlar gibi upuzun bir yaz; sonra hızla geçip gitmeye, gitgide kısalmaya başlayan, zihinde sırası karışan, sadece kavurucu sıcak, olağanüstü kurak yazlar kalır geriye.

1958 yazı.

Önceki yazlarda olduğu gibi gençlerin küçük bir kısmı, en varlıklılar, aileleriyle birlikte güneşli Côte d'Azur sahillerine inmişti; yine aynı kesimden ama lisede ya da Saint-Jean-Baptiste-de-La-Salle okullarında[4] okuyan diğer bir kısımsa ders kitaplarından altı yılda yarım yamalak, pratik yapmadan öğrendikleri İngilizcelerini geliştirmek üzere Dieppe'den gemiye binmişlerdi. Lise ve üniversite öğrencileriyle öğretmenlerden oluşan, uzun tatili ve az parası olan bir diğer grupsa Fransa topraklarının dört bir yanındaki büyük malikânelerde, hatta şatolarda kurulan yaz kamplarında çocuklarla ilgilenmek için yolla-

ra koyulmuştu. Kızlar, nereye giderlerse gitsinler, bavullarına bir paket tek kullanımlık ped koyuyor, arzu ve korkuyla karışık, ilk kez bir oğlanla yatacakları yazın bu yaz olup olmayacağını merak ediyorlardı.

Yine o yaz, binlerce asker asayişi sağlamak üzere Cezayir'e yollanmıştı, çoğu evinden ilk defa ayrılıyordu. Sıcağı, *cebel*'i,[5] *duwwar*'ları,[6] yüz yıllık işgalden sonra hâlâ Fransızca konuşamayan, okuması yazması olmayan cahil Arapları anlattıkları düzinelerce mektup yazmışlardı. Çorak ve kayalık arazide, üzerlerinde şort, arkadaşlarıyla gülüşürken çekilmiş fotoğraflarını göndermişlerdi. Kampa gitmiş izcilere benziyorlardı, gören tatile çıkmışlar sanırdı. Kızlar onlara bir şey sormuyordu, gazetelerde ve radyoda sözü edilen "çatışmalar", "pusular" sanki başkalarıyla ilgiliydi. Erkeklik görevini yerine getirmelerini gayet doğal karşılıyorlardı, söylentilere göre fiziksel ihtiyaçlarını bağlı keçilerle gideriyorlarmış.

Sıla iznine geldiler, kolyeler, Fatma'nın eli biçiminde takılar, bakır tepsiler getirdiler, sonra tekrar gittiler. Gilbert Bécaud'nun "Le jour où la pluie viendra" şarkısının sözlerini *Le jour où la quille viendra*[7] diye uyarlamışlardı. Nihayet memleketlerine döndüler, Fransa'nın dört bir yanına dağıldılar. Mağrip'e gitmemiş, *fellah* ya da *bedevi* muhabbeti yapmayan, savaş konusunda bakir yeni arkadaşlar edindiler mecburen. Onlarsa yönlerini şaşırmış, dillerini kaybetmişlerdi. Yaptıklarının doğru mu yanlış mı olduğunu, gurur mu yoksa utanç mı duymaları gerektiğini bilmiyorlardı.

Kızın 1958 yazında çekilmiş hiç fotoğrafı yok.

Kampta kutladığı on sekizinci yaş gününe ait tek fotoğraf bile yok. Eğitmenlerin en genciydi. Doğum günü izin gününe denk geldiği için öğleden sonra şehre inip birkaç şişe köpüklü şarap, birkaç paket portakallı bisküvi ve kurabiye alacak zaman bulmuştu ama sadece birkaç kişi uğramıştı odasına, bir kadeh içip biraz atıştırıp hemen sıvışmışlardı, belki daha o zamandan düşmüştü gözden ya da kampa plak ve pikap getirmediği için ilgilerini çekmiyordu sadece.

1958 yazı boyunca, Orne'daki S. kampında tanıştığı bütün o insanlar içinden acaba onu, o kızı hatırlayan var mıdır? Muhtemelen hiç kimse.

Eylül sonunda hepsi bir yerlere dağıldığında birbirlerini unuttukları gibi, onu da unutmuşlardı. Liselerine, öğretmen ya da hemşire okullarına, beden eğitimi bölümlerine dönmüş ya da Cezayir'e gönderilmek üzere birliğe alınmışlardı. Çocuklarla uğraşarak maddi ve manevi bakımdan verimli bir tatil geçirdikleri için çoğu memnundu. Ama o, hiç şüphesiz, bir arıza, bir basiretsizlik örneği, bir karambol gibi –hafızada yer işgal etmesi manasız gülünç bir şey– diğerlerinden daha önce unutuldu. Bugün muhtemelen hepsinin hafızasında silikleşmiş birtakım mekânlardaki bulanık siluetlere dönüşmüş, o zamanlar en gözde şakaları olan *Karanlık bir mahzende zenciler dövüşü* ve *Bugün Kapalıyız*[8] esprilerinden ibaret 58 yazı anılarında mevcut değil.

O halde, diğerlerinin bilincinden, Orne bölgesindeki bu özel mekânda, bu özel yaz mevsiminde bir arada bulunanların iç içe geçmiş bilinçlerinden, eylemlere, davranışlara, bedenlerin baştan çıkarıcılığına, kızın bedenine bile değer biçen bilinçlerinden silinip gitti demek

ki. Diğerlerinin, yani onu yargılayan ve görmezden gelenlerin, biri adını andığında omuz silken ya da gözlerini havaya dikenlerin bilincinden. *Annie qu'est-ce que ton corps dit*! (Annie Cordy ha ha ha!)[9] diye uydurduğu kelime oyunuyla kasılıp övünen bir çocuğun esprisinin nesnesi oldu.

Ötekiler, yani Fransa'nın ya da dünyanın herhangi bir yerinde toplum içine karışmış, evli, boşanmış ya da bekâr, boyalı ya da kır saçlı, emekli büyükanne ve büyükbabalar –tanınmaz haldeler– tarafından ebediyen unutulmuş.

Ben de unutmak istedim o kızı. Onu gerçekten unutmak, yani artık onun hakkında yazma isteği duymamak. Onun hakkında, arzusu, çılgınlığı, aptallığı ve gururu, açlığı ve kesilen kanaması hakkında yazmak zorunda olduğumu düşünmeyi bırakmak. Bunu asla başaramadım.

Günlüğümde hep birtakım cümleler, "S.'deki kız", "58'deki kız" atıfları. Yirmi yıldır, "58"i hep diğer kitap projelerim arasına koyuyorum. Hep eksik, hep ertelenen metin. Tarifsiz gedik.

Birkaç sayfanın ötesine geçemedim hiç, sadece bir kere, takvimin günü gününe 1958'le çakıştığı sene hariç. 16 Ağustos 2003 Cumartesi günü yazmaya başladım: "16 Ağustos 1958, Cumartesi. Üzerimde, beş bin frank verip Marie-Claude'dan aldığım –onun da on bin franga Rouen'daki Elda mağazasından aldığı– kot pantolon ve enine çizgili mavi beyaz kolsuz bir bluz var. Bedenime son defa sahip oluşum." Yazdığım günle 1958'deki aynı günü denk getirmeye çalışarak, su yüzüne çıkan bütün ayrıntıları karmakarışık kayda geçirerek her gün hızla

yazmaya devam ettim. Sanki bu kesintisiz günbegün yıldönümü-yazımı kırk beş senelik zaman aralığını ortadan kaldırmanın en iyi yoluydu, tarihlerin "günü gününe" örtüşmesi sayesinde, bu yazım tarzı bir odadan diğerine geçer gibi doğrudan ve kolayca o yaza erişme imkânı veriyordu.

Çok geçmeden, olguları kâğıda dökmekte geride kalmaya başladım. Zihnime hücum eden görüntü ve kelimeler sonu gelmez bir şekilde dallanıp budaklanıyor, çoğalıyordu. 58 yazının zamanını 2003 ajandasına hapsedemiyordum, sürekli beni aşıyor, taşıyordu. İlerledikçe, yaptığımın aslında yazmak olmadığını daha da hisseder oldum. Bu dökümün başka bir hal alması gerektiğini görüyor ama nasıl şekilleneceğini bilemiyordum. Bulmaya çalışmıyordum da. Aslında, içten içe, anıları teker teker örtünün altından çekip çıkarmanın katışıksız zevkine bırakmıştım kendimi. Biçimle uğraşmanın sancısından kaçıyordum. Elli sayfanın sonunda bıraktım.

Aradan on yılı aşkın bir süre geçti, on bir yaz daha yaşandı, 1958'den bu yana geçen süre, savaşlar, devrimler, nükleer santral patlamalarıyla, unutulmaya yüz tutan bir dolu şeyle akıp geçen elli beş yıla ulaştı.

Önümdeki zaman giderek kısalıyor. Nasıl ki son bir sevgili, son bir bahar varsa son bir kitap da mutlaka olacaktır fakat bunun hangisi olduğunu anlayacak hiçbir işaret yok. Başından beri "58'deki kız" adını koyduğum o kız hakkında bir şey yazamadan ölebileceğim düşüncesi zihnimi kemiriyor. Bir gün, onu hatırlayacak hiç kimse kalmayacak. Bir başkasının değil, o kızın yaşadığı şey açıklanmadan kalacak, bir hiç uğruna yaşanmış olacak.

Başka hiçbir yazı konusu beni bunun kadar zamanın ötesinde yaşatabilirmiş gibi gelmiyor; ışıltılı, yeni ya da kesinlikle mutluluk verici değil, ama hayati. Sadece "ha-

yatın tadını çıkarmak" katlanılır bir düşünce değil, yeni bir yazı fikri olmadan geçen her an son an gibi.

Hatırlayan tek kişi olduğumu düşünmek –öyle olduğuna inanıyorum– büyüleyici geliyor. Yüce bir kudret bahşedilmiş gibi. Onların, 58 yazında orada olan diğerlerinin üzerinde tartışmasız bir üstünlük; arzularımdan, Rouen sokaklarındaki delice hayallerimden, henüz on sekizimdeyken yaşlı bir kadın gibi kanamamın kesilmesinden duyduğum utancın bana miras bıraktığı üstünlük. Utancın başka her şeyden daha çok insanın içine işleyen, her şeyden daha inatçı muazzam hafızası. Bu hafıza, sonuçta utancın özel bir armağanı.

Buraya kadar söylediklerimin, kötü rüyalarda olduğu gibi, beni ilerlemekten alıkoyan, engelleyen şeyleri bertaraf etmeye yönelik olduğunun farkındayım. 58'deki kızla, onunla ve diğerleriyle buluşmak, hepsini 1958 yazına yerleştirmek üzere yapmaya hazırlandığım hamlenin, başlama ânının şiddetini hafifletmenin bir yolu bu. 1958 bugün, 1914'ün o zaman onlara olduğundan çok daha uzak.

Yvetot Saint-Michel yatılı okulu *Klasik* C *Bölümü*'nün verdiği karnenin iç sayfasına yapıştırılmış siyah beyaz vesikalık fotoğrafa bakıyorum. Hafif yandan çekilmiş bir portre, düzgün oval bir yüz, düz bir burun, belli belirsiz elmacıkkemikleri, geniş bir alın görüyorum, bu genişliği azaltmak için muhtemelen üzerine kâkül düşürülmüş. Bir tarafı kıvır kıvır, diğer tarafı lüle şeklindeki perçem tuhaf duruyor. Koyu kestane saçların gerisi tepede topuz yapılarak toplanmış. Dudaklardaki gülümseme için se-

vimli de denebilir hüzünlü de ya da ikisi birden. Reglan kollu, dik yakalı, koyu renk kazak sade ve ciddi bir cüppe etkisi veriyor. Sonuç olarak saçları kötü şekillendirilmiş, uysal ya da kaygısız izlenimi uyandıran, bugünden bakınca on yedi yaşından fazla gösteren sevimli bir kız.

Fotoğraftaki kıza gözümü ayırmadan baktıkça o da bana bakıyormuş gibi geliyor. O kız ben miyim? Ben o muyum? O olabilmem için

fizik problemleri ve iki bilinmeyenli denklemler çözebilmem

her hafta *Bonnes soirées* dergisiyle birlikte verilen romanı okumam

nihayet bir danslı partiye gitme hayali kurmam

Cezayir'in Fransız kalmasını desteklemem

her yerde, her adımımda annemin gri gözlerini üzerimde hissetmem

Beauvoir, Proust, Virginia Woolf vs. okumamış olmam

adımın Annie Duchesne olması lazım.

Elbette gelecekte neler olacağından, 58 yazında yaşanacaklardan bihaber olmam, hem kendi tarihime hem de dünya tarihine ilişkin anlık ve tam bir hafıza kaybı yaşamam gerekirdi.

Fotoğraftaki kız ben değilim, ama o bir kurgu da değil. Hakkında bu kadar kapsamlı, bu kadar sınırsız bilgiye sahip olduğum başka kimse yok dünyada, örneğin

vesikalık fotoğrafı çektirmek için şubat tatilinde bir öğleden sonra yakın arkadaşı Odile'le Place de la Mairie'deki fotoğrafçıya gittiğini

alnındaki kıvırcık perçemin geceleri taktığı bigudilerden, gözlerindeki buğulu bakışların miyopluğundan kaynaklandığını – şişe dibi gibi kalın camlı gözlüğünü çıkarmıştı

üç yaşındayken kırık bir şişenin üzerine düşmesi sonucu sol dudağının köşesinde, fotoğrafta görünmeyen, pençe şeklinde bir yara izi olduğunu

üzerindeki kazağın, annesinin dükkânına çorap, okul malzemeleri, kolonya vesaire tedarik eden seyyar satıcının yılda iki kez kafenin masalarından birinin üzerinde bavullarını açıp mallarını sergilediği Fécamp'lı tuhafiye toptancısı Delhoume'dan alınma olduğunu; takım elbiseli, kravatlı şişman satıcının "La Fille du cow-boy"u söyleyen meşhur şarkıcı Annie Cordy'yle adaş olduğunu söylediği gün adama sinir olduğunu söyleyebilirim.

Ve böyle sonsuza kadar uzar gider.

Yani, hafızam başka hiç kimseyle, tabiri caizse, bu denli yüklü değil. Ve 1950'lerin dünyasını, gocuklu, Bask bereli adamları, önden çekişli arabaları, "Étoile des neiges"i,[10] Uruffe papazının işlediği cinayeti,[11] Fausto Coppi'yi,[12] Claude Luter Orkestrası'nı[13] zihnimde yeniden canlandırabilmem için onunkinden başka bir hafızam yok – insanları ve nesneleri özgün gerçekliklerinin ışığında gözümün önüne getirebilmek için de. Fotoğraftaki kız, hafızasını bana miras bırakan bir yabancı.

Ancak onunla, daha doğrusu gelecek yaz dönüşeceği kişiyle bugün hiçbir ortak yanım olmadığını da söyleyemem; Pavese'nin *Güzel Yaz*'ını ve Rosamond Lehmann'ın *Dusty Answer*'ını okuduğumda, yazmaya başlamadan önce listesini çıkarıp seyretme ihtiyacı duyduğum filmleri seyrettiğimde üzerime çöken yoğun huzursuzluk da bunu kanıtlıyor:

Wanda,[14] *En cas de malheur*,[15] *Sue perdue dans Manhattan*,[16] *La fille à la valise*[17] ve geçen hafta seyrettiğim *Después de Lucía*[18].

Bu filmleri seyrederken ekrandaki kız beni ele geçir-

miş, bugün olduğum kadın değil de 58 yazındaki kızmışım gibi geliyor. Beni etkisi altına alıyor, nefesimi kesiyor ve bir an için ekranın dışında var olmadığımı hissettiriyor.

Elli yıllık bir aradan sonra ortaya çıkabilen ve içsel bir çöküş yaratabilen 1958'deki bu kız, demek ki içimde gizli, indirgenemez bir varlığa sahip. Eğer gerçek, sözlük tanımındaki gibi, eyleyen, etki üreten şeyse bu kız ben değilim ama o benim içimde gerçek. Bir tür *gerçek mevcudiyet*.

Bu durumda, 58'deki kız ile 2014'teki kadını tek bir "ben" içinde mi eritmeliyim? Ya da en doğru –öznel değerlendirme– değilse de en maceracı gibi gelen ve olgularla eylemleri açıklarken mümkün olduğunca ileri gitmek için "o" ve "ben" kiplerini kullanarak ilkini ikincisinden ayırarak mı yazmalıyım? Ve bunu mümkün olan en acımasız şekilde yapmak: Bir kapının ardından birilerinin hakkımızda "o" diyerek bahsettiğini işittiğimiz ve oracıkta öldüğümüzü hissettiğimiz anlardaki gibi.

Fotoğrafı olmasa bile onu, Annie Duchesne'i, 14 Ağustos günü öğleden sonra Rouen'da trenden inerken gözümün önüne getirebiliyorum. Saçları tepede gergin bir topuz yapılmış. Gözlerini küçülten miyop gözlüklerini takmış yoksa ancak sisin içinde gibi hareket edebilir. Lacivert truvakar bir ceket –iki yıl önceki bej alpaka mantosu kısaltılıp boyanmış–, kalın tüvit kumaştan bir kalem etek –yine başka bir etekten kesilip biçilmiş–, çizgili lacivert bir kazak giymiş. Elinde, altı yıl önce babasıyla Lourdes seyahati için aldıkları ve o zamandan beri hiç kullanılmadığından yepyeni kalmış gri bavulla bir hafta önce Yvetot'daki pazardan aldıkları kova şeklinde mavi beyaz plastik çanta.

Yolculuk boyunca kompartımanın camlarına vuran yağmur dinmiş, güneş açmış. Truvakar yün ceketinin ve kalın kışlık eteğinin içinde sıcaktan bunalıyor. Taşralı orta sınıf bir kız görüyorum, dayanıklı ve rahat kumaşlardan "el yapımı" giysiler giymiş, boylu poslu, sağlam yapılı, okumaya meraklı.

Yanında tayyörlü, permalı kızıl saçlı, otoriter bir edayla başını dimdik tutmuş, ondan daha kısa boylu, ellili yaşlarda, "saygın" olarak nitelenebilecek bir kadının kare şeklindeki siluetini görüyorum. Annemi görüyo-

rum, endişe, şüphe ve hoşnutsuzluk karışımı bakışlarını, o bildik "göz açtırmayan anne" ifadesini.

Kızın tam o anda ne hissettiğini, tek arzusunun ne olduğunu biliyorum: Annesinin bir an önce çekip gitmesi, trene binip eve dönmesi. Rouen'da aktarma yapma gerekçesiyle kızın yalnız seyahat etmesine izin vermeyen annesinin yanında görülmekten, iki hafta sonra on sekiz yaşına basacağı ve eğitmen olarak işe alındığı halde kampa bir çocuk gibi getirilmekten duyduğu öfke ve utançla içten içe köpürüyor.

Onu görüyor ama duymuyorum. 1958'deki sesimin hiçbir kaydı yok ve hafıza, insanın kendi ağzından çıkan sözleri sessiz bir biçimde aktarıyor. Hâlâ Normandiya aksanıyla kelimeleri yayarak konuşup konuşmadığımı bilmem mümkün değil, uzak yakın bütün sülalemle kıyaslayarak bu aksandan kurtulduğuma inanıyordum herhalde.

Bu kız hakkında ne söyleyebilirim, kampın şoförü istasyonun önünde park etmeden hemen önce, annesinin açıkça belli ettiği arabaya binme niyetini engellemek için çabucak onu öptükten sonra aceleyle araca girip onu kaldırımda tedirgin halde bırakışından, kadının yolculuk boyunca pudrası dökülmüş yüzüne yayılan hüznünden mi söz edeyim? Bunu da, tıpkı daha sonra o akşam Rouen aktarmalı bir sefer olmadığı için annesinin Caen'daki bir otelde gecelemek zorunda kaldığını öğrendiğinde umursamadığı gibi, umursamadığından mı? S.'ye yalnız gelmesine izin vermediği için annesinin bunu hak ettiğini düşünüyordu herhalde.

O halde, onun hakkında, orada, o ağustos öğleden sonrasında, Orne'un renkten renge giren gökyüzünün

altında, üç gün sonra onun için sonsuza dek geride kalacak olanlardan habersiz, elli yılı aşkın bir süredir zamanın içinde silinmiş ve derinliği olmayan o anda var olduğu haliyle onu kavrayacak ne söyleyebiliriz?

Gözlüğünü çıkarmasaydı, topuzunu açıp saçlarını omuzlarında dalgalandırmasaydı –gerçi annenin bakışları üzerinden kalkar kalkmaz öngörülebilecek hareketler bunlar– gerçekleşebileceklere ve gerçekleşmeyebileceklere dair nasıl bir açıklama (ya da sadece açıklama değil) düşünülebilirdi?

Aklıma kendiliğinden gelen şu: O, tamamen arzu ve gururdan ibaret. Ve: Bir aşk hikâyesi yaşama peşinde.

Burada durmak istiyorum, sanki başka bir şey söylemeye gerek yokmuş, bundan sonrasını anlamak için bilinmesi gereken tek şey bundan ibaretmiş gibi. Bu romanlara özgü, kurgusal bir kadın kahraman için iyi bir yanılsama. Ama devam etmeli, bu arzuyu, bu gururu ve beklentiyi besleyen toplumsal, ailevi ve cinsel zemini tanımlamalı, gururun nedenlerini, hayalin kaynaklarını araştırmalıyız.

Şunu söyleyelim: Ailesinden ilk kez ayrılıyor. Yuvasından daha önce hiç çıkmamış.

On iki yaşındayken babasıyla birlikte Lourdes'a yaptığı otobüs yolculuğu ve her yaz Lisieux'deki Karmelit manastırındaki ve bazilikadaki sabah ibadetlerinin ardından otobüsün hacıları Trouville Sahili'ne bıraktığı kutsal gün dışında, çocukluğundan beri hayatı ailesinin küçük kafe-bakkalı ile rahibeler tarafından yönetilen Saint-Michel yatılı okulu arasında, gündüzlü öğrenci olarak günde iki kez aynı rotayı takip etmekle geçiyor. Tatil-

lerde Yvetot'da kalıyor, bahçede ya da odasında kitap okuyor.

Tek çocuk olarak üzerine titreniyor, altı yaşındayken ölen ilk kız evladın ardından doğduğu ve kendisi de beş yaşındayken tetanostan az kalsın öleceği için aşırı korunuyor. Dış dünya ona tamamen yasak olmasa da babası için endişe, annesi için kuşku nesnesi. Yanında yaşça büyük bir kuzeni ya da bir sınıf arkadaşı olmadıkça dışarı çıkamıyor. Bir partiye gitmesine bugüne kadar asla izin verilmedi. İlk kez üç ay önce, Place des Belges'de kurulan çadırdaki Karnaval Balosu'nda dans etti, annesi oturduğu yerden gözlerini bir an bile üzerinden ayırmadı.

Sosyal cehaletinin listesi saymakla bitmez. Telefon etmeyi bilmiyor, hiç duş almadı, banyoda yıkanmadı. Köylü kökenli Katolik işçi sınıfı olan kendi dünyası dışında bir çevreye dair hiçbir deneyimi yok. Bu zamansal mesafeden bakınca, dil ve yol yordam konusundaki büyük güvensizliğiyle, sakar, eğreti, kaba, hatta ağzı bozuk biri gibi görünüyor gözüme.

Hayatın yoğunluğu, okumayı öğrendiğinden beri tutkunu olduğu kitaplarda. Dünyayı kitaplar ve kadın dergileri vasıtasıyla tanıyor.

Evde, kendi çöplüğündeyse –mahallelinin deyişiyle– bakkalın kızı tüm haklara sahiptir. Şeker kavanozlarından, bisküvi kutularından canının çektiğini özgürce alır, tatillerde öğlene kadar yatakta kitap okur, ne sofra kurar ne ayakkabılarını boyar. Bir kraliçe gibi yaşar ve davranır.

Kraliçe gururuyla. Bu gurur, sınıf birincisi olmasından –bir tür doğal durum– ya da okul müdiresi Rahibe Marie de l'Eucharistie tarafından "yatılı okulun iftiharı" ilan edilmesinden ziyade matematik, Latince, İngilizce,

edebiyat gibi çevresindeki hiç kimsenin en ufak bir fikir sahibi olmadığı tüm bu şeyleri bilmesinden kaynaklanıyor. Gururu "istisna" olmaktan ve bayram sofralarında "Kime çekmiş bu?", "Öğrenme hevesini kimden almış?" diye tahminler yürüten işçi sınıfı akrabalarının geri kalanı tarafından böyle kabul edilmekten geliyor.

Diğerlerinden farklı olmanın gururu:

pikabında Gloria Lasso ve Yvette Horner yerine Brassens ve Golden Gate Quartet plakları dinliyor

Nous deux[19] yerine, *Kötülük Çiçekleri*'ni okuyor

günlük tutuyor, yazarlardan alıntıları ve şiirleri defterlere geçiriyor

ayinleri hiç kaçırmamasına ve dinî bayramlarda komünyona katılmasına rağmen Tanrı'nın varlığından şüphe ediyor, bu da onu kuşkusuz "kararsız" bölgeye yerleştiriyor, inanç ile inançsızlık arasında bir yerde, efsaneden yavaş yavaş sıyrılırken duaya, ayin ritüellerine ve törenlere bağlılığı devam ediyor.

Farklılığından doğan bir hak olarak arzularıyla duyduğu gurur:

annesinin, okulun, tüm kasabanın bakışlarından kaçmak için Yvetot'dan çekip gitmek ve canının istediğini yapmak: bütün gece okumak, Juliette Gréco gibi simsiyah giyinmek, öğrenci kafelerinde takılmak, Rouen'da Beauvoisine Caddesi'ndeki La Cahotte'da dans etmek

yatılı okuldaki havalı öğrencilerden gördüğü kimi simgelerin –Bach plakları, kütüphaneler, *Réalités*[20] aboneliği, tenis, satranç, tiyatro, banyo– hem cazip hem de ürkütücü kıldığı, bilinmeyen bir dünyaya girmek... Tüm bunlar, ne oturma odası ne de yemek odası bulunan, kafeyle bakkal arasına sıkışmış küçücük bir mutfaktan ibaret, tuvaletin avluda yer aldığı evine arkadaşlarını davet

etmesini engelliyor. O dünyadaki insanların şiir ve edebiyat, hayatın anlamı ve özgürlük hakkında konuştuklarını hayal ediyor, tıpkı temmuz ayı boyunca kendisini Ivich gibi hissedecek denli içinde yaşadığı Sartre'ın *Akıl Çağı* romanındaki gibi.

Belirli bir "ben"i yok, bir kitaptan diğerine geçen "ben"leri var.

Onu zekâsının gözü kara kendinden eminliğiyle, 1.70'lik boyunun, dolgun kalçaları ve baldırlarıyla yapılı vücudunun ortaya koyduğu gücüyle tanıyorum. Geleceğine dair soyut bir inanca sahip; bu inancı *Lectures pour tous*'tan[21] bir kopyasını kestiği Chaïm Soutine'in[22] *Kırmızı Merdiven* adlı tablosu temsil ediyor.

Kampa gelişi, ahırdan kaçmış bir kısrak gibi geliyor gözümün önüne, ilk kez yalnız ve özgür, biraz da ürkek. Akranlarıyla, kendisine benzer olduğunu hayal ettikleriyle ve onu kendilerinden biri olarak görecek gençlerle tanışmaya hevesli.

Annesi onu şeytandan kaçırır gibi, daima erkeklerden uzak tuttu. On üç yaşından beri sürekli onların hayalini kuruyor. Onlarla nasıl konuşacağını bilmiyor, Yvetot sokaklarında onlarla ayaküstü sohbet ederken gördüğü diğer kızların bunu nasıl yaptığını merak ediyor. Bundan sadece birkaç ay önce Ziraat Okulu'ndan bir öğrenciyle ilk kez öpüştü, bu sözsüz flörtü –oğlan da konuşmuyor– annesinin göz açtırmayan sıkı denetimini atlatmak için bin bir numara pahasına sürdürdü: Ayinlerin dörtte üçünü kaçırdı, dişçide uzun uzun sıra bekleme bahaneleri uydurdu... Ders yılının sonuna doğru, baka-

loryadan hemen önce, meşum bir ilahî cezaya çarptırılma korkusuyla onunla ilişkisine son verdi.

Bir erkeğin cinsel organını ne görmüş ne de dokunmuştu.

(Cehaletinin boyutunu ortaya koyan bir anı: Sınıftan bir kız, yatılı okulda dağıtılan Katolik ajandasına yazdığı bir Claudel alıntısını kikirdeyerek göstermişti: "İnsanoğlu için içindekini boşaltmaktan büyük mutluluk yoktur." Bunun neresinde müstehcenlik olduğunu anlamamıştı.)

Sevişmek için can atıyor, ama sadece aşkıyla. *Sefiller*'in Cosette ve Marius'un birlikte geçirdikleri ilk geceyi anlatan bölümünü ezbere biliyor: "Düğün gecelerinde bir melek eşikte gülümseyerek durur, parmağı dudağının üzerindedir. Ruh, aşkın kutsandığı bu mabedin önünde tefekküre dalar."

Yaz kampına girmek üzere olan bu "ben"in içinde yüzdüğü cinsel eylem imgelemini nasıl yeniden canlandırabiliriz?

Hayattaki en bilinmez ve harikulade şey kabul edilen, çocukluktan beri fısıltılar halinde dolaşan ama hiçbir yerde tarif edilmeyen, gösterilmeyen o büyük sır hakkındaki mutlak cehalet ve beklenti nasıl diriltilebilir? Hayat şölenine, hayatın özüne girişin kapısını açan –Tanrım, daha önce ölmeyeyim– bu gizemli eylem Ogino[23] yıllarında yasakların ve korkunç bir sonuçla karşılaşma dehşetinin ağırlığını taşıyor, en kötüsü de regl döneminden hemen önceki sekiz günlük "özgürlük"ün baştan çıkarıcılığını artırıyor.

Hafızam, arzu ve yasağın iç içe geçmesinin, kutsal bir deneyim beklentisinin "bekâretimi kaybetme" korku-

suyla birleşmesinin yarattığı ruh halini canlandırmakta başarısız oluyor. Bu ifadenin taşıdığı anlamın sarsıcı etkisi Fransız toplumunun büyük bir kısmı ve benim için kaybolmuş durumda.

Kampın giriş kapısından içeri hâlâ adımımı atamadım. 1958'deki kızı kavramaya yönelik çabamda bir türlü ilerleme kaydedemiyorum. Sanki onun "profil"ini olabildiğince titizlikle çizmek istiyor, portreye bitmek bilmeyen "psikolojik ve sosyal belirleyiciler", çok fazla fırça darbesi ekliyor ve böylece onu iyice anlaşılmaz hale getiriyorum. Oysa şöyle özetleyip geçebilirdim: "Taşrada dinî bir okulda okumuş, mütevazı bir ailede büyümüş, entelektüel, burjuva-bohem yaşam tarzına özenen, çalışkan bir öğrenci." Ya da dergilerin dilini benimseyecek olursak: "Narsisizmi ketlenmemiş bir kız" mealinde "yüksek özgüvenle yetiştirilmiş bir kız". Kampa gitmek üzere arabaya binen kızın kendini bu şekilde tanıyıp tanımayacağını bilmiyorum. Böyle konuşmadığı ya da kendisi hakkında böyle düşünmediği kesin, belki Sartre ve Camus'nün özgürlük ve başkaldırı hakkındaki sözleriyle düşünüyordur. Bildiğim tek şey, şu anda ilk adımı atma korkusunun içini kemirdiği çünkü daha önce çocuklarla ilgili hiçbir iş yapmamıştı, eğitmenler için verilen hazırlık kursuna katılacak yaşı (on sekiz) doldurmadığından, herhangi bir eğitim almadan kampa kabul edilmişti.

Kızın diline, içsel söylemini oluşturan tüm dillere ulaşmakta madem bu kadar zorlanıyorum –ki *Ce qu'ils disent ou rien*'i[24] yazarken yapabileceğimi sandığım gibi yeniden kurmaya çalışmak nafile– en azından bir yıl önce yatılı okuldan ayrılan bir sınıf arkadaşına yazdığı ve onun

da 2010'da bana geri verdiği mektuplardan örnekler alıntılayabilirim. Mektupların hepsi *Marie-Claude canım* veya *Darling* diye başlıyor ve liseli kızlar arasındaki modaya uygun olarak *Bye-bye* veya *Tchao* diye bitiyor. Kampa gitmeden birkaç ay öncesine ait mektuplarda şöyle yazıyor:

"Soğuktan, sıkıntıdan, bunaltıdan geberdiğimiz bu delikten [yatılı okuldan] ve bu korkunç Yvetot kasabasından çekip gitmek için can atıyorum."

"Boynuzluları[25] ifrit etmek için saçlarımı örüyorum, oje sürüyorum, önlüğümün kuşağını takmıyorum."

"Genç olmak harika bir şey! Evlilik cenderesine adım atmak için hiç acelem yok."

58'deki kız "özgürleşmiş", "modern", "güncel" görünen her şeyi coşkuyla takdir ediyor, "kuralcı kızlar"ı, "at gözlüklüler"i ya da "paralı koca peşinde koşanlar"ı aşağılıyor.

Fransızca dersinde kompozisyon yazmaya "bayılıyor", kompozisyon konularını arkadaşına anlatıyor. Rabelais bir muamma mı? Boileau: "Aklı seviniz" ve Musset: "Akıldan uzaklaşın!" vb.

Mektupların içeriği tamamen okul hayatı ve okumaları (Sagan, Camus, "zorlu" olarak tanımladığı *Başkaldıran İnsan*) gelecek ve genel olarak varoluş etrafında dönüyor. Üslubu canlı ve coşkulu. "Hayat yaşamaya değer" ifadesi sık sık tekrarlanıyor. Yvetot Karnavalı'nda gittiği balo hakkında: "Çılgınca bir girdap içinde ilk kez eşi benzeri görülmemiş bir mutluluk hissettim ve sesli düşünerek, 'Mutluyum,' dedim."

Ailesi hakkında tek kelime yok.

Bana ne kadar samimi gelirse gelsin, bu mektupların zevklerinin, hislerinin, başkaları ve hayat hakkındaki duruşlarının ne kadar benzeştiğini Marie-Claude'a –fantezileri, otoriteye karşı vurdumduymaz tavrı, mühendis

babasının kütüphanesinden alıp okuduğu çağdaş romanlarla onu gıpta edilen bir rol model, daha rafine bir dünyaya açılan bir pencere haline getirmiştir– gösterme arzusuyla dolu olduğuna şüphe yok.

1958'den kalma kırmızı karton kapaklı ajandaya – bir peynir tedarikçisinin hediye ettiği ve bütün taşınmalarım sırasında sakladığım büyük bir ticari ajanda– özenle kopyaladığım yazarların şiirlerinde ve cümlelerinde iç sesimin parçacıklarını yakalama ihtimalim daha yüksek. 58'deki kız orada, varlığının idealleştirilmiş bir portresini çizen, onu çevresinin dilinin yavanlığı ve kaba sabalığı olarak gördüğü seviyenin üzerine taşıyan kelimelerle, vekâleten kendisi hakkında konuşuyor.

Prévert'in yirmi kadar şiirinin yanı sıra, Jules Laforgue ve Musset'nin birkaç şiiri ve tek tek bazı dizeler:

Bir tokat gibi karşıladım hayatı

Yabancı bir kadına ıslık çalar gibi

Hakkında hiçbir şey bilmeden hayatı takip ettim (Pierre Loizeau).

Proust'un hepsi hafıza hakkındaki cümleleri, Paul Crouzet'nin yazdığı *L'Histoire de la Littérature française*'den[26] aktarılmış. Kaynağını unuttuğum diğerleri:

Zevkine vardığımız anda fark ettiğimizden başka gerçek mutluluk yoktur (Alexandre Dumas, oğul).

Arzularımın her biri beni, arzumun nesnesine aldatıcı bir şekilde sahip olmaktan her zaman daha fazla zenginleştirmiştir (André Gide).

Kampa girmek üzere olan kız işte böyle.

O benim dışımda bir gerçek, eğer bir yerlerde saklanmış duruyorsa, S.'deki *aérium*[27] kayıtlarında adı yazı-

lıdır. Annie Duchesne. Evlenmeden önceki soyadım, babadan gelen, kulak tırmaladığını düşündüğüm için, belki de annemin deyişiyle ailenin *"kötü taraf"*ına ait diye sevmediğim soyadım. Ben annemin soyadı olan yumuşak ve boğuk tınılı Duménil'i tercih ederdim. Duchesne, altı yıl sonra Rouen belediye binasında umursamadan, hatta belki de belli bir rahatlamayla kaybedilen, böylece hem burjuva dünyasına transferimi hem de S.'nin silinişini teyit eden soyadı.

Bu yer aynı zamanda gerçek ve yıllar geçtikçe hafızamda *Le Grand Meaulnes*'daki[28] şato ile *L'année dernière à Marienbad*'daki[29] saray karışımı bir malikâneye dönüştü. 1995 sonbaharında Saint-Malo'dan arabayla dönerken burayı tekrar görmek istedim ama arayıp bulamayınca, S.'nin anacaddesinde park edip *aérium*'a nasıl gidebileceğimi bir tütüncüye sormak zorunda kaldım, kadın bu kelimeyi daha önce hiç işitmemiş gibi boş gözlerle yüzüme bakınca, yolu tarif etmesi için, "Eski tıbbi pedagoji enstitüsü sanırım," diye açıklama yapma ihtiyacı duydum. Bu mekânın Ortaçağ'da inşa edilmiş, yüzyıllar boyunca yıkılıp yeniden yapılarak dönüştürülmüş eski bir manastır olduğunu daha dün şaşkınlıkla internetten öğrendim. Ulusal kültürel miras günleri dışında ziyarete açık değilmiş.

Günümüze ait görüntülerde eski *aérium* işlevinden hiçbir iz yok; oysa yaz aylarında otuz kadar eğitmen, iki beden eğitimi öğretmeni, bir doktor ve birkaç hemşirenin gözetiminde, sırayla iki grup halinde yüzlerce zayıf bünyeli ve "hassas" çocuğu ağırlayan büyük bir "sağlık kampı"na dönüştürülüyordu burası. Öte yandan, 1958 Ağustos'unun sonunda yatılı okuldan diğer yakın arkadaşı Odile'e (onunla Marie-Claude'dan farklı bir sami-

miyeti var çünkü Odile bir köylü kızı ve bakkalın kızıyla aralarındaki toplumsal bağ öylesine derin ki birbirleriyle konuşmalarına dahi gerek yok, gülüşerek yerel ağızla iki-üç kelime etmeleri anlaşmalarına yetiyor) gönderdiği kartpostaldaysa mekânın tarihsel özelliğine dair hiçbir atıf yok. Birkaç yıl önce Odile'in benim için fotokopisini çektiği bu kartpostalda havadan görüntülenmiş, yükseklikleri ve uzunlukları birbirinden farklı üç kanattan oluşan, dikey kolu sağa doğru kaymış, yatık T şeklinde, soluk aşıboyası renginde bir grup heybetli tarihî taş bina görüyorum. En kısa kanat şapeli andırıyor. Girişteki anıtsal sundurmanın iki yanında iki kapı var. Yapı topluluğu, 18. yüzyıl ağırlıklı olmak üzere, farklı dönemlere ait gibi duruyor. İki kanat arasına bir spor sahası açılmış. Sundurmanın solunda savaş sonrası yapılanlara benzer küçük binalar var; sağ taraftaysa fotoğrafta görünen arazi tamamen duvarla çevrili olduğu için sınırları görünmeyen bir park uzanıyor. Kartpostalın arkasında S.'deki *aérium* [...] – Orne yazıyor.

Tam Annie Duchesne'i 14 Ağustos 1958'de bu mekândan içeri sokmak üzereyken, açıkça tanımlayamadığım zorluklar karşısında, genellikle yazmaktan vazgeçmek üzere olduğumun habercisi bir isteksizliğe sürükleniyorum. Bunun anıların yetersizliğiyle bir ilgisi yok: Tersine, görüntülerin –bir oda, bir elbise, Émail Diamant diş macunu: Hafıza çılgın bir sahne dekoratörüdür!– üst üste yığılıp beni anlamdan yoksun bir filmin büyülenmiş seyircisine dönüştürmesine izin vermemek için direnmem gerekiyor. Boğuştuğum sorun daha ziyade şu: Bu kızın, Annie D.'nin davranışlarını kavramak, onun mutluluğunu ve ıstırabını yarım yüzyıl öncesinin Fransız toplumunun kuralları ve inançlarıyla –ne onun ne de kamptaki diğerlerinin ait olduğu toplumun daha "ilerici"

küçük bir kesimi haricinde– herkesin kabul ettiği normlarla ilişkilendirerek anlamak.

Diğerleri.

Bilgisayarda Beyaz Sayfalar[30] rehberine erkeklerden başlayarak adlarını soyadlarını yazdım. Sık rastlanan soyadlara sahip olanlarla aynı isim ve soyadında o kadar çok kişi vardı ki, bu da aradığım kişiye ait hiçbir kayıt bulamamakla aynı kapıya çıkıyordu. Bu Jacques R.'lerden hangisinin 1958 yazında kampta olduğuna dair hiçbir ipucu yoktu. Kimlikleri kalabalık kitlenin içinde eriyip gitmişti. Aşağı Normandiya'da ikamet eden birkaç isim, yanılıyor da olabilirim, 1958'de orada yaşadığını hatırladığım bazı kişilere rastladığımı düşündürdü. Demek ki gençliklerinin geçtiği coğrafyanın dışına hiç göç etmemişlerdi. Bu fikir beni rahatsız etti. Sanki tek bir noktaya demir atarak hep aynı kalmışlardı, değişmeyen coğrafi kimlikleri varlıklarının sürekliliğinin teminatıydı.

Kızların soyadlarını denedim. Hiçbirinden emin olamadım, kadınlar evlenince benim gibi soyadlarını değiştirmiş ve rehberin ısrarcı "Kızlık soyadınızı kaydedin, eski tanıdıklarınız size daha kolay ulaşsın" teklifinden yararlanmamış olmalılar.

Aramayı Google'da genişlettim. Copains d'avant' da,[31] Maisons-Alfort Veterinerlik Okulu'nun eski öğrencisi Didier D.'yi kesin olarak, Lille ve civarındaki çeşitli spor sitelerinde sık sık boy gösteren, aslen Kuzeyli Guy A.'yı ise o kadar emin olmasam da teşhis ettim.

Telefon rehberine geri döndüm, isimleri yeniden yazdım, 58 yazından beri ışıltılı derinliğinde zamanın yuttuğu insanları teker teker gün yüzüne çıkarmaya ça-

lışacağım dipsiz bir tür arafın kenarına tünemiş gibi ekranın karşısında çakılıp kalmıştım.

Haritada France Télécom tarafından yerleri mavi bir daireyle gösterilenler onlar mıydı? Onlar, gerçekten orada, havadan çekilmiş ve aynı küçük mavi konum çemberiyle bir hedef gibi işaretlenmiş, olabildiğince büyütülmüş fotoğrafta karanlık bir leke olarak seçilebilen o çatının altında mı yaşıyorlar?

1950'li, 60'lı yılların tatil kamplarıyla ilgili bir araştırma yaptığımı bahane ederek, bu insanları, hatta emin olmadıklarımı bile arama fikrini zihnimde gezdirdim. Kendimi gazeteci olarak tanıtıp sorular sorabilirdim. 1958 yazında S.'de bulunmuş muydunuz? Başeğitmen H.'yi hatırlıyor musunuz? Peki diğerlerini? Bir eğitmen daha varmış, adı Annie Duchesne, gerçi uzun süre eğitmenlik yapmamış, kısa süre sonra tıbbi birimin sekreterliğine geçmiş, onu hatırlıyor musunuz? Epey uzun boylu, uzun kahverengi saçlı, gözlüklü bir kız mıydı? Bana onun hakkında ne söyleyebilirsiniz? Muhtemelen neden bu kızla ilgilendiğimi sorarlardı. Ya da yanlış numarayı aradığımı söylerlerdi. Ya da telefonu yüzüme kapatırlardı.

Sonra kendime bunu neden yapmak istediğimi, tam olarak neyin peşinde olduğumu sordum. Kimsenin Annie D.'yi hatırlamadığını teyit etmenin, hatırladıklarını –korkunç varsayım– ispatlamanın peşinde hiç değildim. Tek istediğim, tanıma ihtimalim çok zayıf bile olsa seslerini duymak, varlıklarının fiziksel ve somut bir kanıtına sahip olmaktı. Yazmaya devam etmek için onların hayatta olmalarına ihtiyacım vardı sanki. İnsanların ölümünün onları kurgusal varlıkların gayrimaddiliğine dönüştürmesinin verdiği rahatlık içinde değil, yaşayanların zorlayıcı tehdidi altında, hayattakiler hakkında yazma ihtiyacı.

Yazmayı taşıması güç bir çaba, bir eziyet haline getirmek. Yazmanın kudretini (kolaylığını değil, yoksa kimse benim kadar zorlanmıyordur) sonuçlarının yol açabileceği muhayyel dehşet hissiyle telafi etmek.

Tabii, şimdi düşününce, onların varlığından emin olmak için duyduğum sapkınca arzunun ardında, bu açığa çıkarma çabamla onları ifşa etmek, onların Kıyamet Günü olmak gibi bir maksat yatıyorsa, o başka.

Bu sefer içeri girdi. Doğal olarak, önceki haftalarda *aérium* hakkında zihninde canlandırdığı bütün her şey anıtsal taş merdivenlerin, sütunlu uzun yemekhanenin, baş döndürecek kadar yüksek tavanlı devasa yatakhanelerin, en üst katta eğitmenler için ayrılmış odaların kapılarının sıralandığı dar ve loş koridorun görüntüsü karşısında bir anda silinip gitti. Koridorun en sonundaki odada, kıvırcık, gür, kahverengi saçlı, büyük ve siyah çerçeveli gözlüklü oda arkadaşı Jeannie çoktan pencerenin yanındaki yatağı almış ve eşyalarını gardırobun yarısına yerleştirmişti. Kızın tren istasyonunun önünde sergilediği coşkuyla karışık özgüven yok olmuş. Yeni gelen kızlarla tanıştıkça, kimsenin hiçbir şeyi yadırgamadığı, hepsinin rahat ve kendinden emin davrandığı hissine kapılıyor.

Onun için her şey yeni.

İlk gece, başını yastığa koyar koymaz uykuya dalan oda arkadaşının nefes alıp verişinden rahatsız olduğu için uyuyamıyor. Daha önce, tanımadığı biriyle aynı yerde yatmamıştı. Odadaki alan kendisinden çok oda arkadaşına aitmiş gibi hissediyor.

Diğer eğitmenler liselerden ve öğretmen okullarından geliyor. Birçoğu zaten çalışma hayatına atılmış. Bazı kızlar ve erkekler bütün yıl *aérium*'da eğitmen olarak

çalışıyor. Dinî bir okuldan gelen tek kişi o. Saint-Michel yatılı okulundan ne kadar nefret etse de, örneğin 15 Ağustos'un Meryem'in Göğe Yükselişi değil de çocukların kampa geldiği ve diğerlerinden farksız bir gün olduğu laik dünyaya dair hiçbir deneyimi yok, ilk kez Meryem Ana Bayramı'nda ayine gitmeyecek. İlk gün öğle yemeğinde ona sen hangi kafesten geliyorsun diye soruyorlar. Bir anlık tereddütten sonra –onun için "kafes" kuş kafesi ve bir de argoda hapishane demek– Rouen'dan, Jeanne-d'Arc Lisesi'nden diye cevap veriyor. Falanca kızı tanıyıp tanımadığı sorulunca da gelecek ders yılı için yeni kaydolduğunu, şimdiye kadar dinî bir okula gittiğini itiraf etmek zorunda kalıyor.

Karma ortamda bocalıyor. Aynı işi yapan kızlarla erkekler arasındaki sıradan arkadaşlığa hazırlıklı değil. Bu yeni bir durum. Aslında sokakta bir grup erkek peşlerine takıldığında kızların kullandıkları türden hem cesaretlendirici hem de savunmacı imalı atışmalar dışında erkeklerle nasıl konuşulacağını bilmiyor. Çocuklar kampa gelmeden önce eğitmenlerle yapılan toplantıda, on-on beş oğlanı şöyle bir inceleyip hiçbirini hayalindeki tutkulu aşk hikâyesine yakıştıramıyor.

İlk günlerden iki görüntü:

Öğle yemeği saatinde, güneşli çimlerin üzerinde, yemekhane kapısının önünde, güz yaprağı rengi ceket ve pantolonuyla şık okul müdürünün rehberliğinde toplanmış yaklaşık yüz çocuktan oluşan grup önce yumuşak bir sesle, sonra giderek yükselerek ürpertici bir kükremeye ulaşıp ardından zar zor duyulabilen bir mırıltıyla inişe geçerek şarkı söylüyor: Baba! Anne! Bu çocuğun tek gözü var! Baba! Anne! Bu çocuğun tek bir dişi var!

Ah! Tanrım, tek gözlü bir çocuk ne büyük dert. Ah! Tanrım, tek dişli bir çocuk ne büyük dert!

Bahçenin çimlerinde, tek tip giyinmiş, mavi süveterli ve şortlu ergenlik çağında on iki kız, ortada onları coşkuyla yöneten atkuyruklu sarışın bir eğitmen eşliğinde bir sağa bir sola dönerek kol kola dans ediyor, bir yandan da, "Pabuçlarım delik deşik, pabuçlarım / *Jazzy*'yim ben, *jazzy*'yim," diye şarkı söylüyorlar.

Bu görüntülerin bu denli kalıcı olmasını, 58'deki kızın düdük sesiyle yönetilen, sıkı kurallarla belirlenmiş, neşeli ve özgür bir atmosferin hâkim olduğu, marşların temposunda akıp giden bu dünyaya duyduğu hayranlığa bağlıyorum. Okul müdüründen hemşirelere kadar herkesin neşeli bir ruh halinde olduğu, yetişkinlerin ona ilk kez tahammül edilmez gelmediği bir topluluk. Yvetot' daki yatılı okuluyla kıyasladığında böyle bir yerin mümkün olabileceğini tahayyül bile edemeyeceği, yemekten oyunlara, diğer etkinliklere kadar tüm ihtiyaçların cömertçe, bolluk içinde karşılandığı adeta ideal bir kapalı dünya.

Bu yeni ortama uyum sağlama arzusunu ve aynı zamanda bunu başaramama, sarışın eğitmen rol modeline asla ulaşamama endişesini seziyorum – içinde Tanrı'nın geçmediği tek şarkı bile bilmiyor. (İkinci gün, bir grubun sorumluluğunu üstlenmeyeceğini, izin günlerinde diğerlerinin yerine bakan "gezici" eğitmen olacağını öğrenince rahatlıyor.)

Kampa geleli üç gün oldu. Cumartesi akşamı. Bütün çocuklar yatakhanelerde yataklarında. Onu daha sonra onlarca kez göreceğim haliyle geliyor gözümün önüne; kot pantolonu, kolsuz lacivert bluzu ve beyaz bantlı sandaletleriyle merdivenlerden iniyor. Gözlüklerini çıkarmış, topuzunu açmış, uzun saçları sırtından aşağı dökülüyor. Aşırı heyecanlı, bu onun ilk gerçek danslı partisi.

Ana binanın dışında, revirin ya da belki başka bir birimin altında bulunan mahzene geldikleri anda müzik çalıyor muydu hatırlamıyorum. Pikabın yanında plak seçmekle meşgul erkeklerin arasında mıydı o oğlan, onu da hatırlamıyorum. Kesin olan şey, kızı dansa kaldıran ilk kişinin o olduğu. Rock çalıyor. Bu kadar kötü dans ettiği için eli ayağı dolanıyor (özür dilemek için ona muhtemelen böyle söylemiştir). Erkeğin bilek hareketleriyle yönlendirmesiyle uzun adımlarla kendi etrafında dönüyor, sandaletleri mahzenin beton zemininde takırdıyor. Erkeğin onu döndürürken gözlerini gözlerinden ayırmaması kızın aklını karıştırıyor. Daha önce hiç kimse ona böylesi yoğun bakışlar yöneltmemişti. H. bu, başeğitmen. Uzun boylu, sarışın, iri yapılı, hafif göbekli. Kızın aklından, ondan hoşlanıp hoşlanmadığı, onu yakışıklı bulup bulmadığı gibi sorular geçmiyor. Diğer eğitmenlerden yaşça pek büyük görünmüyor ama kız için o bir delikanlı değil, tam bir adam, yaşından ziyade görevi nedeniyle. Tıpkı kadın eğitmenlerin şefi başeğitmen L. gibi, o da kızın gözünde yöneticiler safında. Daha o gün, öğle yemeğinde onunla aynı masada oturmuştu, tatlı olarak verilen şeftaliyi usulüne göre nasıl yemesi gerektiğini bilmediği için çok utanmış ve tedirgindi. Onun ilgisini çekebileceği aklının ucundan bile geçmezdi, afallamıştı.

Adam gözlerini gözlerinden ayırmadan dans ederek duvara doğru geri geri gidiyor. Işık sönüyor. Kızı sertçe göğsüne doğru çekiyor ve ağzını ağzına bastırıyor. Karan-

lıkta itiraz sesleri yükseliyor, biri ışığı tekrar açıyor. Elektrik düğmesine basanın o olduğunu anlıyor. Baş döndürücü, hoş bir şaşkınlık içinde, gözünü yerden kaldırıp adama bakamıyor. Olanlara inanamıyor. Adam fısıldıyor, dışarı çıkalım mı? Evet diyor, diğerlerinin önünde flört edemezler. Dışarıdalar, *aérium*'u çevreleyen duvarlar boyunca sarmaş dolaş yürüyorlar. Hava serin. Yemekhanenin yakınında, karanlık parkın önünde, onu duvara yaslıyor, sürtünüyor, kız kot pantolonun üzerinden erkeğin cinsel organını kasıklarında hissediyor. Adam çok hızlı gidiyor, kız böyle bir hıza, böyle bir şehvete hazır değil. Bir şey hissetmiyor. Adamın ona duyduğu arzuya teslim oluyor, bir erkeğin dizginlenemez, vahşi arzusu, bahar aylarındaki fazlasıyla ağırdan alan, temkinli flörtüyle hiç ilgisi yok. Nereye gittiklerini sormuyor. Onu bir odaya götürdüğünü ne zaman fark etti, yoksa adam söylemiş miydi acaba?

Kızın odasındalar, karanlıkta. Onun ne yaptığını göremiyor. O anda bile hâlâ yatakta öpüşmeye devam edeceklerini, kıyafetlerinin üzerinden birbirlerini okşayacaklarını sanıyor. "Soyun," diyor. Onu dansa kaldırdığından beri, erkeğin kendisinden istediği her şeyi yaptı. Başına gelen ile kendi yaptığı arasında bir fark yok. Dar yatakta onun yanına uzanıyor, çıplak. Çırılçıplak olmaya, çıplak erkek bedenine alışacak kadar zamanı yok, bacaklarının arasına sokulan organın iriliğini ve sertliğini hemen hissediyor. Erkek sertçe itiyor. Kızın canı acıyor. Bir savunma ya da açıklama olarak bakire olduğunu söylüyor. Çığlık atıyor. Adam homurdanıyor: "Bu kadar yaygara koparacağına doyuma ulaş!" Oradan başka bir yerde olmak isterdi ama gitmiyor. Üşüdüğünü hissediyor. Ayağa kalkabilir, ışığı yakabilir, adama giyinmesini ve çekip gitmesini söyleyebilirdi. Ya da kendisi giyinir, onu orada öylece bırakıp partiye dönebilirdi. Yapabilirdi. Ama bunun aklından geçmediğini biliyorum. Geri dönüş yoktu

sanki, her şey akışına bırakılmalıydı. Adamı bu durumda, kendisinin tetiklediği bu halde, kendisine karşı hissettiği bu şiddetli arzuyla bırakmaya hakkı yoktu sanki. Bütün diğer kızlar arasından kendisinin tercih edilmiş – seçilmiş– olmayabileceğini tasavvur edemiyor.

Bundan sonrası, erkeğin partnerinin bir türlü ona ayak uyduramadığı, ne yapacağını bilemediği bir porno filmi gibi gelişiyor, kız ne yapacağını bilmiyor, çünkü bir sonraki adımda ne olacağı hakkında bir fikri yok. Tek efendi erkek. Hep bir adım önde. Kızı kasıklarından aşağı kaydırıyor, ağzını penisine dayıyor. Ânında yoğun bir sperm fışkırması yüzünde patlıyor, yapış yapış meni burun deliklerine doluyor. Odaya girmelerinin üzerinden olsa olsa beş dakika geçmişti.

Hafızamda herhangi bir düşünce şöyle dursun, bir duygu bile bulamıyorum. Yataktaki kız, bir saat önce yaşayacağını asla tahayyül edemeyeceği şeylerin başına gelişine tanık oluyor, hepsi bu.

Adam ışığı açıyor, lavabonun sağında ve solunda duran iki sabundan hangisinin onunki olduğunu soruyor, cinsel organını sabunluyor, onunkini de. Tekrar yatağa oturuyorlar. Kız ona ailesinin dükkânından getirdiği sütlü fındıklı çikolatadan ikram ediyor, adam gülüyor, "Ücretin ödendiğinde bunun yerine bir şişe viski alırsın!" Ailesinin dükkânında satılmayan lüks bir içki viski, üstelik alkol midesini bulandırıyor.

Oda arkadaşı her an partiden dönebilir. Giyiniyorlar. Başeğitmen olarak tek başına kaldığı odasına kadar adamın peşinden gidiyor. İradesini tümden teslim etmiş, tamamen adamın iradesi altında, onun erkeklik icrasının içinde. (Kız hiçbir an onun aklında olmayacak. Bu benim için bugün hâlâ bir muamma.)

Bekâretini kaybetmeye içten içe ne zaman razı olduğunu tam olarak bilmiyorum, boyun eğdiği için rıza göstermiyor. Bekâretini kaybetmeyi istiyor. İşbirliği yapıyor. Erkeğin kaç kez içine girmeye çalıştığını, kızın kaç kez erkeğin organını ağzına alıp emdiğini hatırlamıyorum, çünkü bir türlü içine giremiyor. Adam durumu açıklamak için kıza itirafta bulunuyor: "Benimki biraz fazla büyük".

Kızın gelmesini istediğini tekrarlayıp duruyor. Mümkün değil. Kızın cinsel organını hoyratça parmaklıyor. Dudaklarıyla okşasa, belki olabilirdi. Ama ondan böyle bir şey istemiyor, bir kızın bunu istemesi utanç verici. O sadece erkeğin arzu ettiği şeyleri yapıyor.

Boyun eğdiği erkeğin kendisi değil, o tartışılmaz evrensel bir yasaya, er ya da geç maruz kalacağı eril vahşete boyun eğiyor. Acımasız da olsa, kirli de olsa, yasa böyle.

Kızın daha önce işitmediği sözler söylüyor, onu müstehcen şeyler fısıldaşıp kıkırdayan ergen kızların dünyasından erkeklerin dünyasına geçiren, katıksız seks dünyasına girişini simgeleyen sözler:

Bu öğleden sonra mastürbasyon yaptım.

Sizin okuldaki kızların hepsi lezbo, değil mi?

Erkeğin canı laflamak istiyor, birbirlerinin kollarında, yüzlerini çocukların boyamalarıyla kaplı duvara bakan pencereye dönmüş, sakin sakin konuşuyorlar. Jura'lıymış, Rouen'daki bir meslek okulunda beden eğitimi öğretmeniymiş, nişanlısı varmış. Yirmi iki yaşındaymış. Böylece tanışıyorlar. Kız kalçalarının geniş olduğunu söylüyor. Erkek cevap veriyor: "Seninkiler tam kadın kalçası." Kız memnun. Şimdi normal bir ilişki haline dönüşüyor. Bir süre uyumuş olmalılar.

Gün ağardı, kız odasına dönüyor. Onun yanından ayrıldığı andan itibaren, olan biten bütün inanılmazlığıyla üzerine çöktü. Yaşadığı şeyin sarhoşluğu ve şaşkınlığından çıkamamıştı, olayın gerçek haline gelmesi için ifade edilmesi, kelimelere dökülmesi gerekiyordu. Her şeyi anlatma ihtiyacına karşı koyamadı. Kahvaltıya inmek üzere çoktan yıkanmış ve giyinmiş oda arkadaşına başeğitmenle yattım diyor.

Bunun "bir aşk gecesi", kendisinin ilk aşk gecesi olduğunu mu düşünüyor hatırlamıyorum.

16 Ağustos 1958'i 17 Ağustos'a bağlayan geceyi ilk kez tamamen içime sinen bir şekilde naklediyorum. O gecenin gerçekliğine daha fazla yaklaşabileceğimi sanmıyorum. Gerçek ne korku ne de utançtı. Sadece, olana itaat ve olan bitenin anlamdan yoksun oluşu. Yeni başlayan pazar gününde bundan sonra olacaklardan habersiz, yeni on sekiz yaşına girmiş varlığımla gerçekleştirdiğim böylesi bir gönüllü göçte daha ileri gidemem.

Öğle yemeği saati, yemekhanenin uğultusu, masalardan birinin başına oturmuş, bir düzine yaygaracı oğlan çocuğuna göz kulak oluyor. Tabağındaki kapkara, sümük gibi sebze parçaları boğazına diziliyor (daha önce hiç patlıcan yememişti). Bana öyle geliyor ki, önceki gece mahzene girdiği andan beri göğsünde peyda olan sıkışıklık hissi hiç gevşemedi. Erkeğin yemekhanenin sütunları arasından belirdiğini, masaların arasında dolaşarak etrafı kolaçan ettiğini görüyor. Kızın oturduğu masanın öbür ucunda durup, karşılıklı iki sıra halinde dizilmiş küçük çocukların arasından gözlerini dikerek, tek kelime

etmeden ona bakıyor. Kız geceden beri onu görmedi. Kendisine tepeden bakan, onu olduğu yere mıhlayan, dün gece ne yaptığını hatırlamaya zorlamak isteyen o bakışı görüyor – gözlüğü gözündeydi. Başını öne eğip gözünü kaçırıyor, bu ısrarcı bakışlara dayanamıyor, diğer ufaklıkların ortasında kabahatli bir kız çocuğu o. (Çok sonraları, bir önceki gecenin anısıyla, birlikte yaşananın suç ortaklığıyla yüklü ve hiç kuşkusuz karşılık beklediği bakışlarına cevap vermediğim için kendime kızacaktım ama o sabah oradaki kız bunu yorumlamaktan âcizdi.)

Bundan sonra ne olduğunu ancak bir görüntüden diğerine, bir sahneden diğerine atlayarak yazabiliyorum; gerçek süreleri çoğu zaman birkaç dakikayı, hatta saniyeyi geçmeyen, hafıza her kesite küçük küçük ilaveler yapmışçasına zihinde orantısız derecede şişip uzamış sahneler. Ve tıpkı *ebe tura bir-ki-üç* oyununda olduğu gibi, yüzünü duvara yaslamış ebenin arkasını döndüğü anda sadece hareket etmeyi bırakan oyuncuların donmuş pozunu görmesi gibi, hayatın bu görüntüler arasındaki akışı benim için uzun zamandır görünmez halde.

Onu öğleden sonra, *İnsanlık Durumu*'nun[32] cep edisyonunun ilk sayfalarını okurken görüyorum. Okuduğu her cümlede bir öncekini unutuyor. Cibinliğin altında uyuyan adamın öldürülmesinden sonraysa hikâyenin ucunu tümden kaçırıyor. Okurken kendini daha önce hiç bu kadar yetersiz hissetmemişti.

Onu pazar akşamı, çocuklar yattıktan ve gece lambalarının mavi ışığında yatakhaneleri denetleyenler haricinde bütün eğitmenler serbest kaldıktan sonra, erkeğin odasında görüyorum. Öğleden sonra karşılaştıklarında buluşmayı o mu ayarladı, yoksa kız kendi kafasına göre mi ona geldi? Her halükârda, önceki gece yaşananların

ardından bu geceyi de birlikte geçirmemeleri kız için tahayyül edilebilir bir şey değil. Adam uzanmış, kız yatağın kenarına, yanına oturuyor. Teninin üzerine giydiği mavi hırkasının yaka aralığına sıkıştırdığı çiçekli eşarpla oynuyor adam. Kız ilk hatayı yapıyor. Ona çikolata ikram ederkenki masumiyetiyle, erkekler hakkındaki aynı cehaletle ve açtığı özgüven hasarını o anda tartamadan, yıllar geçtikçe hafızamda bana daha da inanılmaz gelen bir şey söylüyor. Onu sarı sakallı ve rugby oyuncularını andıran boylu poslu eğitmenle kıyaslayarak, "Sakallı'dan sonra kampın en yakışıklısı sensin," diyor.

Kız adama iltifat ettiğini sanıyor, "Teşekkür ederim!" cevabındaki ironiyi bile hissetmemiş olacak ki ekliyor: "Sahiden öyle ama!"

Bunu onu incitmek için değil, her ikisinin de dışında bir gerçeklik olarak söylüyor ve ona kalırsa bu hiçbir şekilde Sakallı'yı tercih ettiği anlamına gelmiyor.

Erkeğin bakışlarının kararmasıyla yaptığı gafı anlıyor ama hemen ardından durumun ciddiyetini göz ardı ediyor. H. ile bir gece daha geçirme arzusuyla, gözü başka hiçbir şey görmüyor. Aralarında yaşananlar, birlikte yaptıkları ve henüz yapmadıkları nedeniyle ona sahip olduğundan emin. H. onun sevgilisi. Bir işaret bekliyor. Hiçbir işaret gelmediğinde tedirgin oluyor belki.

Bir sonraki sahnede adam odayı terk ediyor. Geri döneceğine inanarak kız onu ayakta bekliyor.

Fakat odaya giren o değil, kıvırcık saçlı esmer Breton genç, Claude L. Kızın kalmasının bir anlamı olmadığını, H.'nin geri dönmeyeceğini hissettiriyor. Kız, adamın sarışın öğretmen Catherine P.'yi görmeye gidip gitmediğini soruyor sanırım. Claude L. cevap vermiyor. Gülüyor belki de.

(Bu andan itibaren artık S.'deki kızın düşüncelerine nüfuz etmeye çalışmayı bırakıyorum, sadece jestlerini, yaptıklarını tasvir edebiliyor, kelimeleri kaydedebiliyorum, diğerlerininkileri ve nadiren de onun kelimelerini.)

Onu H.'nin odasının çiğ ışığında görüyorum, şaşkın, güvensiz, belki de gözyaşları içinde; kapı çalınınca duvarla kapı arasındaki köşeye kaçıp saklanıyor. Ardına kadar açılan kapının arkasında duvara yapışık duruyor, Monique C.'nin güldüğünü ve –az önce sessiz bir işaretle orada olduğunu belli ettiğini dehşetle anladığı– kıvırcık saçlıya şöyle dediğini duyuyor: "Ne işi varmış burada? Sarhoş mu?" Kapının arkasından çıkıp kendini gösteriyor. İkisinin karşısında, iki adım ötelerinde, yalınayak duruyor, Monique C. alaycı bir ifadeyle onu baştan aşağı süzüyor. Artık kızın yalvarırcasına ne dediğini, utancın o zamandan beri derinlere gömdüğü kelimeleri, –H.'nin sarışınla birlikte olup olmadığını kendisine söylemelerini rica etmişti herhalde– hangi aşağılayıcı ret cevabı üzerine Monique C.'ye, "Ama biz arkadaş değil miyiz?" diye yalvardığını hatırlamıyorum. Monique C. hiddetle, neredeyse tiksintiyle karşılık veriyor: "Onu da nerden çıkarıyorsun, herkes dengi dengine!"

Dehşeti hâlâ azalmayan o sahneyi, bu denli sefil bir duruma düşmenin dehşetini, okşanmak için dilenci gibi yalvaran ve bunun yerine tekme yiyen köpeğe dönüştüğüm o sahneyi tekrar tekrar zihnimden geçiriyorum. Ancak bunu canlandırmak, yarım yüzyıl önce yaşanmış bir şimdinin üzerini örten karanlığı yarmaya yetmiyor, bir kızın bana duyduğu bu tiksinti hiç değişmeden ve aynı anlaşılmazlıkla duruyor.

Kesin olan tek şey: Annie D., ailesinin el üstünde tuttuğu minik kızı, parlak öğrenci tam da şu anda Moni-

que C.'nin, Claude L.'nin ve onlardan biri olmayı istediği herkesin gözünde aşağılama ve alay konusu.

H.'nin odasında değil artık. O pazar akşamının hangi aşamasında, perişan, bitkin bir halde, eğlence ve şamata arzusuyla, belki de kampın ilk günlerinde yeni gelenlerin gözünü korkutma hevesine kapılarak bir araya gelen kızlı oğlanlı eğitmen grubuyla yolu kesişti –ya da kendi kararıyla mı katılmıştı onlara? Öyle ya da böyle, onu yatak odalarının bulunduğu koridorda görüyorum, daha sonra ritüelleşmiş bir nida haline gelecek, "Hurra hurra!" bağırışlarıyla başından aşağı geçirilen bir kova suyla sırılsıklam olan saçları yüzünden bir şey göremediği için söylenirken yakalıyorum onu. Kahkahalarla gülüyorlar: "Şimdi Juliette Gréco'ya benzedin işte!" Islak saçlarının arasından onu, H.'yi görüyor, odasının kapısında, bütün heybetiyle kıpırdamadan, sorumluluk sahibi bir büyüğün hoşgörüsüyle gülümseyerek liselilerin yaptığı çocukça haşarılıkları izliyor. (Bugün, her şeyden haberdar olan grubun, sırf *oyun olsun diye*, beni H.'nin odasına doğru sürüklediğini varsaymak fazla kolay olurdu.) Gecenin ikinci hatasını yapıyor. Gruptan ayrılıp onun adını haykırıyor, gülerek onu yardıma çağırıyor, kendisi hakkında ne dediklerini, Juliette Gréco'ya benzediğini söylediklerini söylüyor. Önceki geceki çıplaklıklarından dolayı ona sığınmak istemesi kıza çok doğal görünüyor. Kendini onun kollarına atmaya gidiyor. Ama erkeğin kolları vücudunun iki yanında öylece sarkıyor. Tek kelime etmeden gülümsemeye devam ediyor. Arkasını dönüp odasına giriyor. (Muhtemelen kızın aptalın teki olduğuna giderek daha fazla ikna olmuştur ve kendini Ju-

liette Gréco sanan bir sersemi başına bela almaya niyeti yoktur.)

Kasım 2014'ün bu kasvetli pazar gününde, bir zamanlar ben olan kızın, hayatında ilk defa yanında çıplak kaldığı ve gece boyunca onun bedeniyle tatmin olan erkeğin, herkesin gözü önünde ona sırt çevirmesine bakışına bakıyorum. Kızın içinde hiçbir düşünce yok. O sadece iki bedenin, jestlerinin, –arzu etmiş olsun olmasın– yapılanın anısından ibaret. Kaybetmenin, sebepsizce terk edilmenin paniği içinde.

Şaşkın, bir bez bebek o. Hiçbir şeyi birbirinden ayırt edemiyor. Artık bir şey hissetmeyen birinin uysallığıyla küçük taşkın grubun kendisini oradan oraya sürüklemesine izin veriyor. İşte manastırın solundaki küçük yeni binadalar, tavandan sarkan çıplak ampulün aydınlattığı, duvarları yeşile çalan bir renge boyanmış geniş bir oda. Gözlüğü gözünde değil. Müdürün hafta sonu iznindeki iki sekreterinin odasında olduklarını ısrarla söylemelerine rağmen evlerindeymişçesine rahat davranmalarını yadırgıyor. Pikaba Robert Lamoureux ve Fernand Reynaud plakları koyuyor, kadehler ve beyaz şarap çıkarıyorlar. Tüm bunların kendisine yapılan bir eşek şakası olduğunun, onunla eğlendiklerinin farkında değil, ancak ertesi gün öğreneceği üzere, bulundukları oda beden eğitimi öğretmeni iki eğitmene, Guy A. ile hep beraber oturdukları yatakta onu kucaklayan Jacques R.'ye ait. Acaba o zamandan mı başlamışlardı –yanağında şarap rengi leke olan eğitmen Claudine D.'nin birkaç gün sonra ona söyleyeceği gibi– onu "alaya alma"ya? Muhtemelen hepsi başeğitmenle geçirdiği

geceden haberdardı ve koridorda yaşadığı rezilliğe seyirci olmuşlardı.

Gülüşmelerini, müstehcen hikâyeler anlattıklarını duyuyor – orada değilmiş gibi, dalgın ve hissiz. (Şimdi, bunları yazarken, Barbara Loden'in filminin son sahnesi giriyor araya; Wanda'yı bir gece kulübünde, eğlenen iki adamın arasında, suskun, kendisine uzatılan sigarayı alırken görürüz, başını bir sağa, bir sola çevirir. Artık orada değildir. Öncesinde, "Hiçbir değerim yok," demişti. Kamera onun donup kalmış yüzünü çerçeveler ve yüz yavaş yavaş çözülüp *erir*.)

Wanda'nın devamı filmden on beş yıl önce S.'de, Orne'daki bir odada çekildi. Işığı söndürdüler, yataklarda ve yerde çiftler halinde yatıyorlar. Pikapta plaklar çalmaya devam ediyor. James R. ile birlikte yerde bir şiltenin üzerinde yatıyor, aynı uyku tulumunun içinde belden aşağıları çıplak. Adam durmadan onu öpüyor, kızsa onun sarkık dudaklarından hoşlanmıyor. H.'ninkinden daha ince olan cinsel organını kızın içine doğru itiyor, kız hayır diyor, bakire olduğunu söylüyor. Kızın bacaklarının arasını ıslatıyor. Sanırım ağlıyor kız, bir yandan da karanlıkta diğer oğlanların espriler patlatarak kızlarla o sırada neler yaptıklarını anbean birbirlerine bildirdiğini duyuyor ve Dalida şarkı söylüyor: "*Je pars avec la joie au cœur lalalalayéyéyé / Je pars vers le bonheur*."[33]

Adam tekrar içine girmeye çalışıyor. Arzusunun inatçı kararlılığıyla, hoyratlık yapmadan, debelenip duruyor. Kız sonunda başarmasından korkuyor. Çekip gitmeyi düşünmüyor. Ne iyi ne de kötü bir durum; diğerinin yerini alan ikame bedenin, başka bir bedendeki aynı

erkek arzusunun sağladığı hüzün ile teselli arası bir şey. O sadece kendi bedenini ödünç veriyor, ancak içine girilmesini ne olursa olsun engellemeye kararlı. Hiç şüphesiz, önceki gece tam da bunu yapmak için ona yalvaran ve az önce ona yüz çeviren adama, sadece H.'ye –o zamanlar kullanılan tabirle– "kendini verme" arzusuyla hareket ediyor.

Onu, kızı, oda arkadaşıyla mahzene girdiği ve H.'nin onu dansa kaldırdığı akşamdan beri tek tek her görüntüde takip ediyorum ama onu içinde bulunduğu duruma getiren tüm değişimleri, mantık akışını kavramam mümkün olmuyor.

Sadece şunu söyleyebilirim, 18 Ağustos Pazartesi günü sabaha karşı, oda arkadaşının yine çoktan ayakta olduğu odasına döndüğünde, Jacques R. ile uyku tulumunda yaşadıklarını tamamen anlamsız, hükümsüz ve geçersiz sayıyor. (Üzerini değiştirmek için kot pantolonunu çıkardığında kan geldiğini görünce önce telaşlanıyor, sonra sekiz gün erken regl olduğunu fark edip rahatlıyor.)

Onu, Annie D.'yi arzusunun doruğunda görüyorum. H.'ye olan arzusu dışındaki her şeyi inkâr etmekte daha yüksek bir zirveye çıkamazdı herhalde. H.'nin onu hâlâ isteyeceğine inanıyor, daha o akşam odasına gittiğinde "R. ile fazla ileri gittiği" gerekçesiyle H.'nin kırıcı, aşırı bir öfkeyle onu reddetmesinden sonra bile buna inanmaya devam ediyor. Hatta –mavi taşlı yüzüğünün ve her gün tabağının yanına bırakılan FM[34] damgalı mektupların da kanıtladığı üzere, Cezayir'de görevli bir askerle nişanlı– sarışın öğretmen Catherine'in, başeğitmenin yatağında

kendisinin yerini aldığını öğrendikten sonra bile buna inanmaya devam ediyor.

H.'nin bir adım atmasını, ona olan arzusunu dile getiren tüm hareketleri yapmasını istiyor. Ondan zevk almasını, bedeninden zevk alırken kendinden geçmesini istiyor. Kendisi için beklediği hiçbir şey yok.

Ondan vazgeçmiyor, sadece bir gece, bir hevesle, sarışından sıkıldığı için ya da acıdığı için, her ne için olursa olsun, onun kendisini istemesini bekliyor. Bedeninin hâkimiyetini ona teslim etmeye duyduğu ihtiyaç onu haysiyet duygusundan tamamen uzaklaştırıyor.

Baygın bakışları, dolgun dudakları ve cüssesi nedeniyle onun Marlon Brando'ya benzediğini düşünüyor. Bazı eğitmen kızların fısıldaşarak onun iriyarı bir kas kütlesinden başka bir şey olmadığını ve beyinsiz olduğunu söylemeleri umurunda değil. İçten içe ona Başmelek adını yakıştırıyor.

Bir gün izinli olduğu bir saatte, yakalanacak olsa kendisini tiye alacak eğitmenlere –en başta da alaycı bakışlarla onu süzerek "Ave Maria" melodisiyle *ave ave küçük parmak* diye mırıldanan güneyli öğretmene– görünmemeye gayret ederek S. Katedrali'ne giriyor. Yakardığı Tanrı, onu terk etmiş, umutsuzluğuna, sefaletine kayıtsız kalmış ve sarışını seçmiş olan H.'nin fetişinden başkası değildir. Tanrım, tek bir söz söyle ve ruhum iyileşsin.

Şimdi yazarken, sarışının tesadüfen işgal ettiğim yeri almak isteyebileceğini bu âna kadar hiç düşünmediğimi fark ediyorum, revirde arka arkaya akciğer filmi çek-

tirdiğimiz daha ilk günden muhtemelen hakkımda verdiği hükümle, bu şişe dibi gözlüklü miyop, sakar, kikirik ve sırık gibi kıza bırakmaya katlanamayacağı pozisyonu –nişanlı olsun ya da olmasın– ele geçirmek istemiş olabilir. Sarışının nişanlısını aldatarak ikili oynamasını eleştirdiklerini hiç duymadığım diğerleri de muhtemelen aynı görüşü paylaşıyordu. İrikıyım başeğitmen ile mayoyla göründüğü gün gözler önüne serilen fiziğiyle oğlanların ıslıklı hayranlığına ve daha sonra parmaklarıyla ereksiyon işareti yaparak "pin-up" ifadesine dayanan bildik kelime oyunlarına yol açan çıtı pıtı ilkokul öğretmeni arasında görünüşe göre bir yaz sürecek geçici birlikteliğe gözü kapalı onay veriyorlardı. Ben de herhalde aynı fikirdeydim. Onun benden daha güzel, her bakımdan benden daha her şey olduğuna inanıyordum. 2003'te durumu şöyle özetlemiştim: "O var, ben yokum."

İlerledikçe, hikâyenin hafızamda yer eden eski sadeliği kayboluyor. 58'in sonuna kadar gitmek, yıllar boyunca biriktirdiğim tüm yorumların tuzla buz olmasını kabul etmek anlamına geliyor. Hiçbir şeyi geçiştirmeden. Kurgusal bir karakter inşa etmiyorum. Bir zamanlar olduğum kızı söküp parçalara ayırıyorum.

Bir şüphe: Hayatımın bu ânını ortaya çıkarmayı, açıktan açığa olmasa da yazmanın sınırlarını sınamak, gerçeklikle hesaplaşmayı uç noktasına kadar zorlamak için istemiş olamaz mıydım (ve önceki kitaplarımın bu açıdan "aşağı yukarı" seviyesinden öteye gitmediğini düşünecek kadar ileri gidiyorum). Belki bir de bana atfedilen yazar karakterini masaya yatırmak, ona meydan okumak, bir sahtekârlığı ifşa etmekte inat ederek onu tahrip etmek istemiş olabilirim, tıpkı ilerleyen günlerde yanlarından geçerken arkamdan alay etmeye başlayacak erkek

eğitmenlerin, "Ben sandığınız bakire değilim"ine yankı olarak, "Ben sandığınız kişi değilim!" demek gibi.

Bundan sonrası, H. artık onu istemeyi bıraktığında ve o da Jacques R.'yi istemediğinde yaşananların devamını yazma meselesi.

Şimdi kızın büyülenmişçesine akıntıya kapılıp sürüklenişine, tüm alaylara, iğnelemelere, aşağılayıcı sözlere karşı onu duyarsız kılan hayatının en muhteşem günlerini yaşadığı hissine nasıl girebilirim?

Kızın S.'de, başkaları –başka herkes– tarafından, baştan aşağı akıl tutulması ve orospuluk olarak nitelenen, onunsa büyük bir rahatlık ve *mağrurlukla* yaşadıkları hangi tonda –trajik, lirik, romantik, hatta mizahi de hiç zorlama olmazdı– anlatılabilir?

Mayıs devriminden on yıl önce, son derece cesur, bir cinsel özgürlük öncüsü olduğumu, henüz izlemediğim *Ve Tanrı Kadını Yarattı*'daki Bardot'nun bir avatarı olduğumu yazmalı ve böylece önümde duran, 58 Ağustos'unun son günlerinde Marie-Claude'a gönderdiğim mektuba hâkim olan neşe tonunu mu benimsemeliyim? "Bana gelince, mümkün olan dünyaların en iyisinde her şey yolunda gidiyor [...] bütün bir gece başeğitmenle [...] yattım. Böyle bir ifşaat seni şoke etti mi? Ayrıca, ertesi gün beden eğitmenlerinden biriyle yattım. Artık ahlakdışı ve sinik biriyim. En kötüsü de en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Aslında o kadar sıradan bir şey ki, iki dakika sonra aklımdan çıkıyor." Bu varsayımda S.'deki kızı, ensest ve tecavüz dışında cinselliğe dair hiçbir şeyin kınanmadığı, internette, "Vanessa tatilde eş değiştirme oteline gidiyor," türünden cümleleri okuduğum bugü-

nün gözüyle değerlendiriyorum. Yoksa, bir kızın tüm değerini "edep" meselesine indirgeyerek bu kızın acınacak derecede bilinçsiz ve saf olduğunu söyleyip bütün mesuliyeti onun omuzlarına yükleyen 1958'in Fransız toplumunun bakış açısını mı benimsemeliyim? İki tarihsel yaklaşım –1958/2014– arasında sürekli gidip gelmeli miyim? Yeni bir sözdizimi aracılığıyla her ikisini de çatışmadan içerecek bir cümle hayali kuruyorum.

Her gece bir eğlence. Doğaçlama partilerden, loş odalara çekilip plak dinlemekten, gözü kara maceralardan –müdürün 2CV'sini[35] yemekhaneye sokmak gibi– gizlice duvardan atlayıp S.'nin ıssız sokaklarında aylak aylak dolaşmaktan, hiçbirinden eksik kalmıyor. Şimdiki zamanın tek bir ânını, gecenin vaatlerinden hiçbirini kaçırmak istemiyor. Onu görüyorum:

"Chez Graindorge" barında bir tabureye tünemiş cin içiyor, ailesinin kafesinin müdavimi ayyaşlar yüzünden alkole duyduğu tiksintiden eser kalmamış

zom olduğu için düşmekten korkarak manastırın duvarının tepesinde sallanarak dengede durmaya çalışıyor

herkes uyurken şehrin sokaklarında yürümenin coşkusu ve üstünlük duygusuyla, *De profundis morpionibus*[36] diye haykıran bir grubun ortasında iki oğlanla kol kola

sinemada, başını bir omuza –kimin?– yaslamış, bir sis bulutunun gerisinden Doğu Avrupa filmi *Kanal*'ı[37] seyrediyor, gözlüğünü takmadığı için ne görüntüleri ne de altyazıyı görebiliyor

hepsi bir yana, yatakhane nöbetçilerinin rotasyonuna ve bir odada baş başa kalmayı tercih eden çiftlerin nasıl şekillendiğine bağlı olarak kompozisyonu değişen gruba katılmak üzere, parmaklarının arasında bir Gaulo-

ise, iki kat merdiveni dörder dörder iniyor – grubun coşkusuna dalmak için can atıyor.

Mutluluğunun gerçekliğinden öte, mutluluğunun gerçekliğinin farkında olduğundan hiç şüphem yok; kırmızı ajandaya aktardığı alıntıda gerekliliği vurgulanan türden bir bilinçle bu gerçekliğin farkında: "Yaşarken fark ettiğimizden başka gerçek mutluluk yoktur. (Alexandre Dumas, oğul)"

Artık ne zihninde ne de gönlünde Yvetot'ya, yatılı okula, rahibelere ve ailesinin kafe-bakkal dükkânına dair bir şey var. Eylül ayının ortalarında, amcası ve halasıyla birlikte ailesi onu görmeye gelecek. *Aérium*'un sundurmasının önünde ellerini kollarını sallayarak, bağıra çağıra 4CV'den[38] indiklerini gördüğünde, sadece bir ay içinde onları tamamen unutmuş olmanın şaşkınlığından başka bir şey hissetmeyecek. Belli belirsiz bir acıma duygusuyla, gözüne ihtiyar görünecekler.

Özgürlüğü, özgürlüğünün uçsuz bucaksızlığı gözlerini kamaştırıyor. İlk kez para kazanıyor, kek, Émail Diamant Rouge diş macunu, canı ne isterse satın alıyor. Her zaman böyle yaşamaktan başka bir şey istemiyor. Dans etmek, gülmek, şamata yapmak, müstehcen şarkılar söylemek, flört etmek.

Annesinin bakışlarından kurtulmanın hafifliğini hissediyor.

(Ancak o kadar da harika olmayan bir görüntü, bu mutluluğun sürekliliğini yalanlıyor: Geceleyin sütunlu yemekhanenin yanındaki tuvaletlere giden koridorda hafifçe yalpalayarak tek başına yürürken, elinden kayıp

giden bir bedenin üzerinde sürüklenen bir su birikintisine indirgenmiş bir zihin ve beyaz şarabın uyandırdığı berraklıkla, *neye dönüştüğünü* kendine soran kızın görüntüsü.)

H.'den beri sarılacağı bir erkek bedenine, bir erkeğin ellerine ve erekte olmuş cinsel organını hissetmeye ihtiyaç duyuyor. Teselli edici ereksiyon.

Arzu nesnesi olmaktan gurur duyuyor ve nicelik, ona baştan çıkarıcılığının değerinin kanıtı gibi görünüyor. Koleksiyoncu gururu. (Hatırladığım şu anekdot da bunu doğruluyor: S.'de tatil yapan bir kimya öğrencisiyle tarlada öpüştükten sonra ona kamptaki flörtlerimin sayısıyla övünüyorum.) Cilveleşmeyle, nezaketle vakit kaybetmiyorlar, kızın arzusu için arzularını ertelemek diye bir şey yok. Doğrudan hedefe yöneliyorlar, onun şöhreti sayesinde bunu yapmaya hakları olduğuna inanıyorlar. Onu bir yandan öperken bir yandan da eteğini kaldırıyor ya da kot pantolonunun fermuarını açıyorlar. Üç dakika, hep bacaklarının arasına. Bakire olduğunu, içine girmelerini istemediğini söylüyor. Hiç orgazm olmadı.

Birinden diğerine geçiyor, asla hiçbirine bağlanmıyor, hatta küçük pencereli bir bölmeden nezaret ettiği büyük erkekler yatakhanesinde birkaç gece birlikte olduğu ve ona –ilk kez– "Seni seviyorum," diyen Pierre D.'ye bile; ona şöyle cevap vermişti:

"Hayır, sadece arzu bu."

"Yo Annie, inan bana, bu doğru."

"Hayır, değil."

Burada, hâlâ içimde öldüğünü söyleyemeyeceğim 1958'deki beni yücelttiğimi hissediyorum, çünkü Brigitte Bardot'nun oynadığı *Felaket Anında*'yı 8 Şubat 1999'da tekrar seyrettiğimde filmin etkisinden sıyrılamamış ve bu

konuda günlüğüme hemen şunları yazmıştım: "58'de erkeklerle ilişki kurma tarzımın Bardot'yla ne kadar da aynı olduğunu görünce hayrete düştüm, yaptığım gaflar ya da birine, diğeriyle flört ettiğimi söylerkenki doğallığım... Hiçbir kural tanımama. Bu benim en çok bastırdığım benlik imgesi." Daha sonra, hayatımın kontrolünü ele geçirmesinden ve bunun ne anlama geldiğini söyleyemesem de mahvıma yol açmasından korktuğum bu hiçbir şeyi takmayan gözü kara benliğe sahip çıkmak.

Ama o yazın derinliklerine daldığımda bulduğum şey, kelimelere dökülmesi imkânsız, muazzam bir arzu; tam bir farkındalıkla her şeyi yapan kızların neşeli istekliliğini, oral seksi vs., temkinli sado-mazo pratikleri, *tenin umutsuzluğu*na aldırmayan herkesin sınır tanımayan cinselliğini önemsiz kılan bir arzu.

Adları ve soyadları –H.'yi ve Jacques R.'yi de sayarsak toplam sekiz kişi– *Olay*'ı yazarken kullandığım 1963 tarihli küçük ajandanın arka sayfalarında alt alta dizili. Kampın üzerinden dört yıldan fazla bir süre geçtikten sonra bu dökümü neden yaptığımı bugün bilemiyorum.

Bu liste, annemin 1960'ların sonunda günlüğümle birlikte yaktığı 1958 tarihli ajandamda da muhtemelen vardı; günlükleri yakarak kızının edebiyat öğretmeni olmadan, "iyi" bir evlilik yapmadan, iki çocuk doğurmadan önceki kızının –kızı, gururu, öfkesi, eseri– kötü hayatının izlerini yok etmekle benim toplumsal itibarım için iyi bir şey yaptığına emindi. Gerçek ise ateşten sapasağlam çıktı.

İnsanın kendisi hakkında yazmasının tarihsel tuzağı: Uzun yıllar boyunca "edep yoksunu" –ki bu kelime de artık tarihe karıştı– davranışlarımın somut delili olan bu liste 2015 yılında gözüme neredeyse kısa gibi görünüyor, en azından hiç de utanç verici gelmiyor. S.'deki kızın maruz kaldığı karalamayı bugün hissedilir kılmak için başka bir listeyi, bir grup erkek eğitmenin onu aşağılama ve alay nesnesi haline getirmesinin aracı olan kaba saba alayların, iğnelemelerin, espri kisvesine bürünmüş hakaretlerin listesini de gözler önüne sermek zorundayım. Sözel hegemonyaları tartışmasız kabul edilen –hatta kadın eğitmenler tarafından hayranlıkla karşılanan–, kızları "mübarek kıçlılar" ve "kıçsız bedbahtlar" şeklinde sınıflandırarak onların erotik potansiyellerine değer biçen erkekler. Her iki cinsiyetten, özellikle de şakalara her zaman katkıda bulunmaya hevesli Birinci Cinsiyet mensupları ile bunlara asla karşı çıkmayıp gülümseyerek izleyen İkinci Cinsiyet'ten oluşan seyircileri eğlendirmek için neşeyle ortaya atılan esprileri sıralayalım:

Ben senin sandığın bakire değilim
Çok fazla roman okudun galiba
Güneş gözlüğünü (ki bence gayet güzel) Her-Şey-100-Frank'tan mı aldın?
Kıçın da leğen gibi
İşte tıbbi gövde[39] geliyor (pedagojik alandaki yetersizliğim çabucak ortaya çıktığı için izne ayrılan revir sekreterinin yerine bakıyorum).

Testislere dokunma hareketi eşliğinde sarf edilen çift anlamlı cümleler:
Beni arıyorsan, nerede bulacağını biliyorsun
Fişe takılı değilim.

Yanlarından geçerken sözleri değiştirilerek mırıldanan şarkılar:

Artık yeter diyorsan / Külotumun içine sokarım / Koko-ko kobrayı... vb.

En sevdikleri atasözünü de unutmadan: *Erkek yoklar, kadın kuyruk sallar...* Bizimki dört dönüyor.

Son olarak, kızın entelektüel kapasitesinin bağıra çağıra inkâr edilmesi, *Sen nerde matematik-Latince bakaloryası nerde, ah ah, ben olsam sana ilkokul diploması vermezdim...* Ve akabinde, tüm bu müstehcen taşkınlığın yolunu yapan, 58 yazında, o zamanlar yaygın olarak kullanılan, hafiften yumuşatılmış ifadeyle, o hakaret sözü: Küçük orospu.

Odamdaki lavabonun aynasına kırmızı diş macunumla, kocaman harflerle hiç de yumuşatılmadan yazılmıştı: *Yaşasın orospular.* (Bu ifade, o yaz sadece bir kaçamak yapan akıllı uslu oda arkadaşımın öfkelenmesine, benim de ironik bir şekilde, "Seni rahatsız eden kelimenin çoğul olması mı?" dememe neden olmuştu.)

58'deki kız gücenmiyor, hatta bu alaycı saldırganlığı olağan karşılıyor, bu durumla eğleniyor gibi görünüyor. Belki de bunu, onların yargılarının yanlışlığının bir başka kanıtı olarak görüyor. Ortada bir hata var. O, onların söylediği gibi biri değil.

Bundan bu denli emin olmasını bugün neye bağlayabiliriz? Kararlılıkla koruduğu bekâretine mi, parlak okul hayatına mı, Sartre okumasına mı? Her şeyden çok H.'ye duyduğu çılgın aşka. Parmağını şakağına koyarak ona *tamamen kafayı yemişsin* diyen Claudine D.'nin yanında bile Başmelek demeye devam ettiği, onu utancın

üstünde tutan H.'yle adeta bütünleşme haliyle açıklanabilir bu durum.

Kırmızı diş macunuyla yazılmış kelimelerin hafızasına kazınmasına neden olan şeyin utanç olmadığına eminim, bunun nedeni yargılarının doğru olmaması, hakaretin yanlışlığı, orospuluk ile kendisi arasındaki bağdaşmazlıktan başka bir şey değil. O dönemden, utanç olarak adlandırılabilecek hiçbir şey görmüyorum.

Öğle yemeğinde, yemekhanenin yanındaki duyuru panosunun önünde itişip kakışan beş-altı eğitmenin kahkahaları dikkatini çektiğinde bile. Yanlarına gidiyor, bir gün önce yakın arkadaşı Odile'e sırlarını açarak yazdığı, sonra çöpe atıp bir yenisine başladığı mektubun, herkesin görebileceği şekilde, buruşturulmuş ve duyuruların yanına raptiyelenmiş olduğunu görüyor. Etrafını sarıyorlar, gülerek mektuptan alıntılar yapıyorlar, yanından geçerken H. elini omzuna koyunca aklın başından gidiyormuş, ha ha ha. Onlara adi herifler diyor, buna hakları olmadığını haykırıyor ve bunu yapmaya kimin cüret ettiğini soruyor. Aşçının yaptığını söylüyorlar, mektubu çöp sepetinde bulmuş, biraz önce asmış. Panodan çekip alıyor. Aşçıyla konuşmak istiyor. Adam hiç duraksamadan, hepsini gülmekten kırıp geçiren marifetinden pek memnun bir şekilde mutfaktan çıkıyor.

V. gözümün önüne geliyor, kırklı yaşlarının başında, çocuk yüzlü, sarışın, üzerinde mavi beyaz kareli gömlek, aşçı karısı gibi nazik ve cana yakın bir adam. O küstah ifadesi, halinden hoşnutluğu. Onu tokatlama isteği duymuş muydum?

Onun dokunulmazlığı var, tokatlanamaz o. Herkesin, çevresinde kahkaha duvarı ören bütün bu insanların

desteği onun arkasında. Samimiyetle, ortada bir kötülük görmüyorlar. Öfkeyle, "Buna hakkınız yok ama," diye tekrarlayarak dile getirdiği hak talebinin onları zerre kadar etkilemediğinin farkında mı? O duygusal mektubu yazdığı için, ortalıkta bıraktığı için, bütün hatanın kendisinde olduğunun. Ondan, küçük orospudan, gecelerini ondan daha işbilir bir sarışınla geçiren adama sırılsıklam âşık olan kızdan çekinmek için bir sebep görmediklerinin farkında mı? Ve kafalarındaki imajıyla mücadele edemeyeceğinin. Kuralları koyan da, aşçıya mektubunu teşhir etme hakkını veren ve bu şamatanın önünü açan da o imaj. Onun hakkında ne düşündükleri ile ona yaptıkları arasında bağlantı kurup kurmadığını hatırlamıyorum, belki de H.'nin mektubu okuyup okumadığı ve onu diğerleri kadar ya da onlardan da fazla alaya alma ihtimaliydi kafasına takılan.

Bugün mektup sahnesiyle H. ile geçirdiği geceyi karşılaştırıyorum: Her ikisinde de ortak olan şey ikna etmekte, meramımı anlatmakta yetersiz kalışım. Onu tekrar tekrar gözümde canlandırdıkça kişiliğinden yavaş yavaş sıyrılıyor, anonimleşiyor. Artık merkezdeki ben değilim, hatta Annie D. bile değil. Kampın koridorunda yaşananlar, ezelî bir zamanın derinliklerine dalarak yeryüzünü boydan boya kat eden bir duruma dönüşüyor. Dünyanın her yerinde, her gün bir kadının etrafını sarmış, onu *taşlamaya* hazır erkekler var.

58'deki kızın çemberin ortasında olduğu sahne. Ertesi ekim ayında felsefe sınıfında üzerine çöken ve ancak geçen yaz ilk defa romancı bir kadın arkadaşıma anlatıncaya kadar olanlardan bahsetmekten beni alıkoyan sahnenin haysiyet kırıcı etkisini sıyırdıkça, 58'deki kızın mektubunda yazdıklarından utanç duymadığına emin

oluyorum. Aşçının değil de kendisinin ayıplanmasını hayret ve şaşkınlıkla karşılıyor. Bu iğrenç eylemi alkışlamalarına, kimsenin onun tarafını tutmamasına inanamıyor. Az önce aştıkları sınır, onu diğer eğitmen kızlar gibi görmediklerini, onun üzerinde her türlü hakka sahip olduklarını düşündüklerini gösteriyor. Diğerleriyle eşit değil. Aynı değere sahip değil. Herkes dengi dengine demişti Monique C. Grup içindeki konumunun kaygısızlığı –hafifliği– sarsılıyor.

Ama grubun bir parçası olma ihtiyacı duruyor.

Kendine çekidüzen verme ya da bazı eğitmen kızların yaptığı gibi kendini koruma ve saygınlık kazanma kaygısıyla gruba karışmaktan vazgeçerek erkenden yatağa girip uyuma düşüncesinin aklından geçtiğini bile sanmıyorum. Hayatında ilk defa bu kampta tattığı şeylerden, toplumun geri kalanından soyutlanmış bir mekânda, bir avuç yetişkinin yardımsever ve mesafeli otoritesi altında, aynı yaştan gençlerle birlikte yaşamanın cazibesinden kendini mahrum bırakamaz. Yatakhane şakaları, kelime oyunları ve müstehcen şarkılarla, alaycılık ve patavatsızlığa dayanan bir kardeşlikle birbirine kenetlenmiş bir topluluğa ait olmanın büyük coşkusu bu. Sanki gençliğimiz diğerlerinin gençliğiyle birlikte katlanarak çoğalıyormuşçasına bir olmanın bu büyük neşesi – topluluk olmanın sarhoşluğu.

Oyunları, kahkahaları, çığlıklarıyla sabahtan itibaren bütün mekânı dolduran, devasa yemekhanede yemek yerken ortalığı inleten, akşamları da gece lambalarının mavi ışığında yüzen yatakhanelerin yüksek tavanları altında sönen bir uğultuya dönüşen yüzlerce çocuğun varlığıyla –hafızamda– ikiye katlanan mutluluk.

Gruba dahil olmanın verdiği mutluluk aşağılanmaya baskın geldiği için onlardan biri olarak aralarında kal-

mak istiyor. Onlar gibi olmayı o kadar çok istiyor ki taklide başvuruyor. Onların dil alışkanlıklarını örnek alıyor: "Hayat hikâyenle kafa ütüleme, zaten buruş buruş bir şey", "hadi yavrum, bas ve geç", "kuşlar kalktı, Marie, bahar geldi"... Bütün bunları zorlama ve tatsız bulmasına rağmen. Onlar gibi, o da ağzından çıkan her cümleyi Aşağı Normandiya'ya özgü bir "*euh là*" ile uzatıp noktalıyor. Grup içinde, École Normale'in şimdiki ve eski öğrencileri, elit bir sınıfa ait olmanın özgüveniyle kaynaşmış, neşeli ve laik bir kabile halinde. Onların kızlı erkekli oluşturdukları gururlu ve birbirini kollayan birlikteliklerine imreniyor. Onların kendileri ve okullarına verdikleri isimle *Norme* hakkında konuşmalarına kulak kabartıyor. Kendi Katolik okulu hakkında tek kelime etmiyor, "hepsi cinsel olarak bastırılmış" rahibeleriyle, mecburi dualarıyla büyük keyifle alay ettikleri Katolik eğitim yüzünden daha en baştan gözden düştüğünü biliyor.

Aşağılanma tersine çevriliyor: Çünkü yeni gelen eğitmen André R.'nin önceki kampında on dört yaşında bir kızı "götürmüş" olmakla övündüğü söylentisi üzerine, grup ona bir ders vermeyi kararlaştırıyor. (Aslında grubun bildik kıstasları göz önüne alındığında oğlanı "kabiliyetsiz" diye yargılayıp kendi haline bırakmaları beklenebilirdi.) 58'deki kız bunun harika bir fikir olduğunu düşünüyor. Önce onu sarhoş etmeleri gerekiyor, bu işi kız üstleniyor. Onunla dans edişi ve bir yudum içtiği beyaz şarap şişesini ona uzatışı gözümün önüne geliyor. Daha sonra adamı belden yukarısı çıplak, gözleri bağlı, bir sandalyenin üzerinde ayakta görüyorum, Sakallı ise parlak kırmızı boyaya batırılmış bir fırçayla sırtına üzerinde sperm damlaları olan kocaman bir penis çizmekle meşgul. "Seni kocaman bir çük yaptık!" diyerek gülüşmelerini duyuyorum. André R. kendini teslim ediyor.

İnsan tek başınaysa oyundan nasıl çıkabilir ki? Bu kez kız da oyuncu çemberinin içinde.

Her sabah yazmaya oturduğumda önümde beliren bir tür tabloda –bir aşağı bir yukarı kat edilen şato, çimenlerin üzerine yayılmış tek tip mavi giysiler içinde birbirinden ayırt edilemeyen çocuklar– şunlar var:

Onlar; eğitmenler grubu, çoğu erkek olan müstehcen bir koro, onların sesleri, kahkahaları ve şarkıları.

O; H., uzakta, hem "onlar"ın içinde hem de üzerinde süzülüyor, resmin Melek'i.

O; Annie D., onlarla birlikte bütün sahnelerin merkezinde.

Resimde ben yok, sadece başkaları var, hassas bir levhanın üzerine nakşedilmiş gibi onun, Annie D.'nin üzerine kazınmışlar. Şato duvarlarıyla sınırlanmış kendi içine kapalı alanın ötesinde, 58 yazının dünyasının geri kalanı da yok.

Yemekhanedeki televizyon aracılığıyla kampa ulaşan ve uzaktan gelen bir uğultu olarak kulağıma çalınan dünya olaylarına dair hafızamda hiçbir iz kalmamış. Bunun tek istisnası, de Gaulle'ün ilan ettiği referandum, bu haber "Hayır" taraftarı komünist öğretmenleri galeyana getirmiş, Annie D.'nin katılmak yerine izlemekle yetindiği tartışmalara yol açmıştı. Cezayir "olaylar"ının gerçekliğinin somut kanıtı olaraksa aklımda, aşçının her öğle yeme-

ğinde sarışının tabağının yanına bıraktığı uçakla gönderilmiş mektuplardan başka bir şey yok. Gençlerin, hiçbirinin muaf olmadığı, hepsinin hayatını tehdit eden Mağrip dağlarına gönderilmekten bir kere olsun bahsettiğini sanmıyorum. Belki de askere çağrılana dek "isyanın bastırılmış" olacağına inanıyorlardı.

İnternette, Ağustos ayı sonu (25'inde on beş saldırı) ile Eylül 1958 sonu arasında neredeyse her gün meydana gelen saldırıların listesini okuyorum: Soustelle'i[40] hedefleyen ve yoldan geçen bir kişinin ölümüne, üç kişinin yaralanmasına neden olan saldırı, demiryollarına sabotaj, kafelere ve polis karakollarına makineli tüfek saldırıları, fabrika (Poissy'de Simca, Grenoble'da Pechiney) ve rafinerilerin (Notre-Dame-de-Gravenchon-Marsilya) ateşe verilmesi. Bunların çoğu, anlaşılan, televizyonda değil gazetelerde (*Le Monde*, *Le Figaro*, *L'Humanité*, *Combat*) haber olarak yer bulmuş. Eylemler çatışmayı metropole taşıyan FLN[41] tarafından gerçekleştirilmişti. Buna cevaben, 27 Ağustos'ta, "Michel Debré Kuzey Afrikalılara sokağa çıkma yasağı getirdi". 28 Ağustos: "Paris'te Müslüman çevrelere baskın: 3000 erkek sorgulanmak üzere kapalı Vélodrome d'Hiver'e[42] götürüldü."

Bu olayların hiçbiri hafızamda bir kıvılcım çaktırmıyor. De Gaulle'ün Fransız kalacağına söz verdiği Cezayir'de "düzenin sağlanması"ndan yana olduğuna kuşku duymadığım S.'deki kızı bugün savaş ortamı olarak nitelendirilebilecek bu atmosfer pek endişelendirmiyordu demek ki. Üç yıldır devam eden çatışmanın kanıksanmasından ya da her zaman erkeklere mahsus olan uzaklardaki ölüme dair puslu ve romantik cehaletten kaynaklanıyordu bu herhalde.

Belki de kamp dışındaki her şeye karşı geliştirilmiş bu körlük yüzünden bir kitap ya da gazete okurken karşıma 1958 tarihi çıktığında birden duraklıyorum. Başka insanların, yabancıların yaşadığı olayların yeniden çağdaşı oluyorum, onlarla ortak bir dünyayla yeniden bir araya geliyorum ve sanki başkalarının gerçekliği 58'deki kızın gerçekliğine kefil oluyor.

11 Eylül 2001'de, Venedik Campo San Stefano Meydanı'nda, Rio dei Mendicanti Kanalı'nın kıyısında, Fondamente Nuove Köprüsü'nde –olaydan sonra kafamda yeniden kurguladığım güzergâh– Manhattan kulelerinin çöküşünün yıldönümünün arka plana atmayı başaramayacağı başka bir 11 Eylül, şüphesiz 11 Eylül 1958 –çılgınlığımın kutsanma töreni– geçiyordu aklımdan; aralarında kırk üç yıl olsa da bu iki yıldönümü artık iç içe. H.'nin farkında olmadan, hiçbir zaman bilmeden, benim ilk sevgilim olduğu o gece.

O akşam ve 11 Eylül'ü 12 Eylül'e bağlayan o geceyle ilgili –bana muhtemelen kaderin bir işareti gibi ve mucizevi görünen– koşullar dışında, hafızamda hiçbir düşünce izi taşımayan birkaç yüzer gezer imgeden başka bir şey kalmadığını fark ediyorum, sanki arzu kendini gerçekleştirirken kendisinden başka her şeyin üzerini örtmüş gibi. H.'nin ertesi gün kamptan ayrılışını kutlamak için peynir fondü partisi düzenlediğinden ve Caen'a tatile giden sarışının partide olmayacağından ne zaman haberdar olduğumu bilmem de sanırım bu yüzden mümkün değil.

İlk resimde gördüğüm kız, elektrikli ısıtıcının üze-

rindeki büyük tencerenin etrafında diğerleri gibi coşkuyla dönüp duruyor, onu çılgın bir umuda sarılmış, sıranın kendine gelmesi için belki de içinden dua ederken tahayyül ediyorum. Işıklar söndüğünde ve oyunun kuralı gereği dansçılar eş değiştirdiğinde kendini H.'nin kollarında bulduğu ve H. hemen elbisesini kaldırıp elini hoyratça külotunun içine soktuğu anda, tam o anda, içini delice bir mutluluk kaplıyor. İlk geceden beri –üç haftadır– özlemini çektiği hareketin yarattığı eşi görülmemiş tahrik gücü. İçinde hiçbir aşağılanma duygusu yok. Kaba, yalın, kimyasal olarak saf –tecavüze varabilecek kadar şiddetli– ham arzudan başka bir şeye yer yok, onun tarafından, H. tarafından, bekâretinin bozulması ve bedeninin ele geçirilmesi arzusu. H. odasına gelmesini söylüyor – istek mi, emir mi? Her şey arzusu doğrultusunda gidiyor, hatta –hiç şüphesiz hesapladığı– Ogino takvimi bile. Her şey iradesi dahilinde, bile isteye oluyor. Üç hafta önceki maruz kalınan geceye karşı seçilen gece.

İkinci resimde onu yatakta çırılçıplak, bacaklarını açmış görüyorum, erkek içine girmek için ittirerek zorlarken çığlık atmamak için kendini tutuyor. (Hercules'in on üçüncü görevi nedir bilmecesi aklından geçiyordu belki.) Ön sevişme –böyle bir mefhum bilinmiyor– diye bir şey, okşama falan yok, beyhude zorluyor. Belki de kızın kendi isteğiyle yaptığı oral seksin ardından yine, "Benimki biraz fazla büyük," demiştir yine.

Erkeği yatarken görüyorum, kız hayranlıkla onun *zevkten gevşemiş, yatışmış* halde yanında uzanışını seyrediyor, sonradan günlüğüme yazdığım ve on yıl sonra tekrar okuduğumda kötü edebiyat dediğimi hatırladığım sözler. Adam kızın zevk almamasını dert etmiyor, kadınların genellikle ancak ilk doğumdan sonra tatmin olduğunu söylüyor. Kız sarışın eğitmenden bahsetmiş olmalı,

çünkü erkek komodininin üzerinde duran güzel yüzlü, gülümseyen esmer bir kızın çerçeveli fotoğrafını gösteriyor: "Âşık olduğum tek bir kız var, o da nişanlım." Nişanlısının bakire olduğunu ve bekâretini bozduğu kızlara her zaman âşık olduğunu söylüyor. Kız, kendisinin onun âşık olabileceği türden bir bakire olmadığını anlıyor ya da sonuçta bekâretini bozmayı beceremediği için memnundur belki diye düşünüyor. Öyle ya da böyle, kız için fark etmiyor. Aşağılanmış hissetmiyor. Kıza odasına dönmesini, erkenden yola çıkacağı için uyuması gerektiğini söylüyor. Sabah altıda yanına gelip ona veda edeceğine söz veriyor. 11 Eylül'ü 12 Eylül'e bağlayan gece yaklaşık bir buçuk saat sürdü.

Kız yatağa girmek istemiyor. O şafakta geldiğinde uyuyor olmamalı. Oda arkadaşı yatakhanede nöbetçi, o tek başına. Külotunda kan lekesi görüyor. Tarifsiz bir mutluluk. Kızlık zarının yırtıldığına, içine girmemiş olsa bile H.'nin kızlığını bozduğu sonucuna varıyor. Kıymetli kan, dolapta giysilerin arasına saklanması gereken kanıt, silinmeyecek bir iz. Kısa geceden sonra, hayal gücünün tatlı gecesi başlıyor. H. bu sefer gerçekten onun sevgilisi. Sonsuza kadar onun sevgilisi. Sevinç, huzur, adanmışlık tamamlandı. Cennet ve dünya gelip geçecek, bu gece kalacak. Onun Pascal'cı vahiy gecesi (kimin böyle bir gecesi olmadı ki?). Olsa olsa mistik deyişler S.'deki kızın hissettiklerinin yüceliğine denk olabilir. Colette'in ya da Françoise Sagan'ın romanlarında değil, artık miadını doldurmuş romanlarda, 1950'lerin kadın tefrikalarında yaklaşabiliriz ancak bekâretini kaybetmenin sonsuz enginliğine, muazzam anlamına. Olayın geri döndürülemezliğine.

Gün ağarırken, H. gelmeyince gidip kapısını çalıyor. Ses yok. Hâlâ uyuduğunu düşünüyor. Birkaç kez gidip

geliyor. (Kaç kere olduğunu unuttum.) Son seferinde, kapıyı çaldıktan sonra açmaya çalışıyor. Kilitli. Anahtar deliğinden bakıyor. Tam da kızın görüş alanında, üstünde pijama, arkası dönük, geriniyor. Kapıyı açmadı.

Benim sandığım gibi, H.'nin o anda onu başından savmak için vedalaşmaya geleceği sözü verdiği şüphesi aklından geçmiş olsa bile, gerçekliğin nesnel işaretlerinden hiçbiri –nişanlı olması, tutulmayan söz, Rouen'da buluşmak üzere randevulaşmamış olmak–, Lamartine'in "Göl"ü, Musset'nin "Geceler"i, mutlu finalinde Gérard Philipe ile Michèle Morgan'ın birbirlerine doğru koştuğu *İhtiras Kadını*[43] tarzında bir gecede kendi kendini yazan romanla asla boy ölçüşemez. Hiç düşünmeden tüm bu şarkıların –bu aşk Esperantosunun– *playlist*'inin dökümünü yapabilirim:

Un jour tu verras / On se rencontrera[44] (Mouloudji)

J'attendrai le jour et la nuit / j'attendrai toujours / Ton retour[45] (Lucienne Delyle)

Si tu m'aimes / Je me fous du monde entier[46] (Edith Piaf)

Mon histoire c'est l'histoire d'un amour[47] (Dalida)

C'était hier, ce matin-là / C'était hier et c'est loin déjà[48] (Henri Salvador)

Tam şu anda, sokaklarda, meydanlarda, metrolarda, amfilerde, milyonlarca kişinin kafasında milyonlarca roman yazılıyor, bölüm bölüm ilerliyor, yazılıp yazılıp siliniyor, baştan başlanıyor ve hepsi, gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği için ölüyor.

Metroda ya da banliyö treninde, bazen İspanyolcası da çalınan "Mon histoire c'est l'histoire d'un amour"un ilk notalarını duyduğum anda içim çekiliyor. Şu âna ka-

dar (Proust'un da başından benzer bir şey geçmiş) üç dakikalığına gerçekten tekrar S.'deki kıza dönüştüğüme inanıyordum. Ama yeniden beliren onun kendisi değil, hayalinin gerçekliği, onu yaşamış olmanın utancıyla üstü örtülmeden, bastırılmadan önce Dalida ve Dario Moreno'nun sözleriyle tüm evrene yayılan rüyasının güçlü gerçekliği.

Telefon rehberindeki Beyaz Sayfalar'ın Doubs ili bölümüne onun soyadını yazdım. Soyadı çıktı, ama farklı bir isimle. Bir anlık kararsızlıktan sonra, rehberin yönlendirmesine uyarak komşu bir ile baktım. Adı soyadı ve bilmediğim bir köydeki ya da muhtemelen küçük bir kasabadaki bir adres çıktı karşıma. Bir de telefon numarası. Ekranın önünde durdum, elli yıldır hiçbir yerde yazılı olarak görmediğim ad ve soyadın harflerine inanmaz gözlerle baktım. En son Eylül 1958'de duyduğum sesi duymak için tek yapmam gereken bu numarayı çevirmekti. Gerçek ses. Bu hareketin bu denli basit olması korkutucu geldi. Numarayı gerçekten çevirdiğimi hayal etmek beni bir tür dehşete sürükledi. Annemin ölümünden sonraki aylarda, bazen telefonu açtığımda onun sesini duyabileceğim düşüncesiyle hissettiğim dehşetin aynısı. Yasak bir sınırı aşmak gibi. Onun sesini duyduğum anda sanki aradaki elli yıllık zaman dilimi silinecek ve ben yeniden 58'deki kız olacaktım. Ruh çağırma denemesine kalkmışım gibi korku ve arzu arasında gidip geliyordum.

Sonra, H.'nin sesini muhtemelen tanıyamayacağım geçti aklımdan, tıpkı eski kocamın sesini on beş yıl sonra bir videoda duyduğumda tanıyamadığım gibi. Ya da bende hiçbir şey uyandırmayabilirdi. Bu sese atfettiğim, bu-

günkü varlığımı 58'deki varlığıma dönüştürme kudreti, zamanın mucizevi bir kısa devresiyle 58'deki kıza zahmetsizce ulaşacağıma inanmak gibi neredeyse mistik bir yanılsamaydı tabii. Neticede, H.'yi aramak tehlikeden ziyade hayal kırıklığına davetiye çıkarmak demekti.

11 Eylül gecesinden sonra da gruba katılmaya devam ediyor, ama artık dokunulmazlığı var. Rüyası hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. H.'nin onunla Rouen'da buluşmayı teklif etmemiş olmasını önemsemiyor. Ekim ayında felsefe bölümünde okumaya başlayacağı Jeanne-d'Arc Lisesi'nin çıkışında sokaklarda rasgele yürüyerek onu bulabileceğinden emin. Nehrin sol yakasındaki erkek teknik okulunda beden eğitimi öğretmeni olarak çalıştığından başka bir ipucu yok elinde.

Kamptaki son iki haftaya ait çok az görüntü var. Rüyamın değişmezliği ve fakirliği yüzünden gerçeklik hafızamda kök salamamış olabilir. Boş bir öğleden sonra, bir kayanın üzerinde oturuyor, tam karşısında kırmızı taşlarla çevrili bir göl var. S. yakınlarında, ormanın ortasında içi su dolu terk edilmiş bir taşocağı. Otostop çekti, sonra anayoldan sapıp taşlı bir patikadan aşağı doğru yürüdü ve aniden bu beklenmedik açık alana çıktı, bir kanyona benziyordu. Birkaç genç geldi, bisikletlerini yere bıraktılar, suda oynuyorlar. Ona merhaba demiş olmalılar, "Mademki güzel değilsin kibar olmalısın," dediklerine bakılırsa karşılık vermemiş anlaşılan. Kamptaki grubun alaylı sataşmalarından daha çok canı sıkılıyor.

Elinin altındaki yiyecek bolluğundan istifade ederek, kendini hiç frenlemeden, gittikçe daha çok yiyor,

yemek vazgeçilmez bir zevk haline geliyor: Revirdeki çocuklar için hazırlanan salata kâsesindeki domates dilimlerini gizlice mideye indirmekten kendini alamıyor. Yvetot'dayken hayalini kurduğu tüm özgürlük, moka ve kremalı pastalar, kahveli ekler almak için S.'deki pastanenin kapısını aşındırırken somutluğa bürünüyor.

Eskiden ben olan kızı, Annie D.'yi Orne'daki S. İstasyonu'nun önünde kaldırıma bıraktığımdan bu yana bir yaz, bir sonbahar ve bir kış geçti. Tüm bu süre boyunca, 58 yazının zamansal sınırlarını hem geriye hem ileriye doğru aşmayı kendime yasaklayarak, kendimi geleceğim olmaksızın kamp mekânına kapatıp adeta onun içine dalarak orada kalmaya zorladım. Sonuç olarak, kamptaki altı haftayı mümkün olduğunca yakından incelemek ve yazı yoluyla gerçekten var etmek, yani bir gençlik yazının muazzam derinliğini ve bitimsizliğini yüz sayfayı okumak için gereken iki saatte hissettirmek için, kamptaki o altı haftayı kırk haftaya, tam olarak 273 güne yayarak çok yavaş ilerledim.

Sık sık, kitabımın sonuna geldiğimde artık ölebilirim düşüncesi geçiyor zihnimden. Bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum, yayınlanma korkusu mu yoksa tamamlanma duygusu mu? Kitap bittiğinde ölebileceklerini düşünmeden yazanlara imrenmiyorum.

S.'den ayrılmadan önce, çocukları istasyona giden otobüslere bindirdikten, duvarların arasına yine ilk günkü sessizlik çöktükten ve her şeyi yeniden görmek için şehir merkezine yürüdükten sonra son görüntüde duruyorum. Kız tek başına, eski çamaşırhanenin yanında duruyor, o anda akşam beş güneşinin aydınlattığı, nehrin

diğer tarafındaki *aérium*'un uzun cephesine dikmiş gözlerini. Doğduğu günden beri en mutlu olduğundan emin olduğu yere bakıyor. Partileri, eğlenceyi, özgürlüğü ve erkek bedenini keşfettiği yer. Keşke oradan ayrılmak zorunda olmasaydı. Ama herkes ya gitti ya da eve dönme telaşında. (Bu hayatın sonsuza dek sürmesini isteyen tek kişi belki de bendim.) O anda Rouen'da H.'yi bulma umudunun bu boşluk duygusunu ne kadar telafi ettiği şüpheli: Onlardan, yaz arkadaşlarından ayrı bütün bir yıl nasıl yaşanır.

Orne Nehri kıyısında bir yandan ağlarken bir yandan hırsla kremalı pasta yiyen bu kızın yaşadıklarından gurur duyduğunu, onca hakareti ve aşağılanmayı umursamadığını biliyorum. Yaşadığı deneyimden, ölçemediği ya da gelecek aylarda üzerinde nasıl etkiler yaratacağını henüz değerlendiremediği ya da hayal bile edemediği yeni bilgilere sahip olarak çıkmaktan gurur duyuyor. Kazanımların ne getireceğini öngörmek mümkün değil.

Kendine benzer akranlarıyla tanışmadı ama bu kız artık o eski kız değil.

Bu kez –28 Nisan 2015– kamptan temelli ayrılıyorum. Yazarak yeniden içine girene, aylar boyu orada kalana kadar oradan ayrılmamıştım. Ürpererek çırılçıplak uzandığım ve ertesi gün itibarıyla kendimi çılgınca bir aşkla adadığım erkeğin cinsel organının bir anda ağzıma sokulduğu yataktan hiç kalkmamıştım. 2001'de şöyle yazacak kadar: "S.'deki oda ile Cardinet Sokağı'ndaki kürtajcının odası arasında mutlak bir süreklilik var. Bir odadan diğerine geçiyorum ve aradaki her şey siliniyor."

Bana öyle geliyor ki 58'deki kızı nihayet azat ettim, onu Orne Nehri'nin kıyısındaki *Yaz çetesi derler bize, kamp çocuklarıyız biz* diye şarkı söyleyen çocuklarla dolup taşan bu heybetli, eski binada elli yılı aşkın bir süredir tutsak eden büyüyü bozduğumu hissediyorum.

Bunu söyleyebilirim: O benim, ben de oyum.

Burada durmam imkânsız. Şu anda hikâyemin geleceği olan geçmişte belirli bir noktaya ulaşana kadar bunu yapamam. S.'deki kampı takip eden iki yılın ötesindeki zamana ulaşmam gerek. Burada, kâğıtlarımın önünde otururken, o yıllar benim için geçmiş değil, kelimenin gerçek anlamıyla olmasa da, içten içe, geleceğim benim.

Kenarları tırtıklı, beş-altı santimetre genişliğinde siyah beyaz, kare bir fotoğraf. Dikey çıtalardan oluşan bir bölmenin önünde sağdan sola doğru demir parmaklıklı bir yatak, hemen yanında küçük, dikdörtgen, çekmeceli bir ahşap masa görülüyor. Aynı hizada, masanın ucunda, üst kısmında koridordan odayı görmeyi sağlayan bir pencerenin bulunduğu kapalı kapı yer alıyor.

Fotoğrafın tam ortasında, masanın üzerinde, bölme duvarına asılı kolsuz bir yazlık elbise var. Kol ağızlarından, askılık işlevi gören, ucunda iki beyaz emaye top bulunan kancalara geçirilmiş. Çiçek ya da arabesk gibi alacalı bulacalı desenli, beli etek genişliğini belirginleştiren çok sayıda kıvrımla toplanmış emprime bir elbise. Işık, etek ucu masaya değen elbiseye vuruyor, masanın üzerinde iki açık kitap –ya da defter–, kâğıtlar ve bir kalem kutusu göze çarpıyor. Işık kapıyı bembeyaz parlatacak kadar göz kamaştırıcı, kolun üzerindeki koyu kir izlerini, kilidin sökülmesiyle oluşmuş gibi görünen izi ortaya çıkaracak kadar kuvvetli. Sadece yarısı kadraja girmiş yatağın başucunda, gölgede, tostoparlak atılmış, açık renk bir giysi yığını, muhtemelen pijama ya da gecelik, yatak başlığının üzerinde, bölmeye raptiyelenmiş ya da yapıştırıl-

mış, ne olduğu tam seçilmeyen ama kesinlikle dinî bir tasvir olan küçük bir resim var.

Kancaların ucundaki kör bir insanın kocaman beyaz gözlerini andıran toplara asılı bu içi boş elbisede tuhaf bir ürkütücülük var – ne idüğü belirsiz bir yüzeyin üzerinden sarkan başsız bir yaratık. Aynı zamanda, ortamın yoksulluğuyla bağdaşmayan lüks bir yanı da var. (Bir an için, *Serseri Âşıklar*'da sokaktan geçen kızın Belmondo'nun kaldırdığı eteği gibi, elbiselere kabarıklık veren çemberli, fırfırlı kombinezonun üzerine elbiseyi geçirip Eram'dan aldığım su yeşili ayakkabılarımı giyeceğim hissine kapılıyorum.)

Fotoğrafta derinlik yok, kabartısız bir tablonun düzlüğünü andırıyor. Odanın darlığı ve fotoğraf makinesinde geniş açılı lens olmaması, o anda güneş gören tek duvar dışında bir şey yakalamaya izin vermemiş. Fotoğrafın sırtında, mavi keçeli kalemle: Ayrılmadan önce Ernemont'daki yatakhane odası, Haziran 1959.

Bu fotoğrafı felsefenin yazılı sınavını verdikten sonra çekmiştim. Kısa süre önce bir fotoğraf makinesi edinmiştim, annemle babama bir toptancının verdiği, bakalit bir Kodak Brownie Flash, iş icabı bir üründen büyük miktarlarda satın aldıklarında tedarikçiler çeşitli hediyeler verirdi. Fotoğrafta görünmesi için masayı her zaman durduğu pencerenin önünden yatağın yanına doğru ittiğimi hatırlıyorum.

Odanın fotoğrafını çekmenin o zaman benim için ne ifade ettiğini bilmiyorum. Sonraki kırk yıl boyunca bir daha yapmadığım, hatta aklıma bile gelmeyen bir şeydi bu. Belki de bugün fotoğrafın ortasındaki iki nesnenin sembolize ettiğini düşündüğüm mutsuzluğu ve dönüşümü kayda geçirmek istiyordum: bir önceki yaz,

kampta en çok giydiğim elbise ve üzerinde saatlerce felsefe çalıştığım masa.

Şimdi, daha fazla ayrıntı yakalamak için fotoğrafa büyüteçle bakıyorum. Asılı elbisenin kıvrımlarına, kapı çerçevesinden aşağıya uzanan siyah kablonun ucundaki –uzun zamandır üretilmeyen cinsten– metal elektrik düğmesine bakıyorum, biraz üstte bir önceki düğmenin izi duruyor. Yapmaya çalıştığım hatırlamak değil, hatırlamaya çalışmıyorum, kız yurdundaki o odada fotoğraf çekerkenki anda *olmaya*, zamanda ileri geri kaymadan, sadece o anda *olmaya* çalışıyorum. On dokuz yaşına girmek üzere olan ve bir daha dönmemek üzere ayrılacağı yerin fotoğrafını çeken bir kız olduğum o ânın, sadece ve sadece o ânın içinde olmak. Gözlerimi kapının üzerine yayılmış beyaz ışığa odakladığımda işitsel bir duyum akınına uğruyorum. Saat başı çalan çan. Yatakhaneye bakan hademenin –rahibelerin yanlarında iş verdiği yoksul bir kızcağız– altı buçukta bizi uyandırmak için ellerini çırpması ve ardından gelen "Meryem Ana Duası", benimki hariç her bölmeden yükselen duayı tekrarlayan uykulu sesler. Okuldan dönen kızlardan birinin ayak seslerinin ahşap zeminde çıkardığı gıcırtı, odamın önünden geçiyor, kapısını çarpmasıyla ara bölme sarsılıyor, eşyalarını yerleştirirken bir şarkı mırıldanıyor. "Sevinçleriniz sizin olsun, kederleriniz sizin olsun. Gemilerin ne zaman döneceğini kim bilebilir? Yitik aşk geri gelmez asla." İşte gerçekten *oradayım*, aynı hüzün, aynı bekleyiş ya da daha doğrusu kelimelere dökülmesi imkânsız bir şeyin hissi, yeniden o ânın içine dalmak dili yok ediyor sanki.

Bu oda, varlığını kelimelerle tüketmekten başka hiçbir yolla ortaya koyamadığım, direnen gerçek.

Acaba bu kadar uzun süre gözlerimi ayırmadan bu

fotoğrafa bakarak, yeniden 1959'daki o kız olmayı değil de, gerçekte yaşadığım şimdiki zamandan –şu anda, pencerenin önündeki çalışma masamda oturduğum şimdiki zamandan– farklı bir şimdiki zamanın o özel hissini mi yakalamak istedim? Daha *evvelki bir şimdiki zaman*; kırılgan, belki de yararsız bir zafer ama bana düşünce gücümüzün ve yaşamlarımız üzerindeki hâkimiyetimizin genişlemesi gibi görünen bir zaferin şimdiki zamanı.

Yazarken, *ben* diyemeyeceğim biri Ernemont'daki odayı dolduruyor; vücut hatları belirsiz, bakışa, duyuşa indirgenmiş biri.

Paradoks şu ki, o odada olduğum kişiye asla geri dönmek istemezdim –düşünmesi bile korkunç– 59 yazı ile 60 sonbaharı arasında, felaketin tam ortasında.

Annesiyle birlikte 30 Eylül 1958 günü, öğleden sonra Rouen'da, Ernemont Sokağı ile aynı adı taşıyan manastırın kız yurdunun bu odacığına gelen kız yine de karmakarışık beklentiler içindeydi ve kamptaki yaşamını başka bir biçimde sürdürmek için sabırsızlanıyordu. S.'de kazandığı parayla yurda yerleşmesi için gereken battaniye ve yatak örtüsü gibi eşyaları satın aldıktan sonra, annesi gidince komşu bölmenin kapısını tıklatıyor, kapıyı açıp şaşkın ve tedirgin gözlerle kendisine bakan kıvırcık saçlı esmer kıza neşeyle, "Merhaba! Benim adım Annie, seninki ne?" diye soruyor. Bu aralarındaki tek konuşma olacak, çünkü oda komşusu kuaför çırağı ve yurttaki en kalabalık grup olan "kuaför kızlar" ile liseye ya da üniversiteye gidenler birbirleriyle konuşmadan yan yana yaşıyor, yemekhanede ayrı masalarda yemek yiyorlar.

Başkalarına her zamankinden daha fazla ihtiyacı var,

tatilini birilerine anlatırken hissettiği coşkuyu yaşamak için can atıyor.

İlk birkaç akşam, kampta öğrendiği bir rahibenin en büyük arzusu nedir[49] gibi bilmeceleri soruyor, çevresindeki kızların soğuk durmasını umursamadan "Maman qu'est-ce qu'un pucelage?"[50] ve "Le musée du père Platon"[51] gibi müstehcen şarkılar söylüyor. Diğerlerinin kıskançlıktan ya da hayranlıktan kendisinden uzak durduklarını sanıyor, ta ki kızlardan biri mesafeli bir ses tonuyla hiçbir arkadaşının böyle bir dil kullanmadığını söyleyene kadar. (Dominiken rahibelerinin okulunda okumuş Marie-Annick bu, babası sanayici, her hafta eskrim kursuna gidiyor ve eminim, benim ondan nefret ettiğimden çok daha fazla o beni hor görmüştür.)

Kamptaki oda arkadaşı Jeannie'ye sevgi dolu ve nostaljik bir mektup, Rouen'da yaşayan yüzü şarap lekeli Claudine'e de görüşmek için bir not yazıp gönderiyor. İkisi de cevap vermeyecek. O zamanlar ikisinin de benim beyinsiz, küçük sürtük olduğumu düşünebileceklerinden şüphelenmiş miydim acaba?

Yvetot'daki Saint-Michel yatılı okulundan beri idealize edilen Jeanne-d'Arc Lisesi'nde, yirmi altı sınıf arkadaşından tekini bile tanımıyor, hiçbir öğretmen de onu tanımıyor. Annie Duchesne burada mükemmel okul geçmişinin halesinden yoksun. Birbiriyle sıkı fıkı, sırdaş kızların arasında kendini adsız sansız ve görünmez buluveriyor. Rahibelerin göz açtırmayan denetiminin yerini bariz yetkinlikleri gözünü kamaştırdığı kadar ayak uydurup uyduramayacağı konusunda endişelendiren son derece genç ve nazik öğretmenlerin kayıtsızlığı alıyor.

İngilizce dersinde sözlüye kaldırılacak diye ödü kopuyor, soruyu bile anlayamayacağından emin. Nihayet

beden eğitimi dersine girecek ve yüzme havuzuna gidecek olmanın sevinci hemen hayal kırıklığıyla sonuçlanıyor. Spor salonunda canı sıkılıyor, havuz saatiyse zaten yüzme bilenler için. Kısa süre sonra doktor raporuyla beden eğitiminden muaf tutulacak.

Sandığının aksine, hiçbir yerde rahat, kendinden emin, asi kızları göremiyor. Erkekler Saint-Patrice Caddesi'nde kızların okuldan çıkışını beklemek için lisenin kapısına yığılmıyor. En havai kızları tespit etmeye çalışıyor ama onlara da yaklaşmaya cesaret edemiyor.

Rahibelerin okulunda toplumsal farklılıklarla tanışmış olsa da bakkalın kızı orada zengin kızların elde edemediği notlarıyla övünebiliyordu; kızların okuldaki başarıları genellikle ailelerinin toplumsal konumuyla ters orantılıydı. Tek tip lise önlüklerinin (haftasına göre bej veya pembe) altından eşitsizlikleri net bir biçimde tanımlayamasa da sezebiliyor.

Gözünü korkutan, tarifi zor bir üstünlük atmosferinin içine düşmüş hissediyor kendini. Bu üstünlüğü doğal kabul etmekle birlikte, kaynağının ebeveynlerin meslekleri (kaymakam, doktor, eczacı, École Normale'de memur, lise veya ilkokul öğretmeni) ve Rouen'ın kibar semtlerinde ikamet etmeleri olduğunu kavrıyor. Bu üstünlük bir gün, burnu büyük bir öğrencinin sınıftaki işçi ailesinden gelen tek kıza –babası duvar ustası olan burslu Colette P.'ye– omuz silkerek Fransızcada "süprüz" diye bir kelime olmadığını söylemesi üzerine takınılan mütebessim acıma duygusuyla açıkça su yüzüne çıkıyor. Colette adına utanıyor, yıllarca o da "süprüz" diye telaffuz ettiği için kendi adına da utanıyor.

Diğerlerinin seyircisi; onların üzerindeki hafiflik, "Bergson'un da ileri sürdüğü gibi..." ya da "gelecek yıl Sciences-Po[52] okuyacağım" veya "*hypokhâgne*'a[53] yazılıyorum" (ikisinin de ne olduğunu bilmiyor) deyişlerindeki doğallıkları gözünden kaçmıyor. Ekim ayında okuduğu Camus romanında olduğu gibi, o yabancı. Pembe önlüklü kızların, onların iyi yetiştirilmiş masumiyetleri ve edepli cinsel organlarının arasında, yapış yapış ve hantal bir yabancı.

Felsefedeki ilk ödevinin konusu onu tarifsiz bir bunaltıya sürüklüyor: *Bilginin nesnel ve öznel biçimleri arasında ayrım yapılabilir mi?* Önceki yıllarda Fransızca kompozisyonlarını daima kolayca yazan kız, şimdi gözüne dehşet verici görünen bu ödevi takıntı haline getiriyor. Fikir üretme ve bunları geliştirme konusundaki yetersizliğinden telaşa kapılıyor, üniversite okumaya yeteneğinin olup olmadığı ya da duyduğuna göre "sadece ezber işi" olan hukuk okumak zorunda kalıp kalmayacağı kafasını kurcalıyor. (Hayatın bu döneminde, aile çevresi dışında duyduğum her şeyi çok önemsiyorum.)

Ödev konusu hakkında düşünebilmek için kamptan, parti anılarından, 11 Eylül gecesinden sıyrılıp uzaklaşması gerekiyor. Bir erkeğin bedeninin kendi bedeni üzerindeki izi silmeli. Erkek cinsel organının ne olduğunu unutmalı. Bugün hâlâ ürpertici bulduğum bir çabayla ödevini teslim etmeyi başaracak, hatta ortalamayı tutturacak. Anlatılamaz bir yoksunluk çekiyor.

Bu eksikliğin boyutu ve şiddeti, bir öğleden sonra Omnia Sineması'nda Louis Malle'in *Âşıklar* filmini seyrederken yaşadığım sarsıntının anısıyla daha da belirginleşiyor. "Sanki onu bekliyordu": Bu cümleden ve Brahms'

ın ilk birkaç notasından itibaren, yatakta uzanmış kadın Jeanne Moreau olmaktan çıktı ve H. ile o kız oldu. Her görüntü onu arzu ve ıstıraba sürükleyerek harap ediyor. Mağaranın içinde, bir türlü kendisine ulaşamıyor, perdedeki bedenine kavuşamıyor, H. ile yaşadığı hikâyeye ışık tutan bu hikâyede kendini kaybedemiyor; bunu yazarken bile, aradan geçen onca yıla rağmen, tamamen söndüğünü söyleyemeyeceğim bir ışık. Okuduğu şiirler de aşkına aynı ışığı tutuyor, Capucins Kütüphanesi'ndeki *Günümüz Şairleri* koleksiyonundan her kitabı ödünç alıyor, Apollinaire'den (*Lou'ya Şiirler*), Éluard'dan, Tristan Derème'den, Philippe Soupault'dan vd. uzun uzun alıntılar yazıyor. (Kırmızı ajandada bunları sonradan okurken, hepsini ezbere bildiğimi fark ediyorum: Bilmiyorum aşkım, beni hâlâ seviyor musun? Gecenin içinde trompetler yavaşça feryat ediyor.)

Ara ara başımı önümdeki kâğıttan kaldırıyorum, beni çevreme kayıtsız kılan bu içedönük bakıştan sıyrılıyorum. Kendimi dışarıdan, her iki yanına dizilmiş köknar ağaçlarının gölgelediği dar yoldan bakan birinin gözlemleyebileceği gibi görüyorum: Pencerenin önüne yerleştirilmiş, büyük bir lambanın aydınlattığı küçük çalışma masasında oturuyorum. Klasik ve hoşa giden görüntü (gazete, dergi ve televizyonlar için genellikle burada poz vermem istenir). Bir kadının, elli yıl önce yaşanmış ve hafızasının üzerine yeni herhangi bir şey ekleyemeyeceği sahneleri tekrar tekrar gözden geçirmesinin ne anlama geldiğini düşünüyorum. Onu harekete geçiren, hafızanın bir bilgi biçimi olduğu inancı değilse nedir? Ve anlama arzusunu aşan hangi arzu, binlerce isim, fiil ve sıfat arasından, mümkün olan en yüksek gerçeklik derecesine

ulaşmanın kesinliğini –yanılsamasını– sağlayacak olanları bulmaya yönelik sarsılmaz azmi körükler? Bu kızla, Annie D. ile başka herhangi bir kız arasında en azından bir damlacık benzerlik olduğu umudu değilse şayet.

Hafızanın, en amansız olanının bile, geçmiş gerçekliğe ulaşma konusundaki güvenilirliğini sorgulamayı kabul etsem bile S.'de yaşananların gerçekliğini bedenimdeki etkileri üzerinden kavradığım gerçeği değişmez.

Ekim ayında âdet kanamam kesildi.

Üreme konusundaki genel cehaletine rağmen, 58'deki kız hamile kalmasının imkânsız olduğunu bilecek kadar bir şey biliyor –H. gittikten sonra âdet görmüştü– ama bu kesinti için başka bir neden de gelmiyor aklına.

Ekim ayının sonlarında bir cumartesi günü. Onu annesiyle babasının yatağında yatarken görüyorum, yatağın yanı başındaki kullanılmayan şöminenin üzerinde Lisieux'lü Azize Teresa'nın çerçeveli büyük resmi duruyor. Aile doktoru B. karnını eliyle muayene edip dinlerken, annesi ayakucundan gözlerini ayırmadan izliyor. Sahnedeki oyuncular sessiz ve dikkat kesilmiş durumda. Hükümden önceki ölüm sessizliği. Onlarca yıldır evlerin odalarında ve doktor muayenehanelerinde yaşanan bu sahne, belki de doktor B. ve annemin öne eğik başları nedeniyle, Millet'nin *Angelus*'u gibi zaman ötesi bir tablonun güçlü etkisine sahip. Kızın ne düşündüğünü bilmiyorum, belki de şöminenin üzerindeki azizeye yakarıyordur. Doktor B. başını kaldırıyor, anneyi kızının masumiyetine ikna etmek istercesine birden gevezeliği tutuyor ve saygıdeğer hanımefendiye bu rahatsızlığa amenore dendiğini ve yaygın bir durum olduğunu, savaş boyunca âdet görmeyen esir eşleri olduğunu açıklıyor! Neredeyse neşeli denebilecek ortak bir rahatlama havası.

O âna kadar akıldan geçen ama asla ifade edilmeyen her şey uçup gidiyor. Trajedi gerçekleşmedi. Cumartesi günü Rouen'dan okul dönüşü, Compassion Manastırı'ndan bir rahibe gelip kıza iğne yapacak.

İki yıl boyunca hiçbir tedavi yumurtalıklarımın kurumasına çare olamayacak, ne bir nöroloğun yazdığı Équanil tabletleri ne de bir jinekoloğun verdiği iyot damlaları. Bu işe iyice sinirlenen annem bir uzmandan ötekine sürükleyip duruyordu beni: Sonsuza kadar bu vaziyette kalacak değilsin ya! Annem kuşkularını akıl almaz bir şantajla açığa vurdu: Âdet görmezsen Ziraat Okulu Balosu'na gitmek yok!

Masum olduğuma inandığını sanmıyorum. Ona göre, nedeni ne olursa olsun, âdetin kesilmesi bir şekilde yaz kampıyla bağlantılı, bilinmeyen bir suçun işaretiydi: Kızı, işlediği günah yüzünden cezalandırılmıştı. O da ben de, ağza alınmayacak bir leke olarak, bundan kimseye söz etmiyorduk.

Kızlar topluluğundan, yani "talihsizlik" ya da ölümden bir adım öncesi olarak görülen menopoz haricinde kesilmesi tahayyül dahi edilmeyen kan toplumundan dışlanmıştım; kızların "Rose Teyzem geldi" ya da "İngilizler çıkarma yaptı" gibi deyişlerle birbirlerine duyurduğu bu memnuniyetle karşılanan aylık ziyaretten mahrum kalmıştım, zamanın dışındaydım – yaşsızdım.

Billie Holiday Ekim 1958'de Paris Monterey'de, 12 Kasım'da da Olympia'da Frank Ténot ve Daniel Filipacchi'nin düzenlediği konserlerde sahneye çıkar. Ay sonuna kadar Paris'te, Mars Club'da kalır. Perişan durumdadır, alkol ve uyuşturucu yüzünden harap olmuştur.

20 Temmuz 1958'de, Violette Leduc inşaatlarda kalıp ustası olarak çalışan otuz beş yaşındaki René Gallet' yle tanışır: *La chasse à l'amour*'da,[54] "Elli yaşımda bu benim ilk orgazmımdı, beni karşı konulmaz şekilde birbirlerinin bedenlerinden zevk alan kadın ve erkeklerin arasına geri döndüren şeydi," diye yazar. Eylül ayında René'yi Honfleur'e ve Étretat'ya[55] götürür. 21 Ekim'de Simone de Beauvoir'a gönderdiği mektupta, "René Gallet yazmadı, gelmedi de, bana verilen, verildiği gibi hemen benden alındı. Ölmek istiyorum," der. Gittikçe daha derin bir ıstıraba gömülür. Aralık ayında yine Simone de Beauvoir'a, "Benim tek dileğim o, imkânsızı diliyorum," diye yazar ve, "Edebiyatı bırakacağım," der. 1959 baharında noktalanana dek ilişkileri yavaş yavaş kopar.

Bunları okumak beni derinden sarsıyor. Sanki 58 sonbaharında Saint-Romain Panayırı'nın uğultusu içinde Yser Bulvarı'nda tek başına ve çaresizce yürüyen on sekiz yaşındaki kız, o sırada isimlerini bile bilmediği bu kadınlar da aynı anda terk edilmişliğin umutsuzluğunu yaşadıkları için daha az yalnız, daha az mağdur –hatta neredeyse kurtulmuş– gibi. Hayal gücünün hafızanın acısını teskin eden, başkalarının da aynı zamanda yaşadıklarının az ya da çok benzerliğiyle insanın yaşadıklarının tekilliğini ve yalnızlık duygusunu kıran bu geriye dönük teselli ne tuhaf ve ne kadar müşfik.

Geçtiğimiz elli yılda, kendimi birçok kez Corneille Köprüsü'nden Seine Nehri'ni geçerken ve sol yakada yeniden inşa edilen Sotteville'de dolaşırken, H.'nin beden öğretmenliği yaptığı ve çalışma masamda kurutma kâğıdı olarak kullandığım postane takviminin içindeki Ro-

uen haritasından yerini bulup işaretlediğim erkek teknik lisesini –belki de Google'ın Marcel-Sembat Teknik Lisesi olarak gösterdiği okulla aynıdır– ararken gözümün önüne getirmiş olsam da bu tamamen hayalî bir yolculuktu. 58'deki kız, Seine Nehri'ni hiç geçmedi. Açıkça H.'yi arıyormuş gibi görünmek de, beni umursamadığı gerçeğini –şüphelenilen ve görmezden gelinen gerçeği– yüzüme çarpacak bir karşılaşmaya yol açma riskini de göze almak istemiyordum. Tamamen tesadüf eseri karşıma çıkmasını arzu ediyordum, Saint-Patrice Caddesi'nden Beauvoisine Caddesi'ne doğru her günkü güzergâhımda ya da okulun olmadığı bir perşembe günü Gros-Horloge Caddesi'nde. Onunla karşılaşmadığım sürece, hayalimi koruyordum.

Lisedeki dalgalı saçlı esmer bir gözetmen ile H.'nin başucundaki fotoğraf arasında bir benzerlik yakaladığımı düşünerek, sınıfta yan yana oturduğumuz kısa boylu, yuvarlak hatlı bir kız olan R.'ye gizemli bir ses tonuyla, "Şu gözcü var ya, benim rakibim," demiştim.

Bazı geceler, yatakhanenin dışında, sahanlıktaki tuvalette, klozetin üstüne çıkıp Seine Nehri'ne bakan havalandırma penceresinden Rouen'ın sol yakasına uzanan ışıkları seyrediyordum. Şehrin muazzam uğultusunu, limandaki siren seslerini duyabiliyordum. İlk sevgilim orada, karanlığın başladığı yerdeydi. Acı çektiğimi sanmıyorum. Hayalim biçim değiştirmiş, bir ufka dönüşmüştü, H. ile yeniden bir araya geleceğimden emin olduğum S.'deki gelecek yazın ufkuna.

H.'nin adını ve soyadını Google'a yazdım. İkisi de altı fotoğrafla birlikte listenin en başında çıktı. Dördü yirmi

ile otuz yaşları arasında genç erkeklere aitti, hemen eleneceklerdi. Diğer ikisi grup fotoğraflarıydı. Büyütmek için ikisinden birine, renkli olana tıkladım. Bir taşra gazetesinden alınmıştı ve fotoğrafın üzerinde iri harflerle şöyle bir başlık vardı: E. ve H. altın evlilik yıldönümlerini kutluyor. Kesinlikle oydu, bölgenin adı ve kasabanın konumu şüpheye yer bırakmıyordu. Fotoğrafta, arka planda ağaçların yer aldığı çimlerin üzerinde dört sıra halinde dizilmiş ve –muhtemelen herkesin kareye sığması için– birbirine iyice sokulmuş kalabalık bir davetli grubu görülüyordu. Yüzler hayli uzak ve biraz bulanıktı. Benim kuşağımdan erkeklerin hepsinin saçları beyazdı. Onu grubun ortasında hemen teşhis ettim. Duruşu heybetli, omuzları geniş, iri göbekli, ataerkil edalı, daha kısa boylu bir kadının yanında duruyordu, gözlük takıyordu galiba, seçmek zordu. Üst düğmesi açık, gündelik bir gömlek giymişti. Gözlerimi ayırmadan dikkatle inceleyince, bir zamanlar onu Marlon Brando'ya benzetmeme neden olan dolgun yüz hatlarını, belirgin burnunu yine fark ettim. Şimdi, fotoğraftaki, *Paris'te Son Tango*'nun Brando'suydu. Saydım, yerde oturan ve kucaktaki çocuklarla birlikte her yaştan kırk kişi kadardılar. Sonradan, bir yaz kampı gibi diye düşünecektim. Gazetedeki habere göre çift 1960'larda evlenmiş, çocukları, çok sayıda torunları ve hatta torunlarının çocukları olmuştu. Bir erkeğin hayatı.

Hiçbir şey bir yıldan daha kısa bir süre önce çekilmiş bu fotoğraftan daha gerçek olamaz, ancak gördüğüm şeyin gerçekdışılığı beni hayrete düşürüyor. Aylardır görüntülerden ve hislerden kelimelere dönüştürdüğüm geçmişin, S.'deki 58 yazının gerçekliği yanında şimdiki zamanın, bu rustik aile tablosunun gerçekdışılığı yan yana.

Başkalarının hayatında, anılarında, varoluş biçimlerinde, eylemlerinde nasıl yer alıyoruz? O adamla geçirdiğim iki gecenin hayatım üzerindeki etkisi ile varlığımın

onun hayatındaki hiçliği arasında inanılmaz bir orantısızlık var.

Onu kıskanmıyorum; yazan benim.

Bugün Google'da bu fotoğrafa tekrar baktığımda belli belirsiz bir rahatsızlık, yılgınlığa varan bir huzursuzluk hissediyorum. Birden gözümün önüne bir klan geliyor. Döllenmiş bir tohumdan yeşermiş, sosyal başarılarla dolu bir yörüngede gelişmiş bir klanın cesameti ve sağlamlığı. Kalabalıktan doğan güç. Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar*'ındaki karakter gibi, "Ben tek başımayım, onlarsa hepsi," diye düşünüyorum. Sanki hepsi, hakkında hiçbir şey bilmedikleri bir çabaya karşı onun, mafya babasının etrafında birleşmiş, olmadıkları ya da unuttukları bir zamanın anısına karşı ittifak kurup kenetlenmiş gibi görünüyor, ama ben unutmadım. Beni elli yıl önceki çılgınlığımda ısrar etmekle suçluyorlarmış gibi bir izlenime kapılıyorum. Her gün masamın başına geçip eskiden ben olan bu kızla farklı bir biçimde de olsa birleşmeye, onun içinde erimeye çalışma çılgınlığı; o kızın hayaletiyim ben, onun yok olmuş varlığının içinde yaşıyorum.

Arkasında "Yvetot Bölge Ziraat Okulu Balosu, 6-12-58" yazan siyah beyaz fotoğraftaki kıza bakıyorum. Boyu posu ve endamıyla sağındaki bir kız ve erkekten oluşan çifti gölgede bırakıyor; üçü de palmiye benzeri yeşil bir bitkinin önünde duruyor. Pilili büstiyeri göğsünü belirginleştiren ve kalın baldırlarıyla kollarını açıkta bırakan askılı beyaz elbisesi belden aşağı doğru genişleyerek akıyor. Çarpık dişleri yüzünden ağzını açmadan gülümsüyor. Geniş bir yüz, miyoplara özgü derinliksiz bakışlar.

Dudakları boyalı, saçları kısa ve hafif permalı, alnında kalp şeklinde bir lüle var, altı ay önceki mezuniyet belgesinde yer alan fotoğraftaki kızla bu kızın aynı kişi olduğunu gösteren tek ayrıntı bu. Bu fotoğraf, çiftin kız olanının, Odile'in, dört yıl önce benim için bastırıp verdiği kopya. Bendekini ne zaman yok ettiğimi hatırlamıyorum, çok uzun zaman önce olmalı, çünkü yirmi beş-otuz yaşında görünen ve bana S.'deki hazzı yüzünde taşıyor gibi gelen bu iri yapılı kıza bakıp, "Bu benim," hatta, "Bu bendim," demeye ya da belki bu fotoğrafa bakınca en kötüsünün henüz yaşanmadığını hatırlamaya dayanamıyordum.

Dün gece rüyamda yazarlarla dolu büyük bir otobüs gördüm, bir sürü yazar. Otobüs bir sokakta durdu, annemlerin bakkal dükkânının önüydü burası. "Benim evim" olduğu için indim. Anahtarım vardı. Bir an için anahtarın kapıyı açmayacağından korktum. İçeride artık kimsenin olmadığını biliyordum. Vitrinin ve kapının ahşap kepenkleri kapalıydı. Anahtar kilidin içinde dönünce rahatladım. İçeri girdim. Her şey hatırladığım gibiydi, pazar öğleden sonralarının yarı karanlığında, tek ışık kaynağı avluya bakan diğer vitrindi, yaz aylarında takılan çizgili tente içeriyi loşlaştırmıştı. Uyandığımda, sadece rüyadaki varlığın ya da benliğin bundan sonra ne olacağını yazma hakkına sahip olduğunu; bundan sonrasını yazmanın kendimi sağduyuya, imkânsızlığa meydan okuma konumuna yerleştirmek anlamına geleceğini düşündüm.

Peki ama yazmanın amacı, herhangi bir psikolojik, sosyolojik açıklamaya indirgenemeyecek ve önyargılı bir fikrin ya da kanıtlamanın değil, bir anlatının sonucu olan şeyleri, hatta tek bir şeyi gün yüzüne çıkarmak değilse nedir? Anlatıda açılan kırışıklıkların arasından ortaya çı-

kan ve meydana gelen olayları, ne olduğunu, ne yaptığımızı anlamamıza –bunlara katlanmamıza– yardımcı olabilecek bir şey değilse nedir?

Rüyanın akışının zamansal haritasını çıkarmak mümkün değil. Emin olduğum tek şey, Ocak 1959'da, tatil dönüşünde, Ernemont'daki kızın rüyasının farklı bir hal aldığı. (Belki de rüya giderek artan, H.'ye bir aptal gibi davrandığım ve ona layık olmadığım duygusuna uyarlanıyordu.) Bir sonraki yaz kampında karşısına çıkacak kız her açıdan yepyeni bir kız olacaktı, onunla geçirdiği iki gece arasında erkekten erkeğe geçen kızı unutturacak kadar göz kamaştırıcı, güzel ve muhteşem, H. ona ânında âşık olacaktı. Bu rüyada kız, üstün konumundan dolayı H.'yi kendinden uzak tutacak ve arzusuna hemen karşılık vermeyecekti. Önceki yazın reddedilen kızı –henüz belirlemediğim değişebilir bir süre için– dokunulmaz kalacaktı. (Burada, aşk hayatım boyunca her zaman çok geç gelen erişilmezlik arzusunun ilk tezahürünü gözlemliyorum.) Onun benden hoşlanmasını, beni sevmesini sağlamak için neredeyse tanınmayacak kadar radikal bir dönüşüm geçirmeliydim. Rüya pasif olmaktan çıkıp aktif bir hal almıştı.

Temel hedefleri kaybolan günlüğümde madde madde sıralanan ama hepsini uygulamaya koyduğum için burada kolayca aktarabileceğim gerçek bir mükemmelliğe erişme programıydı bu. Hedefler şunlardı:

bedensel dönüşüm: kilo vermek, S.'deki sarışın kadar sarışın olmak

entelektüel gelişim: yurt odalarındaki akşam sohbetlerinden uzak durup felsefe ve diğer ders konularında metodik olarak çalışmak

sosyal açıdan geri kalmışlığımı ve cehaletimi telafi edecek bilgi ve becerileri edinmek, yüzme ve dans öğ-

renmek ya da yaşıtlarıma göre beni bir adım öne geçirecek bir şeyler yapmak: araba kullanmayı öğrenip ehliyet sınavına girmek.

Bu performans listesinde başka önemli bir proje de yer alıyordu: Mükemmel bir kamp eğitmeni olmak için Paskalya tatilinde bir Ceméa[56] kursuna katılmak.

Fiziksel, entelektüel ve sosyal tüm varlığımın bu planlı dönüşümü, onu tekrar göreceğimden emin olduğum yaza kadar, aradaki boşluğu unutmama yardımcı olma gibi bir meziyete –gayeye– sahipti.

Artık S.'deki değil, Ernemont'daki kız olan kızın yaşadığı o ayları tekrar tekrar gözden geçirerek, geçmişten bir karakteri ele alan tarihçi gibi, onun davranışlarına her an etki eden unsurlar yumağında tökezleme ve bu unsurların kronolojik sırasını, dolayısıyla yazdığım anlatının akışını sorgulamak zorunda kalma riskini göze aldım. Neticede sadece iki tür edebiyat vardır, temsil eden ve arayan edebiyat, hiçbiri diğerinden daha değerli değildir, ancak kendini birine değil de diğerine adamayı tercih edenler hariç.

23 Ocak 1959 tarihli bir mektup, Ernemont'daki kızın belli belirsiz bir husumetle karışık hayranlık beslediği kepçe kulaklı, sincap gibi fıldır fıldır kara gözlü, tuhaf bir şekilde derin ve otoriter sesi olan ufak tefek Madam Berthier'nin (aslında Jeanne, ama öğretmenlerin ilk adı asla ağza alınmayan bir tabudur) verdiği felsefe dersinin ne kadar hayati bir rol oynadığı konusundaki kesin kanaatimi doğruluyor:

"Felsefenin bizi ne kadar mantıklı kıldığını görmek inanılmaz. Felsefe beni, diğer insanların bir araç değil, amaç olması gerektiğini ve bizim rasyonel varlıklar olduğumuzu, dolayısıyla bilinçsizliğin ve kaderciliğin aşağılayıcı olduğunu düşünmeye, tekrarlamaya ve tekrar tekrar yazmaya zorlayarak flört etme zevkimi elimden aldı."

Bu düşünce berraklığı beni çarpmıştı: Descartes, Kant ve kategorik zorunluluk, felsefenin tamamı S.'deki kızın davranışlarını mahkûm ediyor: "Bu kadar yaygara koparacağına doyuma ulaş" buyruğuna, ağızdaki spermlere, küçük orospulara, kesilen âdet kanamalarına hiçbir hüküm getirmediği için tüm felsefe onu utandırıyor ve aynı mektupta onu, kamptaki kızı sonsuza dek reddetmeye teşvik ediyor:

"Bazen öyle geliyor ki S.'de yaşayan başka bir kızdı [...] ben değil."

Bu, kafe-bakkal dükkânı sahiplerinin kızı olmaktan duyulandan farklı bir utanç türü. Bir zamanlar arzu nesnesi olmaktan gurur duymuş olmanın utancı. Kamptaki hayatını, özgürlüğün fethi olarak görmüş olmanın utancı. *Annie bedenin ne diyor*!'un, *herkes dengi dengine*'nin, duyuru panosu sahnesinin utancı. Diğerlerinin kahkahalarının ve hor görülmenin utancı. Kız olmanın utancı.

Bu aynı zamanda on yıl sonra ortaya çıkacak "Benim bedenim, benim kararım" sloganının öncesine ait, tarihsel bir utanç. On yıl, tarih nezdinde kısa ama hayatın başlarında muazzam bir süre, yaşananların anlamının değişmeden kaldığı, utancının sürdüğü, binlerce gün ve saati ifade ediyor. Ve 1968'den önceki dünyada yaşanmış, o dünyanın kuralları tarafından mahkûm edilmiş bir şeyin

anlamını hiçbir şey başka bir dünyada kökten değiştiremez. Yeni yüzyılın *doxa*'sında utancı, çözülüp gitmeyen yegâne bir cinsel olay olarak yerini korur.

1959 kışındaki bu kız, onu yavaş yavaş mutsuzluğun derinliklerine sürükleyecek hedeflerin peşinden gitmeye şiddetle kararlı, gururlu bir irade beyanı içinde gözümün önüne geliyor. Bir tür mutsuz irade.

Bunu önce bedenimde radikal bir şekilde uyguluyorum. Ocak ayından itibaren derslerin yeniden başlamasıyla birlikte, yurtta sabahları bir fincan sütlü kahve, cuma günleri hariç –haşlanmış balık– her gün öğle yemeğinde çıkan ince bir dilim et, akşamları çorba ve kompostoya da elma dışında bir şey yemeyi bıraktım. Son birkaç aydaki tereyağlı ekmek ve patates kızartmasıyla tıka basa karnımı doyurmanın verdiği kesin ve her zaman kısacık ömürlü zevkin yerini gönüllü yoksunluk aldı. Kimseyi örnek almadan kafama göre uyguladığım bu kendini feda etme biçiminin somut ve gösterişli sembolü olarak, her gün öğle vakti yemekhanedeki rahibenin ikindi için dağıttığı çikolatayı dokunmadan, gelecek yaz kamptaki çocuklara vereceğimi söyleyerek çekmecemdeki diğerlerinin yanına koyuyorum. Yser Bulvarı'ndaki eczaneden aldığım yağ yakıcı Néo-Antigrès tabletlerinin prospektüsüne göre kilo aldıran her şeyden vazgeçiyorum. Yemekhanedeki her öğün bir maceraya dönüşüyor; payıma düşen La Vache-qui-rit peynir porsiyonunu yanımda oturan kıza verdikten sonra hafifçe karnım doymuş ya da hatta daha da aç ama her halükârda muzaffer çıktığım bir macera. Bir oruç şampiyonunun gururunu yaşıyorum; yağlara karşı, başarısını eczacının

tartısında okuduğum ve kalçamdan kayan eteklerimle kanıtladığım amansız bir savaş veriyorum.

Açlığın hakkından tamamen gelebilmiş değildim. Sadece sürekli çalışarak onu bastırıyordum. Yemekten başka bir şey düşünmüyorum. Tüm varoluşum, bir sonraki öğünde ne yiyebileceğim ya da tabağımdakilerin kalori değeri etrafında dönüyordu. Bir romandaki yemek tasviri, bir sevişme sahnesi gibi, okumamı aniden durduruyor. Yurtta, okuldan dönen küçük V.'nin içinden çörek çıkardığı kesekâğıdının hışırtısını duymak, onu çiğnerken gözümün önüne getirmek konsantrasyonumu bozuyor. Nefret ediyordum ondan. Ben ne zaman bunların tadına bakabilecektim? Sanki bu karar bana değil de diğer kıza, H.'yi baştan çıkarmak için ne pahasına olursa olsun ulaşmam gereken ikizime, ideal benliğime bağlı gibiydi.

İradenin hezimeti, mart ayında bir pazar günü, öğleden sonra annemle babam 4CV ile civardaki kırlarda mutat gezintilerine çıkmışken, bakkal dükkânının kapalı kepenkleri ardında yaşandı. Bugünden bakınca, bunun sadece orada olabileceği, kampa gittiğim güne kadar gözümde her an erişilebilir ücretsiz bolluğun mekânı olan bakkaldan başka bir yerde gerçekleşmeyeceği aşikâr görünüyor; öyle ki, tüm yiyeceklerin dolaplarda kapalı tutulduğu başka evler garip, hatta hüzünlü gelirdi. Bol şekerli çocukluğumun krallığında her üzüntü, annemin attığı her tokat bir paket bisküvi ya da bir kavanoz şekerlemenin tesellisiyle son bulurdu. Birdenbire arzuları üzerindeki tüm kontrolünü kaybedip müşteriler için dilimlenmiş peynirlere, madlenlere, karamelalara saldırdığı –öyle hayal ediyorum– anda kızın ne düşündüğünü bilmiyorum. Belki de hiçbir şey düşünmüyor. Bu, obur-

luğun ilk sahnesi; dipsiz bir kuyuya dönüşen bedenin hazzı için çılgınca kavrayan, tıkıştıran ellerin, adeta çiğnemeden yutan ağzın gözü dönmüşlüğüne bilinç âciz bir şekilde tanıklık eder. Sahne tiksintiyle son bulur: Yenik düşmenin ümitsizliğini ve suçluluk duygusunun yükünü hafifletmek için, yarım saat içinde yutuluveren o muazzam miktardaki yiyeceğin her bir zerresini ortadan kaldırmak amacıyla bütün hafta çok katı bir diyet uygulama kararı.

O gün bakkaldaki kız, katı bir perhiz dönemi ile ardından gelen, karanlık ve bastırılamaz güçlerin tetiklediği oburluk krizlerinin kâbus gibi döngüsüne girdiğinin farkında değildir. Arzulanan ve yasaklanan yiyeceğin ilk lokması bütün kararlılığını silip süpürür, gafletin sonuna kadar gitmesi, akşama kadar yiyebildiği kadar yiyip sabah erkenden yeniden oruca sarılması gerekir, sade kahve ve başka hiçbir şey. En hazin tutkunun, yalnızca aşırılık ve utanç yoluyla tatmin edilebilen, aralıksız ve bastırılmış bir arzunun nesnesi olan yemek tutkusunun kurbanı olmak üzere olduğunu bilmiyor. Arınma ve kirlenme nöbetleri sarmalına girmiştir. Aylar geçtikçe zafer ihtimalinin daha da uzaklaşacağı bir mücadele, ne zaman normale döneceğim, ne zaman *böyle* olmaktan çıkacağım.

Bir gün *Larousse*'ta karşıma çıkan *pika* –kontrolden çıkmış iştah– maddesini okuyuncaya kadar bu davranışımın bir ismi olabileceği aklıma bile gelmezdi. Sapkınlık. Hasta olduğumu bilmiyordum, insanın manevi durumuyla ilgili bir şey olduğunu sanıyordum. Bu durumla H. arasında bir bağlantı kurduğumu sanmıyorum.

Yirmi yıl sonra, bir kütüphanede yeme bozukluklarıyla ilgili bir kitabı tesadüfen karıştırırken çok etkilen-

dim. Kitabı ödünç aldım ve aylardır hayatımın arka planında olan şeyin ismini buldum: Bulimia – bir müstehcenlik, boşaltılması gereken yağ ve dışkı, akmayan kan üreten o itiraf edilemez zevk. Kendinden nefret etme ve suçluluk duygusu da dahil, ne pahasına olursa olsun yaşamayı istemenin bu canavarca, umutsuz biçiminin adını koyabilmiştim. Bugün, bu bilgiye o zaman sahip olsaydım bana büyük bir yardımı olur muydu olmaz mıydı, tedavi edilebilir miydim –ya da tedavi edilmeyi kabul eder miydim– ve nasıl edilirdim bunu söylemek zor. Bir rüyayla mücadele etmekte tıp ne yapabilirdi?

1959 kışında, kızı akşam saatlerinde République Caddesi'ndeki Tarlé dans kursunda görüyorum. Yurttaki akşam yemeğinden kurtulduğu için mutlu, dans eden erkeklerin ellerinden, yüzlerini burnunun dibinde hissetmekten, *Erkek ata ne denir? Bayat* gibi mizah anlayışlarından iğreniyor.

Onu katedralin yakınındaki Brasserie Paul'de, sınıf arkadaşlarından ahbaplık ettiği tek kişiyle, yuvarlak yüzlü, masmavi gözlü, onun ancak omzuna kadar gelen, matrak bir kız olan R. ile –düşük kalorili olduğuna inandıkları– Viandox[57] içerken gözümün önüne getiriyorum.

Onu akşamüstü, hava kararmak üzereyken, Nouvelles Galeries'nin[58] yakınlarında, kaldırımda durmuş, R.'yi Rouen'ın banliyölerinden Déville'deki evine götüren otobüsün camının ardında kızın mavi yün şapkasının uzaklara doğru yavaşça gözden kayboluşunu izlerken görüyorum. O anda, içinde rüzgâr esen, ayakkabılarını çıkaran, dişlerini fırçalayan, öksüren, horlayan bedenlerin gürültüsüyle dolu yatakhaneye dönmek zorunda olmadığı için R.'ye imrendiğini biliyorum, –koridordaki gece lambasının odasını karanlık ve aydınlık iki bölmeye

ayıran ve sınır çizgisi yatağının örtüsünden geçen sarımtırak ışığı altında saatlerce uyanık kalmak zorunda olmadığı için– bir eve, anne babasının evine döndüğü için kıskanıyor onu.

Oysa daha aralık ayında Marie-Claude'a şöyle yazmıştı: "Önümüzdeki yıl ya hukuk fakültesine girmeyi ya da hazırlık sınıfına kaydolmayı umuyorum. Annem açıkça söylemese de üniversite yurdunda oda tutabileceğimi ima etti, rahibelerin yanında kalmaktansa üniversite yurdunu tercih ederim tabii. Gördüğün gibi, hedeflerim galiba biraz fazla iddialı, her şey suya düşebilir de. Bu yüzden bütün bu planlar bana biraz ütopik geliyor. İleride yeterince eğitim almadığım için pişmanlık duymaktan korkuyorum." Şubat ayında Rouen İlkokul Öğretmenliği Okulu'nun giriş sınavına kaydoldu; sınavı geçerse bakaloryadan sonra bir yıl mesleki eğitim alacak.

Önümde Annie Duchesne'in 1958-1959 Felsefe II bölümüne ait üç aylık karneleri duruyor. İngilizce hariç tüm derslerden sürekli iyi notlar aldığının belgeleri. Felsefe bölümünü yirmi beş kişi arasında beşincilikle bitiriyor. Her zaman onur listesinde yer almasına rağmen karnelerde takdir ya da tebrik ifadesi yok. Tüm değerlendirmelerde "zeki ve ciddi bir öğrenci" olduğu belirtiliyor. Sınıfta hiç söze karışmayan kıza dair hatırladıklarımla uyumlu, renksiz, parıltısız, kasvetli bir portre. Hiç şüphe yok ki, bugün olduğu gibi, o zaman da bu sonuçlarla uzun bir üniversite eğitimi öngörmesinin önünde bir engel yok. Bu nedenle, S.'de hayran olduğu École Normale öğrencilerinin arasına katılma, sarışına benzeme arzusu

önceki hedeflerinden vazgeçmesini açıklamak için bana yeterli bir neden gibi görünmüyor.

Lisede geçirdiği bu aylarda Annie D.'nin akademik heveslerinin, toplumsal konumunu –isyan etmeden– içselleştirmesiyle yavaş yavaş yok olduğunu görüyorum. Ona göre, ailesinin Yvetot'daki kafe-bakkalından bihaber okul arkadaşları sınıfsal konumunu bilmese de başka işaretlerden bunu mutlaka algılamış olmalıydılar. Lisede, öğretmenlere soru sormaya cüret eden "çıkıntılar" arasında, bir tür mucizevi vaka olan istisnai statüsü etkisini ve değerini yitirmişti. Artık bir okul kahramanı yok. Öteki kızların formaliteden ibaret gördükleri bakalorya sınavının sonucunu umursamadan, yerleri çoktan ayrılmış gibi hazırlık sınıfına, eczacılık fakültesine, Doğu Dilleri'ne, Sciences Po'ya gideceklerini söylemeleri, bunu söylerkenki özgüvenleri karşısında dengesi bozuluyor. Uzun üniversite tahsili gözüne kendisini yoksulluğa sürükleyecek, hüzünlü, bitmez tükenmez, yorucu bir tünel gibi görünüyor; bu eğitim ailesine pahalıya mal olacağı gibi, kendisini de onlara bağımlı kılacak. Bütün çocukluğu boyunca işittiği, ders çalışa çalışa "kafa patlatıp" da ne olacaksın lafları, onların tabiriyle "çıkmaz ayın son perşembesi" okula giden bütün bu insanlar arasında "üstün kabiliyetli" olmanın tuhaflığı sonunda kızı alt etmiş gibi, üniversite eğitimi umduğu mutluluk kaynağı olmaktan çıkıyor. Şimdi 1959 toplumunun ve milli eğitiminin köylülerin, işçilerin, küçük esnafın yetenekli çocukları için çizdiği yola ve istikbale talip. Kız, artık "devam etmek" istemediğini, École Normale'e girmek istediğini söylediğinde –hayal kırıklığına uğrayan annenin karşısında– sevinçten havalara uçan babanın safına geçmiştir. (Kızın kastettiği şeyin "ilkokul öğretmenliği" olduğunu özellikle belirtmeye gerek yok, ne o ne de anne-

si ve babası "École Normale Supérieure"ün varlığından haberdar, bugün bile eğitimciler ve üst sınıflar dışında bu seçkin okulu kim biliyor ki?)

Planlarındaki değişikliğin zihninden geçen başka bir soruyla da ilgili olabileceği geliyor aklıma: İnsan –bastırılmış, inkâr edilmiş bile olsa– bir kadının cinsel deneyimine sahip olduktan sonra, ilkokul öğrencisi gibi sınıfta sıraya oturup önündeki deftere, kitaba kapanmak ister mi?

O zamanlar hayalini kurduğu büyülü gelecek tasavvurunda, bir taşra okulunda öğretmen, etrafı kitap yığınlarıyla çevrili, kaldığı lojmanın önünde bir 2CV veya 4CV var. Öğrencilere Francis Jammes'in *Sevimli eşeği seviyorum / Çobanpüskülü çalıları boyunca yürürken* dizelerini, Victor Hugo'nun "Cinler" şiirini öğretecek. Öğretmenlik mesleğine dair zihnindeki tasvirde çocuklar, S.'deki, hepi topu bir hafta ilgilendiği *yaz kampı çocukları çetesi*nin bulanık ve neşeli haliyle yer alıyor.

İnsanın evriminde geç ortaya çıkan dil sanki görüntüler kadar kolay iz bırakmıyor gibi, Paskalya tatili sırasında Hautot-sur-Seine'deki bir şatoda düzenlenen eğitmenlik kursunda diğer stajyer eğitmenlerle karşılıklı sarf edilen binlerce kelimeden geriye kalan tek şey, mutfakta birlikte bulaşık yıkadığımız, suratı sivilce izleriyle kaplı, koyu renk gözlüklü bir öğretmenin kıs kıs gülerek söylediği şu cümle oldu: *Geçkin orospulara benziyorsun*. Sonradan soluk tenime fazla fondöten ve allık sürmüş olmama bağladığım bu cümleye verecek başka bir karşılık

bulamamıştım: *Sen de kocamış bir pezevenk gibi görünüyorsun*. Küçük orospunun beklenmedik bir şekilde hortlaması karşısında kızın üzerine çöken tedirginlik ve yenilgi duygusu. Kamptaki kız, kurstaki ağırbaşlı ve mesafeli olduğunu düşündüğüm kızın içinden süzülüp kendini gösteriyor muydu yoksa?

Kursun sonlarına doğru, aynı masada yemek yediğimiz oğlanlardan birinin ısrarlı yakınlaşma çabasından usanıp, canavarlarla dolu ikinci sınıf bir filmin gösterildiği neredeyse bomboş sinemada beni öpmesine ve memelerimi okşamasına izin verdiğimde, onun yeniden ortaya çıkmak üzere olduğunu dehşetle düşünmüş olmalıyım. İçimdeki her şey, bu uzun boylu, çelimsiz çocuğun elinin ve dudaklarının uyandırdığı arzunun gücünün ürkütücü farkındalığıyla, iradem dışında canlanıyor. Yurdun kapısına kadar bana eşlik ediyor, onunla bir daha görüşmeyi asla kabul etmeyeceğimden eminim. 2000 yılında yayıncım aracılığıyla bana bir mektup yollayıp Hautot-sur-Seine'deki "güzel genç kız"ı –beni hayrete düşüren bir tanımlama– hiç unutmadığını yazmıştı. Evlenmişti, çocukları vardı ve Rouen'da bir araba tamirhanesi işletiyordu. Kısa süre önce *Olay*'ı yazmış olan kadında, kurstaki kızı, Annie Duchesne'i nasıl tanıyabildiğini hatırlamıyorum.

Nisan ayında bir öğle vakti, yemekhanede tabağımın yanında S.'deki *aérium*'dan gelen –gelecek yaz işe alınma başvuruma cevaben yazılmış– mektubu gördüğümde ret cevabı aldığımı belki de daha açmadan tahmin etmiştim. İçinde tam olarak ne yazdığını unuttuğum mektup emin olduğum şeyi acımasızca doğrulamıştı: Annie Duchesne kampta istenmiyordu. Sanırım o anda bana en ağır gelen, H.'yi bir daha göremeyecek ol-

manın acısından, hayalimin kesin olarak sona ermesinden ziyade, başvurumun bu şekilde –yani alışılmadık bir biçimde; zira iki-üç yıl üst üste kampa gelen birçok eğitmen vardı– reddedilmesiyle apaçık ortaya çıkan geçmişte yaşadığım aşağılanmaların boyutuydu: Açıkçası hiç kimse, ne pahasına ve hangi sıfatla olursa olsun, bu kızın adını bir daha duymak istemiyordu. Ama o önceki kızdı. S.'dekiler yeni kızı tanımıyordu. Utanç silinemez bir biçimde kampın duvarları arasına hapsolmuştu.

Bir anının diğerinden önce mi sonra mı gerçekleştiğini bilememek, ikisi arasında neden-sonuç ilişkisi kurmayı engelliyor: Bu mektup, Marie-Claude'dan mart sonunda ödünç aldığım Simone de Beauvoir'ın *İkinci Cinsiyet*'ini 1959 Nisan'ında okumadan önce mi yoksa sonra mı gelmişti bilmiyorum.

Yıllar sonra Ernemont'daki kız tekrar gözümün önüne geldiğinde zihnimden geçen "vahiy" kelimesini bir an için kenara bırakıyorum; liseye doğru yürüyordu, tamamen okuduğu kitabın etkisi altındaydı, gözleri daha birkaç gün öncesine kadar büründüğü görünümden sıyrılmış bir dünyaya açılmıştı, Yser Bulvarı'ndan gelip geçen arabalardan Ticaret Yüksek Okulu'na giden kravatlı öğrencilere kadar her şeyin erkeklerin iktidarını ve kadınların yabancılaşmasını ifade ettiği bir dünyaydı artık bu. Şimdi aynı kızı, bir önceki yaza ilişkin anılarıyla birlikte kadın-erkek ilişkilerine dair binlerce sayfalık kusursuz bir ispatla, bir kız olarak onda muazzam bir etki yaratacak yeni bir yorumla tanıştırıyorum. Bir kadın, sadece ismen bildiği bir kadın filozof tarafından yazılmış sayfalar, daha önce bir benzeri hiç yaşanmadığı için, kaçınamayacağı, kaçınmak istemediği bir diyaloğa zorluyor onu.

Sanırım kız:

kadınların durumu karşısında, tarihöncesinden günümüze kadar acımasızca süregelen bu mutsuz destan karşısında dehşete düşmüş

erkeklerin aşkınlıkla tamamen rahat olduğu; kadınlarınsa türün ihtiyaçlarına tabi kılındığı ve bunun her an her yerdeki içkinliğinin ağırlığı altında ezildiği mahşeri tasvir karşısında bunalmış

dokuz yaşındayken okuduğu *Rüzgar Gibi Geçti*'deki[59] Melanie'den beri anneliğe duyduğu tiksinti ve doğurma korkusu pekişmiş

kadınlara dair mitlerin çokluğu karşısında şaşkına dönmüş, belki de erkeklerle ilgili mitlerin azlığı karşısında utanmış ama Katolik okulunda okumasına atıfla kampta kendisine yöneltilen *sen bir peygamberdevesisin* ithamını hatırlayarak isyan duygusu kabarmış

yazarın âdet kanamasından duyduğu tiksinti ve utancı –"kirlenme"– ısrarla vurgulaması karşısında hayrete düşmüş; oysa o anda kendi utancının nedeni iç çamaşırının bembeyazlığı ve gelmeyen kan.

H. ile geçirdiği ilk geceyi, Simone de Beauvoir'ın bekâretin kaybına ilişkin dramatik tasviriyle görüp görmediğini de, "İlk penetrasyon her zaman tecavüzdür" cümlesine katılıp katılmadığını da bilmiyorum. H. konusunda tecavüz kelimesini kullanmanın bugün hâlâ bana mümkün gelmemesi belki kızın da bunu kabul etmediği anlamına geliyordur. Peki ya deliler gibi âşık olmanın, bir erkeği açmadığı kapının ardında beklemenin, *çatlak* ve *küçük orospu* olarak adlandırılmanın utancına ne demeli? *İkinci Cinsiyet* beni bunlardan arındırdı mı, yoksa tam tersine onun altında ezildim mi? Ben illa birini seçmeyi tercih etmiyorum: Utanç duygusunu anlamanın anahtarlarını edinmek onu silme gücünü vermiyor.

Her halükârda, Nisan 1959'da asıl önemli olan gele-

cektir. Felsefe öğrencisi kızın, Simone de Beauvoir'ın son sayfadaki seçim çağrısını benimsediğinden eminim: "[Kadının] aşkınlığını onaylamak ile bir nesne olarak yabancılaşmak arasında seçim yapma gücüne sahip olduğuna inanıyoruz." Sorusunun yanıtını –ki o zamanlar aşağı yukarı her kızın sorduğu sorunun yanıtını– almıştır: Nasıl *davranmalıyım*? Özgür bir özne olarak.

Yurttaki küçük odasının fotoğrafını çektikten sonra Ernemont'dan ayrılan kız yüzmeyi de dans etmeyi de bilmiyor –kursları çok çabuk bıraktı– ve kısa süre önce ehliyet sınavından geçemedi, ancak programındaki bu başarısızlıklar artık gözünde pek bir önem taşımıyor. Bakaloryasını üstün başarıyla aldı ve varoluşçu ilkelerini yaz kampının ideal modeliyle birleştiren diğerkâm bir gayeyle "kendini gerçekleştirmek" için her zamankinden daha kararlı olduğunu biliyorum: Çocukları eğitmek. Tam bir özgürlükle seçtiğine inandığı bu yolda sebatla devam etmeyi planlıyor.

General de Gaulle'ün emriyle o yıl ilk kez eylül ayına kaydırılan okul yılının başlangıcında bile hâlâ kurak ve kavurucu olan yeni yaza, 1959 yazına girmeye hazırlanırken, bütün tatil boyunca Annie D. olmaktan çıkıp önce Kala-Nag, sonra da Kali olacak olan, yani esasen kadınların gözetiminde ve titizlikle yönetilen –o anki düşüncesiyle S.'deki genelevden farksız kampa benzemeyen– küçük ve orta ölçekli kamplarda totemik isimlerle çağrılan kızı gözümün önüne getirmem gerekiyor. Onu bir zamanlar H.'ye görünmeye hazırlandığı ve başkalarına göründüğü gibi görmeliyim:

Caen yakınlarındaki Clinchamps-sur-Orne kampının müdiresi Catherine R.'ye göre "vamp"; kadın benden baştan beri hoşlanmamıştı, bir gün mutfakta diğer eğit-

men kızın yanında –bir erkek eğitmenle beraber toplam üç eğitmendik–, ben merdivenlerin başında onları dinlerken arkamdan konuşup hükmü vermişti, bugün tek kelimesini bile hatırlayamadığım, sadece o an oracıkta ölmek istediğim bir mahkeme sahnesi

Rouen yakınlarındaki Ymare kampının müdürü Lynx'e göre "benzersiz" kız; doğum günümde bana Jules Romains'in *Benzersiz Kadın* romanını kıkırdayarak hediye etmişti, sonra da karısı Karınca'ya yine gülerek, "Kamplarda yöneticilik yaptığım bunca zaman boyunca Kali gibi bir eğitmenim hiç olmamıştı!" dediğini duymuştum.

Hepsi bir yana, 29 Temmuz 1959'da *Fédération des œuvres laïques*, *Colonie Ufoval*[60] damgalı sarı zarfın içindeki mektupta şu satırları yazan kız değil mi o? "Caen'de Eva Bartok'un başrolünde oynadığı *Les drogués*'yi[61] seyrettim. Morfin tutkusu insanın aklını başından alıyor, bunun sizin de başınıza gelebileceğini düşünmeden edemiyorsunuz, üstelik bu hiç de şoke edici bir düşünce değil."

Kız grubumla yürüyüş yaparken çoğu zaman kot pantolon ya da şort ve spor ayakkabı giymem gerekse de iri ıhlamur çiçeği desenli koyu yeşil bir elbiseyle –59 yazından elimde kalan tek fotoğrafta üzerimdeki elbise bu, neredeyse boş bir kumsalda çekilmiş, belimden itibaren yusyuvarlak yayılmış metrelerce kumaşın ortasında otururken çakıltaşlarının oluşturduğu bir yatağın üzerine yerleştirilmiş bir lunapark bebeğini andırıyorum– ve Eram'dan aldığım, boyumu 1.80'e çıkaran, yanından geçtiğim oğlanların dalga geçerek, "Yukarıda havalar nasıl?" diye sataşmalarına neden olan açık yeşil ayakkabılarımın

üzerine tünemiş vaziyette gözümün önüne geliyor kız. Evet, uzun boylu bir kız için işler farklıdır, bakışları insanların başının üzerinden, saçlarının arasından süzülüp yolun öbür ucuna uzanır. Erkekler uzun boylu kızlara hakaret etseler de kısa boylu kızların kalçalarına dokundukları gibi dokunmaya cesaret edemezler. Rengini açtığı sarı saçlarını Mylène Demongeot tarzında, kulaklarını örtecek şekilde ensesinde topuz yapmış, kabarık eteğiyle gösterişli ve dokunulmaz bir dişilik sergiliyor, bedeninde ve tavrında H.'yle yaşadığı ilişkinin ve *İkinci Cinsiyet*'in buyruklarının bir bileşimini sergiliyor.

Kala-Nag ya da Kali, ne vamp ne de benzersiz olmak istiyor, aksine, eğitim programında tanımlanan iyi eğitmen modeline uymak, diğerlerine benzemek, "sağlıklı ve samimi yoldaşlık" atmosferinin bir parçası olmak istiyor. Peki, diğer tüm kadın eğitmenler âdet olduğu üzere Yasemin, Papatya gibi çiçek isimlerini seçerken o neden şeytani tanrıça Kali'yi totem olarak seçiyor, şayet farklı olmak gibi bir arzusu yoksa? Kendini ne derece kandırdığını kestiremiyorum, onların gözünü boyadığını mı düşünüyordu? Ahlaki zaaflarını, yemek takıntısını, masada reddettiği ama açgözlülükle başkalarının tabaklarına gözünü diktiği, sonra ikindi vakti, çocukların istemedikleri için büyük memnuniyetle ona verdikleri tereyağlı ekmekleri ve ayva reçellerini çimlerin üzerinde yalayıp yutmasını mı gizliyordu? Büyük bir gayretle tasarladığı oyunlara kendini verebilmek için harcadığı çabayı, ebeveynler için tertiplenen gösteriye on iki küçük kızla *Fındıkkıran* sahnelemek zorunda kalmanın eziyetini –kaçıp kurtulmak isteyecek kadar ama nereye?–, Rouen Limanı'nda işçi olarak çalışan velilerin bu münasebetle getirdiği kilolarca muzla karnını tıka basa doyurduğunu asla belli etmeme gayreti. Davranışlarının içinde

bulunduğu ortamla sürekli çeliştiği hissini bastırmak zorunda.

Damdan düşer gibi bana, "Anneliğe uygun olmayan ne demek?" diye soran kıvırcık saçlı, sevimli, minik Violette; yatakhanede akşam öpücüğü vermeye gittiğimde bana sıkıca sarılan, sürekli patlamanın eşiğinde, ayaklı şikâyet makinesi Claudette; öteki kızlara "amcıklar" diyen ve bu nedenle azarlandığında bütün dişlerini göstererek katıla katıla gülen Maryse; *Küçük Prens*'i okumuş, küt saçlı, akıllı uslu, esmer kız ve diğerleri. Ymare'da sorumlu olduğum on-on iki yaşlarındaki kız çocuklarının hafızamdaki bu denli net yüzlerinde onlar hakkında hiçbir şey hissedemeyişimi okuyorum. Sanki içim buz tutmuş gibi, tüm insanları uzaktan görüyordum.

59 yazının Kali-Kala-Nag'ı duygudan tamamen yoksun. Çocukların sevgi ifadelerini hayvani bir şey ve eşitlik ilkesinin ihlali olarak gördüğü için geri çeviriyor. Tehlikeye aldırış etmiyor, izin gününde ücra bir şapele gitmek için ormanı tek başına geçiyor, otostop çekiyor. Gözlüklerini takmadığı için göremediği, spor ayakkabılarının dibinde duran bir engerek yılanı tarafından sokulmaktan kıl payı kurtuluyor ve şöyle yazıyor: "Hayvanın beni sokup sokmadığını bilmiyordum, çocuklar kampa geri dönelim diyordu, bense oyalanıyordum. İnanır mısın, ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldığımı fark etmek beni pek etkilemedi."

Düşüncelerinin artık herhangi bir amacı yok, tüm gizemi ve tadı kaçmış bir dünyada yaşıyor. Gerçeklik, içinde artık sadece acı veren, orantısız duygular şeklinde yankılanıyor – annesinden gelen ve henüz açmadığı bir mektubu kaybettiğini sandığında gözyaşlarının eşiğine gelebiliyor.

Bir yandan da, kamptaki on üç-on dört yaşındaki kızlardan bahsettiği bir mektubunun da gösterdiği üzere, içten içe ergen olmayı arzu ediyor:

"Onlara yürekten imreniyorum. Her şeyin en iyisine sahip olduklarının farkında bile değiller. En mutlu olacağımız zamanı bilmemek ne kadar aptalca."

Öz-anlatı, varoluşun sürekliliğini sağlamak için peşine düştüğü baskın bir hakikati gün ışığına çıkarma çabasında şunları göz önünde bulundurmayı daima ihmal ediyor: insanın yaşadığı şeyi yaşadığı anda kavramaktaki yetersizliği, her cümleyi, her iddiayı delik deşik etmesi gereken şimdiki zamanın opaklığı. Çocukların Kali diye seslendiği, onlarla birlikte engebeli köy yollarında bağıra çağıra "Kam-pı-mız, çi-çek-ler i-çin-de gü-zel- evimiz" diye şarkı söyleyerek yürüyen kız, "meselenin ne olduğu"nu bilemez, adını koyamaz: O sadece yemek yiyor.

Bir öğleden sonra, yatakhanede tek başınayken, küçük kızlardan birinin dolabından şekerleme aşırdı. Mağdurun gruptaki kızlara yönelik suçlamalarının üzerine gidilmedi. Eğitmen Kali doğal olarak şüphelerden muaf. Geriye başka biri tarafından yapılmış bir eylemin, dizginlenemez bir dürtünün pençesindeki bir kızın görüntüsü kalsa da bugün hâlâ yatağın üzerindeki tahta rafı görebiliyor, yatakhanenin sessizliğini hatırlayabiliyorum. Bu görüntüyü çevreleyen tüm düşünceler yok olup gitti. Kaç tane şeker çaldığımı hatırlamıyorum, sadece hepsini o anda oracıkta yediğimi biliyorum.

Eylül başında, bakaloryasını almış ilkokul öğretmeni adayı kız öğrenciler için açılan École Normale giriş sınavına çağrı aldı. Arkadaşlık temalı sözlü sunumunda çok başarılı olduğunu düşünmesine rağmen, çizim sınavı ve gelgit enerjisiyle çalışan santraller hakkındaki değerlendirme yazısı yüzünden sınavı geçemeyeceğinden emin. Yirmi kişilik kontenjan için altmış küsur aday arasından ikinci olduğunu öğrenince inanamıyor, bu sonuç ona kaderin karşı çıkılamaz bir işareti gibi görünüyor.

O eylül öğleden sonrasından bir görüntü: Yvetot'daki odasında, aynalı şifonyerin karşısında, yatağında oturmuş, Strauss'un *Valsler*'i çalıyor –plak annemle babamın bir ahbaplarının hediyesi–, burun kıvırdığım bir müzik ama o anki varlığımın zafer duygusuyla uyum içinde. Geleceği ve beni bekleyen dünyayı temsil ediyormuşçasına aynadaki yansımama bakarak Viyana müziğinin yücelttiği coşkuyla başarının katıksız hazzını yaşıyorum. Bu bir körlük ânı, mutlak hataya sürüklenme, hataya adım atma ânı.

O pazar akşamı, okul tarafından alınması zorunlu tutulan, hepsinin üzerinde adının baş harflerinin yazdığı özel eşyalarını yerleştirdikten sonra, alt ve üst tarafı açık bir bölmenin pembe duvarları arasında –şirin bir oyuncak bebek evi– boyuna kısa gelen yatakta uykuya dalmadan önce, kamp günlerinde gitmeyi hayal ettiği yerde olduğunu ve şimdi kendisinin de sarışın gibi bir öğrenci-öğretmen olduğunu mu düşünüyor acaba?

École Normale'e dair hafızamda yer etmiş bölük pörçük görüntüler –giriş kapısı, yatakhane, yemekhane, avlu, spor salonu, vb. sıkça kullandığım alanlar– internet sitelerindeki etkileyici panoramik ve mimari manzarayla

bütünlük kazanıyor. 19.000 metrekarelik bir araziye yayılan ve Côte Sainte-Catherine'e kadar Rouen manzarasına hâkim yapı 1886'da inşa edilmiş. Yeşil alanlar, gül bahçesi, spor sahası, amfiteatr, müzik ve dans salonu vardı. Avluyu üç taraftan çevreleyen ana binanın anıtsal cephesinde cam bir gölgelik yer alıyordu. 1990 yılında kapatıldıktan sonra ahşap kısımları çürüyen ve tamamı zarar gören bina 2014'te dört yıldızlı bir otel, kongre merkezi, halka açık bir park vb. içeren bir komplekse dönüştürülmek üzere dört milyon euro'ya Matmut şirketine[62] satılmış. Fotoğraflardan biri zemin kattaki pencerelerin tuğlalarla örüldüğünü, üst katlardaki camların kırıldığını ve yer yer yabani otların bittiğini gösteriyor.

Bu manzara karşısında en ufak bir üzüntü duymuyorum.

Bu bina benim için altından bir hapishaneye, 1960 Şubat'ında güneşli bir cumartesi öğleden sonra, elimde bavulumla saf bir mutluluk içinde Champ-des-Oiseaux Caddesi'nden istasyona doğru yürüyerek terk ettiğim ölümcül bir kozaya dönüşmeden önce, öğrenci-öğretmen Annie Duchesne'in mekânın ihtişamı, tesislerin zenginliği, kısacası ona S.'deki kampı hatırlatan ama daha üst seviyede bir düzenin mükemmelliği karşısında duyduğu hayranlığı tahayyül etmem zor değil. Hiç şüphesiz ailesine –özellikle de kızının bolluk ülkesinde güvende olduğunu bilmekten duyduğu memnuniyeti pekiştirmek için babasına– yemeklerin çokluğunu ve çeşitliliğini, saat onda dağıtılan tereyağlı ekmekleri, yatakhanenin merkezî ısıtmasını, verem aşısından ayakkabı pençelerinin tamirine kadar tam ve ücretsiz hizmetlerin tüm "avantajlar"ını, eğitimin sonunda verilen "yuva kumbarası" birikimi de dahil olmak üzere her şeyi bütün ayrıntılarıyla anlatmıştı. (Sovyet sisteminin özünü ve daha sonra Rusların bu

sisteme neden nostalji duyduğunu bu ılımlı ve planlı otarşinin anısı sayesinde anlamış olmalıyım.)

Hatta on dokuz yaşında ilk kez yatılı öğrenci olarak, tamamen kadınlardan oluşan bu dünyanın (tarih öğretmeni ile elinden her iş gelen kurbağa suratlı hademe Nicolas hariç) sıkı sıkı denetlenen yalıtılmışlığına başlangıçta uyum sağlamış olması bile mümkün, ta ki her sabah bölmenin altından, yan tarafta yıkanan oda komşusunun çıplak ayaklarını görmek gün boyu her yerde göz alabildiğine hüküm süren cinsel homojenliğin yarattığı tiksintiyle karışık hüzün ve iç sıkıntısını iyice belirginleştirene kadar. Ya da tuvaletteki çöp kutusunun kapağını her kaldırdığında tanımadığı birilerinin attığı kıpkırmızı bezlere –bir yıldan fazla bir süredir kendisi bir damla bile âdet görmemişti– tiksinti dolu bir büyülenmeyle bakmaya başlayana kadar.

R. de sınava girmiş ve École Normale'e kabul edilmişti fakat o, Rouen ve banliyölerinde oturan diğer öğrenciler gibi gündüzlü olma hakkına sahipti. Eski bir sınıf arkadaşının varlığının yeni bir ortamda sağlayabileceği güven ve sıcaklık karışımı bir duyguyla karşıladım onu. Önceki sınıftan paylaştığımız ortak anılar daha ilk günlerden itibaren, diğer kızlara ve okula yönelik eleştirilerimizde aramızda özel bir yakınlık oluşmasını sağladı.

Marie-Claude'a yazdığı 21 Eylül Pazartesi tarihli mektupta, coşku dolu bir paragrafın –"Bütün kızlar *Hiroşima Sevgilim*'i[63] görmeye gitti ve koro halinde 'Sen hiçbir şey görmedin Hiroşima'da,' diye bağırdık"– ardından okul hakkında hayal kırıklığını değilse de daha o zamandan hevesinin kaybolduğunu ortaya koyan bir yargı

gelir: "İdare eder. Dersler çeşitli, psikoloji, pedagoji, resim, şan, ev ekonomisi... Atmosfer de iyi. Boğucu görünmüyor. İyi işte."

Parlak bir dereceyle okula giren Annie D. öğretmenlik meslek derslerinin hiçbirinde başarılı değildir. Yirminci yüzyıl edebiyatı ve çağdaş tarih dersleri –ki bunların notlara bir etkisi yoktur– bir de en önemlisi yemek pişirme dersi dışında hiçbir şeye ilgisi ya da hevesi yoktur. Aşçılık dersi mükemmel donanımlı, özel bir mutfakta eksiksiz bir öğün hazırlamaktan ibaret, onun içinse dolaplardan gizlice kuru üzüm ve meyve şekerlemeleri araklama fırsatı. Diğer öğretmen adayları gibi o da örgü örmeye merak sarar, kendine hırka örmek için kalın şişler ve o sıralar çok moda olan gök mavisi moher yün alır, ancak on santim kadar yamru yumru ilmek attıktan sonra bir kenara bırakır.

Sınıfta, R. ile Michèle L.'nin arasında üçüncü sıraya çökmüş, içini kemiren yemek yeme saplantısıyla kıvranırken ya da spor salonunda üzerinde eşofman ve spor ayakkabılarıyla, komşu "uygulama okulu" öğrencilerine, o anda sadece bir an önce bitmesini istediği ilk beden eğitimi dersini verirken, geleceği konusunda hata yaptığını henüz kendisine itiraf etmemişken gözümün önüne gelen kızın ruh halini, hayata, kendi hayatına bakışını nasıl kavrayabilirim?

İlkokul öğretmenliği için uygun olmadığı ve prestijli École Normale öğrencilerine, öğretmenler tüm toplumun ahlaki önderliğini üstlenmek zorundaymışçasına aşılamaya çalıştığı mükemmellik standardının çok ama çok altında kaldığı yönündeki korkutucu ve itiraf edilemez sezgisini bastırdığını nasıl hissedebilirim? Umutsuzluğu nasıl ölçülür? Belki tam da bu anıyla, yemekha-

nede servis arabasıyla masalara yemekleri dağıtan mutfak kızı olmayı dilemesiyle.

Bir yıl önceki arzu ve acıdan geriye ne kaldı? Emmanuelle Riva[64] ile Japon adamın birbirine sımsıkı sarılmış bedenlerini görünce tutulan nefes. Christiane Rochefort'un *Le repos du guerrier*[65] adlı romanını okurken, sanki romanın kahramanı, boyun eğen kadın kendisiymiş gibi hissedilen şiddetli tedirginlik ve neredeyse mide bulantısı.

Duvarların gerisinde kalan dış dünya onu etkileme gücünü kaybetti. Ne felsefe bölümünden bu yana yakından takip ettiği ve şimdi gönülden bağımsızlığını desteklediği Cezayir'deki olaylar ne de Gérard Philipe'in ve Camus'nün ölümleri onu etkiliyor. Yatakhanede kendi seslerine hayran kızların bağıra çağıra söylediği "Allez venez, Milord",[66] "La valse à mille temps",[67] "Salade de fruits jolie jolie jolie"[68] şarkıları sinirini bozuyor.

Kendime belirlediğim uzamsal-zamansal çerçevede –Rouen'daki École Normale'de geçirdiğim o beş ayda– bu keyfî sınırlandırma onlarca yıldır kapalı bir hafıza deposunun toptan boşaltılmasına yol açmış gibi, öğrencilerin siluetleri çoğalarak önümden geçip gidiyor. Belki de o zamanlar neden orada olduklarını, orada olmaktan ve öğretmenliği seçmekten mutlu olup olmadıklarını merak ettiğim kızların isimleri ve yüzleri geri dönüyor.

Mesleki eğitim sınıfındaki diğer kızlar, küçük bir köy olan La Vaupalière'den Annette C., Gravenchon'dan Michèle L., Rouen'daki Manufrance mağazasının yakınındaki Arsins Sokağı'ndan Annie F., onlar beni nasıl gö-

rüyorlardı, hakkımda bildiklerini bilmediğim ne biliyorlardı? Başkalarının hakkımızda inandıkları şeyler –ki bilmediklerinin yanında bunlar hiç kalır, bunları öğrenecek olsalar hayretle irkilirler, kimin aklına gelirdi ki... asla tahmin edemezdim... buna hayatta inanmazdık vs. –, başkalarının gerçekleri bugün yazarken benim için neden bu kadar önemli? Çünkü bu gerçeklik o zamanlar dünyayla kurduğum ilişkinin temelini oluşturuyordu; bir arada olduğumuz, bir grup oluşturduğumuz, kendimi ait görmediğim –onlar bundan şüpheleniyor muydu?– geleceğin öğretmenler *ordusu*nun parçası olduğumuz dünya.

"Her neyse, sonuçta bu benim seçimim ama gerçekten seçtiğimi söylemek bambaşka bir konu, sence de aslında olaylar tarafından yönlendirilmiyor muyuz?" Aralık 1959 tarihli mektup.

Geçen sene yazmaya başladığımda, École Normale'de geçirdiğim zamanın üzerinde duracağımı hiç düşünmemiştim. Kendisine uygun olmayan ve içinde kendini bulamadığı bir mesleğe kendini adama taahhüdünde bulunmuş (on yıllığına imza atmıştım) bu kızı yeniden canlandırma ve edebiyatta pek karşımıza çıkmayan şu soruyu ortaya atma ihtiyacı duyduğumu fark ettim: Hayata atılırken bizler, hepimiz, bu durumla, yani *hayatını kazanmak için bir şey yapma zorunluluğu*yla, seçim ânıyla ve nihayetinde, olmamız gereken yerde olma ya da olmama hissiyle nasıl başa çıkıyoruz?

Kış ayları. Marie-Houdemare İlkokulu'ndan çıkan stajyer öğretmen ölmüş olmayı diliyor. Ya da –aslında

aynı kapıya çıkıyor– yaşlı bir kız kurusu olan ideal öğretmen modelinin simsiyah gözlerini, hemen gözyaşlarıyla buğulanan gözlerine dikerek diğer stajyer öğretmenlerin önünde sert bir ifadeyle söylediği *Bu mesleğe uygun değilsiniz, sizde öğretmen hamuru yok* sözlerinin muhatabı kız olmaktan vazgeçmek istiyor. Kadının stajyer öğretmenler arasındaki şöhretinin *zorba* olması, onun hazırlık sınıfına düşmekten herkesin ödünün kopması, gerçek olduğunu benim de hemen hissettiğim şeyin dehşetini hiçbir şekilde hafifletmiyor. Okuma ve yazı dersleri hazırlamak, ren geyikleri ve karlar içinde kulübe çizimleriyle Noel hikâyeleri uydurmak için gösterdiğim bütün gayrete rağmen, kendime rağmen ortaya çıkan gerçek. Tuttuğum yolda işe yaramaz ve beceriksiz olduğum gerçeğiyle ne yapacağım?

Sonra kızı yakındaki Saint-Godard Kilisesi'ne sığınmış görüyorum, ardından okula dönüp, onun aksine nihayet öğrencilerin karşısında ders anlattıkları için mutlu olan ve Rouen sokaklarında serbestçe dolaşmalarına izin verilmesinin heyecanını yaşayan diğer kızlara katılıyor.

Eğitimin son günlerinde yapılan teftiş beni kurtaramayacak; müfettiş, müdire ve asil öğretmen pencere kenarındaki sandalyelere dizilmiş sohbet ederken, ben üzerine dev harflerle okuma dersinin o günkü kelimelerini yazdığım kartonu elimde tutuyorum. Dersin sonunda soru sorduğum en iyi öğrenci sahip olmak fiili ile olmak fiilini karıştırıyor ve, "Çoban bir gocuktur," diye cevap veriyor. Yaptığı hatadan dolayı gözyaşlarına boğulmak üzere olan, hayal kırıklığına uğramış küçük yüzünde yetersizliğimin kahreden onayını okuyorum.

Yıllar boyunca bu buz gibi kadını, ayrık gözlerini, ince dudaklarının arasından düzgün ve bakımlı dişlerini her hatırlayışımda onu ayaklarımın altına alıp çiğnemek

istemem bir yana, itiraf etmeliyim ki, verildiğinde çok gaddarca gelen o hüküm, belki tam olarak kurtuluşum olmadıysa da, bana kesinlikle çok zaman kazandırdı. Farkında olmadan, kendilerine rağmen hayatımın gidişatını değiştirdiğini düşündüğüm insanlardan –ki çoğu pek sevimli değildi– biri de odur.

R.'ye gelince, başarısız bir dilbilgisi dersinden sonra tam zamanında hastalandı ve bir banliyö okulundaki stajını tamamlayamadı. Ocak 1960'ta, Noel tatili dönüşü bizi birbirimize yakınlaştıran şey, mesleğin gerçekleriyle yüzleşirken yaşadığımız ortak hayal kırıklıkları mıydı? Ve akıl ile içgüdünün kaynaşmasına yol açan şey, başlangıç ânını okul kooperatifinin bizim sınıfın yanındaki sınıfta depolanan gofret, lolipop, çikolatalı draje stoklarına arılar gibi dalıp kendimizi dizginlemeden ceplerimizi doldurarak, zımni bir anlaşmayla, beş kuruş ödemeden çekip gitmemizde gördüğüm suç ortaklığı mıydı? Bu oyunu kısa süre sonra –kooperatif yöneticisinin hırsızlığı fark ettiğinde attığı çığlıklar nedeniyle çok daha dikkatli bir şekilde– çocukça bir zevkle ve öğrencilerimize öğretmemiz gereken ahlaki değerleri ayaklar altına aldığımızın açıkça bilincinde olmadan –ya da belki de olarak– tekrarlamaktan kendimizi alamadık.

Yalnız kalıp konuşabilmek için arayıp bulduğumuz boş sınıflarda bu planı yapmak için saatlerce "kafa kafaya verdiğimiz"i mi varsaymalıyım, yoksa bu fikir önce bir hipotez, sonra da ortak bir plan olarak aniden mi aklımıza geldi? Öğretmen Okulu'nu bırakıp çocuk bakıcısı olarak İngiltere'ye gitmek ve sonra dönüşte, ekim ayında edebiyat fakültesine girmek... Bu fikir ilk hangimizin aklına gelmişti? R.'nin olduğuna bahse girerim.

Yatılı okulun insanı uyuşturan cenderesine tepeden tırnağa saplanmış, umutsuz bir bulimik olarak gözümün önüne gelen Annie D., kendini içine attığı tuzaktan asla kurtulamazdı, diğer yandan velileri çocuklarının öğrenci olarak okulda geçirdiği sürenin masraflarını karşılamak zorunda bırakan taahhüdü bozacak adımı atma cesaretini de gösteremezdi. Sonuçta tüm bunlar, benim içten içe karamsar tahminimin aksine, müdireyle de ailem de hiç sorun yaşamadan, şaşırtıcı derecede kolayca halloldu.

Annemle babamın kayıt yaptırmaya niyetlendiğim "*propédeutique*"in[69] ne anlama geldiğini bilmemeleri, annemin gurur ve hırsla gözlerinin içinin parlamasına, kızının "daha yüksekler"e çıkabilmesi için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olmasına engel değildi. Babam, sanki onun idealini açıkça küçümsemişim gibi hayal kırıklığına uğramıştı. (*Paris-Normandie*'nin École Normale giriş sınavındaki başarımı gösteren kupürünü hayatı boyunca cüzdanında sakladı. Çiftlikte çalışmak üzere on iki yaşında eğitimin dışına atılan sıradan bir köylü çocuğu olarak en büyük mutluluğundan, dünyadan böylece aldığı intikamdan onu hiçbir şey mahrum bırakamazdı.)

Bütün bunlarla birlikte, okulu bıraktıktan sonra heveslerimin sınırını tartan bir mektup:

"Üniversitede hoca olmak isterim, ama o kadar ileri gidemeyebilirim. Ayrıca kütüphaneci olmak da istiyorum, eski hayallerime dönüyorum." 29 Şubat 1960.

Mart 1960 sonu. Onu Boulogne-sur-Mer İstasyonu'nda, trenin koridorunda ayakta dururken görüyorum. Sarı saçları topuz yapılmış, gözünde üst kenarı siyah metal çerçeveli gözlük. Gök mavisi truvakar trençkotunu giymiş, mevsim için fazla ince ama bavulunda kışlık giysilere yer yok ve zaten sonbaharda geri dönecek. Tren birkaç dakika içinde, Folkestone'a gidecek yolcularla birlikte feribot terminaline doğru yeniden hareket edecek. Kapalı pencereden, gümrük alanından geçip gemiye kadar kızına eşlik etmesine izin verilmediği için şaşkınlık ve hayal kırıklığıyla trenden inmek zorunda kalan annesine bakıyor; mağrur bir ifadeyle kızına gülümseyerek rıhtımda hareketsiz duruyor. Kız gözlerinin dolduğunu hissediyor. Bir buçuk yıl önce, S. İstasyonu'nun önünde yaşanan benzer ayrılık sahnesini hatırladığı şüpheli. Bugün, yazarken bu iki sahne arasında paralellik kuran ve o gözyaşlarını hatırlayarak iki kız arasındaki farklılığa dikkat çeken benim. İlk kız, meydan okurcasına, ailesini ve küçük kasabasını terk etmek için yanıp tutuşuyordu; ikincisiyse, kibir ve hırstan sıyrılmış, cesur bir ifade takınmaya, uzaklaşmanın ve ayrılığın hüznünün üstesinden gelmeye çalışıyor. Bu kız kendisini bekleyen bilinmezlikten bir şey arzulamıyor. Hayatında Paris'e gitmemiş, muhtemelen Londra'ya tek başına varışını, altı ay boyunca birlikte yaşayacağı yabancı ailenin yanına gidişini zihninde canlandırıyor, önündeki altı ay o anda ona sonsuzluk kadar uzun geliyor. Çocukluk ve ergenlik çağındaki hayalleriyle hiçbir alakası yok. Gidiyor, çünkü geleceği konusunda hata yaptı, başarısızlık nedeniyle göçüyor. Yvetot'da kalıp "hiçbir şey yapmadan ortalıkta dolanması", aylaklık ederek ebeveynlerini müşterilerin sorularına, meraklı kötücül bakışlarına maruz bırakması gibi bir ihtimal söz konusu olamazdı. Gitmek zorunda, bu kaçınılmaz, ilkokuldan ve aldığı iyi notlardan beri ka-

deri böyle çizilmiş. Yvetot'da, muşamba örtülü masanın başında mutfakta kalmayı isteyemezdi – bunu sevemezdi. Annesinin dediği gibi "yolunda ilerlemek zorunda". Onu içten içe sarsan Aznavour şarkısının Sarah'sı o, "Anne baba uğruna yaşamıyoruz". O anda, onu dünyaya bağlayan tek bağdan kopması gerekiyor artık. R.'nin iki hafta sonra Londra'da ona katılacak olmasının şu âna hiçbir kolaylaştırıcı katkısı yok.

Marie-Claude'a gönderdiği ve zarflarının arkasında "Miss A. Duchesne Heathfield, 21 Kenver Avenue London N12 England" yazan ilk mektuplar, kamptan döndüğünden bu yana kaybolan coşkuyla çınlıyor. "Zamana ayak uyduran", "üç hafta sonra bir *garden* parti verecek" Portner'lar gibi insanlarla kalmaktan ve çocukları on iki yaşındaki Brian ile sekiz yaşındaki Jonathan'ın artık büyüdükleri için bakıma çok ihtiyaç duymamalarından memnun. Evi "çok güzel, her yerde aynalar, kırmızı halılar var, biraz Amerikanvari" diye tarif ediyor ve "dinî inançlarından, Yahudiliklerinden, cuma akşamları mumların yandığı masada yemek yeme geleneklerinden" bahsediyor. Gezdiği yerleri sıralıyor: "Manet, Monet, Renoir, *La Source* koleksiyonlarının bulunduğu" National Gallery, St Paul Katedrali, "Korku Odası'nın bulunduğu" Madame Tussauds Müzesi, Londra Kulesi, Docks, Buckingham Sarayı, Marble Arch, Piccadilly Circus. "Bu hayatı seviyorum, kozmopolit olmayı seviyorum, bütün dünyayı gezmek, her şeyi sevmek istiyorum," diye yazdıktan sonra, kısa süre öncesine kadar kendi kovuğundan çıkmamış birinin gösterişçiliği –ve şuursuz intikam duygusuyla– sosyal konumu kendisinden daha ileri arkadaşına şu sözleri söylemeden duramıyor: "Yvetot'dayken,

senin avare bir geleceğin, benimse sessiz sakin, durağan bir hayatım olacağını düşünürdük, değil mi? Olaylar bizi gerçekten de dönüştürüyor."

"Olaylar" derken yaz kampını, H.'yi ve öğretmen okulunda geçirdiği zamanı kastettiğini tahmin edebiliyorum. Kesin olan bir şey var ki, "İngiltere sükûnetin, oturmuş şeylerin ülkesi. Çimler yemyeşil, insanlar uçuk renkleri seviyor, pembe pastalar, Perry Como'nunki[70] gibi hafif şarkılar..." satırlarını yazan kız artık dünyanın dışında değil. Dizginleyemediği iştahından kurtulamamış olsa da, hâlâ âdet göremese de yaşadığı buzul çağından çıkmakta.

Yıllar sonra, neyin "ince zevk", neyin harcıâlem olduğunu ayırt eder hale geldiğimde, Portner'ların antika mobilyalardan, kütüphaneden, *Reader's Digest* seçkisi dışında kitaptan yoksun lake ve altın yaldızlı ev dekorasyonu gözüme tipik sonradan görme zengin işi görünecek. Ancak, 1960'ın kızı orada lüks bir evrene girdiğini hissetmiş olmalı. Ağır kumaş perdeleri, yumuşacık geniş minderli karşılıklı iki kanepesi, büyük televizyonu, sehpaları ve büfe-barıyla bir oturma salonu. Elektrikli ev aletleri satan dükkânların vitrinleri dışında daha önce hiç görmediği aletlerle donatılmış bir mutfak, elektrikli fırın, buzdolabı, bulaşık makinesi, ekmek kızartma makinesi, mikser –bir yıl önce izlediği ve hiç de komik bulmadığı Tati filmi *Amcam*[71] aklına gelmiş midir acaba?–, pırıl pırıl bir banyo, pembe klozet, antrede duran oymalı tek ayaklı sehpa ve üzerinde fildişi bir telefon. Hayatında ilk defa bir küvette boylu boyunca uzanmak ona epeydir kaybettiği ânı yaşama hazzını geri kazandırıyor. Ve bu ortamda hareket etmek, nefes almak, yemek yemek, uyumak, yeni nesneleri yadırgamadan kullanmayı öğrenmek işinin hiç hoşlanmadığı yönlerine itirazsız bo-

yun eğmesini kolaylaştırıyor. Söz konusu işler, *au pair*[72] kızları organize eden kuruluş "Uluslararası İlişkiler" tarafından tanımlanan "evin hanımına basit bir yardım"ın çok ötesine geçiyor:

her sabah: bulaşıkların yıkanması, mutfak ve *morning-room* zemininin paspaslanması, banyo ve tuvaletin Ajax'la ovulması, bütün odaların elektrik süpürgesiyle süpürülmesi (merdivenler hariç, onların el süpürgesi ve faraşla tozu alınacak)

her hafta: ön kapı eşiğinin cilalanması, pirinç aksamın parlatılması, ütü.

Yarası kapanmayan bir anı daha.

Kısacası, daha yüksek bir sosyal çevreye attığım bu adım, Fransa'ya döndüğümde babamın İngiltere'de olduğumu iddia ettiği şeyle yüzleşmemi sağladı: "Aslında küçük bir hizmetçiymişsin!" Her ne kadar gülerek söylenmiş olsa da bu düşünce beni derinden yaralayacak aşağılayıcı bir gerçekti. Yine de, öğle yemeğine kadar serbest kalabilmek için hizmetçilik konumunun doğal olarak emrettiği tüm hilelerden yararlanmıştım: Yatakları iyice havalandırmak yerine, çarşafları ve battaniyeleri şöyle bir pat patlamak, cam masayı üzerine tükürerek temizlemek gibi.

Daily Express okuduğumu, "yeni Sagan" Amerikalı yazar Pamela Moore'un *Sevilmek İsteyen Kız*[73] kitabına başladığımı, *The League of Gentlemen*'ı[74] seyretmeye gittiğimi anlattığım ilk mektupta dile getirdiğim "İngilizceye sular seller gibi hâkim olma" kararlılığım kısa sürede çöktü. Banliyöde düzenli (haftada sadece bir defa akşamları) kursa gitmenin zorluğundan ziyade, Finchley'deki kütüp-

haneden çağdaş Fransız romanlarını ödünç alma imkânı bu iradeye ölümcül darbeyi indirdi. Mektuplarda, "Fransız düzyazısına gömüldüğüm için pişmanlık duyuyorum," diyor ve okuduğu kitapları sıralıyor, çoğu yeni yayımlanan romanlar:

Değişme Butor

Le dernier des justes André Schwarz-Bart, harika bir kitap

Les mauvais coups Roger Vailland, mest etti beni

Au pied du mur Bernard Privat, beğendim

Les amitiés particulières Roger Peyrefitte, bayağı sıkıcı

Le dîner en ville Claude Mauriac

Les enfants de New York Jean Blot[75]

Kendi dilimin içinde yüzmenin verdiği hazza karşı koyamama hali, kendimi her an her yerde yabancı bir dille kuşatılmış bulunca daha da yoğunlaştı kuşkusuz. Başlangıçtaki istekliliğim –sınıftaki bir kızın yapabildiğini iddia ettiği "İngilizce düşünme" fikri karşısında duyduğum şaşkınlık ve dehşetin de gösterdiği üzere o kadar derin bir arzuya dayanmıyordu demek ki– R.'nin İngiltere'ye, benimkinden sadece bir mil uzakta bir ailenin yanına gelişiyle tamamen yıkıldı.

Wikipedia'ya göre, 1964'te intihar eden Pamela Moore'un kitabını bir türlü bitiremedim.

R.'nin benim tek "gençlik arkadaşım" olduğunu fark ediyorum, yani toplumsal statü değişikliğinden, evlilik ve meslek hayatı öncesinden arkadaşım, Ekim 1958'de çekilen Felsefe II sınıf fotoğrafından başka bir fotoğrafımız yok. Aramızda iki sıra var, o en önde oturuyor, ellerini okul önlüğünün üzerinde bitiştirmiş. Kestaneye çalan

kısa sarı saçlarının altında, şimdi tuhaf bir şekilde dalgın ve soğuk bulduğum yüzünde gülümseme yok, ama hep görmeye alıştığım alaycılık ve kendini beğenmişlik karışımı o bildik somurtkanlığı yerli yerinde. Otururken gerçekte olduğundan daha uzun görünüyor –boyu bir elli sekiz– dikkatli bakınca, sıkıca bitiştirdiği dümdüz bacaklarının yere ancak topuksuz bağcıklı ayakkabılarının burnuyla değdiği görülüyor.

Hafızamda kalan, bu gördüğümden başka biri; çokça elini kolunu oynatan, etkilemek istediği kişilere –her iki cinsiyetten yetişkinlere– yönelttiği gülümsemeden büyük ustalıkla, bir anda taş gibi sert bir ifadeye geçiveren, ufak tefek, kararlı kız. Sert ve hafif kalın sesi, birinin hoşuna gitme amacı doğduğunda her zamanki buyurgan tonundan sıyrılarak –zoraki de olsa– yumuşak ve okşayıcı bir tona bürünürdü.

R. hakkında, onu zihnimde Beauvoir'ın *Konuk Kız* romanındaki Xavière'le özdeşleştirmeye başlamadan ve saldırganlığına daha fazla katlanamaz hale gelmeden önce başka ne söyleyebilirim?

Misafir olarak evimize geldiğinde, kendini üstün görenlerin sosyal bakımdan kendilerinden aşağı gördüklerinin seviyesine inmek için takındıkları üslupla babama, "İyisiniz iyisiniz, di mi efendim?" demesinden önce

Kendi ailemden utanmayayım diye beni asla ailesinin evine davet etmeyeceğini anlamamdan önce

1961 yazında, üniversitede tanıştığım yeni arkadaşım G.'yle birlikte yazdığımız bir mektupla onunla bir anlamda bağımı koparmamdan önce

ve onunla görüşmeyi kesmeden önce. 1971 yılında Saint-Honoré-les-Bains kaplıca merkezinde, orta havuzun yakınında, yanında bir adam ve küçük bir kızla birlikte arkadan görüp, bisikletçilerinkini andıran gelişmiş

baldırlarından hemen tanımıştım, arkasını döndüğünde göz göze gelmiş ve tek kelime etmeden başımızı çevirmiştik, bu son olay dışında onu bir daha görmedim.

Onun hakkında ne söyleyebilirim, peki ama neden bir şey söyleme ihtiyacı duyuyorum?

Belki de İngiltere'de olduğum kızı –ve Germaine Montero'nun söylediği Pierre Mac Orlan'ın "Odama bir fare girdi, vs..." şarkısı nedeniyle uzun süre "Londralı kız" dediğim kızı– yabancı bir ülkede, altı ay boyunca, başka herkesi dışlayarak onunla oluşturduğumuz o başıboş ikiliden sıyırarak yeniden canlandıramadığım için.

Marie-Claude'a yazdığım mektuptan alıntı yapabilirim:

"R. [...] müthiş bir kız, açık fikirli, şakacı, son derece iyimser, hiç sorun çıkarmıyor!"

R.'nin gelişinden altı hafta sonra, mayıs ortalarında yazdığım bu mektuptaki sözlerde, onun dünyadaki varoluş biçimine, bende olmayan rahatlık ve hafifliğe –ki bu benim varoluş biçimimin tam tersiydi ve hâlâ da öyle– duyduğum hayranlık dolu şaşkınlığı görüyorum. Bugün bu hafifliği, evli ve çalışmayan, iki çocuk annesi ablasının karşısında anne babasının onu küçük bir dâhi gibi görüp "taparcasına" sevmesine ve R.'nin de onların gözdesi olduğundan emin olmasına bağlıyorum. Bir de hakkında fazla bir şey bilmesem de kimi ayrıntılardan benimkinden daha üst seviyede olduğunu hissettiğim toplumsal çevresine: endüstriyel tasarımcı olarak "bir büro"da çalışan baba, ev hanımı anne, Côte d'Azur'de tatiller, klasik müzik plakları. Belki de küçük burjuva bir çevreden gelen, üzerine titrenen bir çocuğun tipik özelliği olan gelecek kaygısından tamamen uzak oluşu, onu benim peşim-

den École Normale'e gelmeye yöneltmiş ve sonra da yeni açmış bir papatya gibi taze ve yara almadan oradan çıkmasını sağlamıştı.

Bütün boş zamanımızı birlikte geçiriyoruz. Yanında çalıştığımız ev kadınlarına verilen isimle "hanımlarımız" dışarıdayken, evlerde hususi kullanımı ikimiz için de muhteşem bir keşif olan telefona koşuyoruz. Bizi, biri uzun diğeri kısa Edi ile Büdü'yü, bu uyumsuz ikiliyi Finchley'in[76] alışveriş merkezi Tally Ho Corner'da yer alan Woolworths'un[77] *milk-bar*'ından[78] daha uzak yerlere, Barnet'a, Highgate'e, Hendon'a, Golders Green'e doğru yürürken gözümün önüne getiriyorum. Vızır vızır arabaların geçtiği bizden başka tek tük yayaya rastladığımız yollarda kilometrelerce yürürken mideye indirdiğimiz *lemon curd*'lar, *shortbread*, *trifle*, Smarties ve Milky Way'ler, Caramac ve Dairy Milk[79] çubukları, otomatlarda dört penny'e satılan iki bisküvi arası dondurmalı sandviçler sayesinde aldığımız kiloları yaktığımıza inanıyoruz. Bu bol şekerli yepyeni lezzetler bizi kendimizden geçiriyor, hepsini tatmak için can atıyoruz. R.'yi de oburluğuma sürüklüyorum. Londralı kız, R.'nin arkadaşlığında bulimia ve aralıklı oruç konusunda kendine mükemmel bir ortak buluyor.

Durmadan fincan yıkayıp kurulayan kır saçlı, gözlüklü bir kadının işlettiği Tally Ho'nun kafesinde bir fincan çay ya da –Viandox'un İngiliz muadili– Bovril[80] içerek saatlerce laflıyoruz. Ortak deneyimlerimiz, lise ve École Normale günleri sohbetlerimizi besliyor. Kafa kafaya verip zevkten dört köşe, İngilizlerin varoluş ve yaşam tarzında eleştirecek, kıyaslayacak, kötüleyecek bir şeyler mutlaka buluyoruz. Kimsenin bizi anlamayacağından emin, insanlara aşağılık, sürtük gibi yakıştır-

malarda bulunuyor, içimizden geçenleri sesimizi alçaltma gereği duymadan bağıra çağıra dile getiriyoruz. Kuralları –saçma olsun ya da olmasın– bizi bağlamayan bir toplumun ortasında, insanı sarhoş eden bir Fransız baloncuğunun içinde, dünyayla bağımızı koparmış durumdayız.

Sadece R. için Annie'yim, diğer zamanlarda, Portner'ların İngiliz telaffuzuyla adım "any"ye dönüşüyor, herhangi biri ya da herhangi bir şey anlamına gelen belgisiz zamir.

Yakın geçmişten –bütün gücümüzle lanet okuduğumuz École Normale'den– kurtulmuş olmanın keyfini çıkarırken, ekimde üniversiteyle başlayacak belirsizliklerle dolu geleceği dert etmiyoruz, bomboş bir özgürlük içinde yaşarken görüyorum bizi. Daha sonra İngiltere'deki o ayları Nietzsche'nin deyişiyle, "her şeyi eşitleyen ve tüm kötülük fikrini ortadan kaldıran hayatın pazar günü" olarak düşüneceğim. 1960'ta boş ve aylak bir İngiliz pazar günü.

Ufkumuzda ne flört ne de aşk vardı. Naif bir bocalamayla karşılık verdiği erkeklerin bakışlarını üzerine çektiğinde hissettiği arzu ve tatmine rağmen, bu konu R.'nin kafasını pek meşgul ediyor gibi görünmüyor. Bütün cinsel deneyimi önceki yaz sahilde birkaç öpüşmeden ibaret. Londralı kız, R.'nin yanında kendini olgun ve kadın hissediyor, o ise hâlâ küçük bir kız. Belki de bu farazi masumiyetti (onun mastürbasyon yaptığını bile tasavvur edemezdim) kızın R.'ye, "Bir sevgilim oldu," itirafında bulunmasını engelleyen. Ve –o zamanlar az çok inandığım gibi– "Artık bakire değilim," diyememesinin nedeni. Yakın arkadaşlığımızda bir yasak bölge olmasının üzerimde bir ağırlık yarattığını düşünmüyorum. Ak-

sine, bu durum H.'yi ve yaz kampını, felsefe derslerinden ve Beauvoir'dan beri bir "seks objesi" olmuş olmaktan duyduğum utancı unutma isteğimle tutarlı görünüyor. Aşkı ve tutkuyu yerle bir etmede birbirimizle adeta yarışarak çıtayı yükseltiyorduk: saf yabancılaşma, saçma bir yanılsama. Marie-Claude'a mektuptan:

"Erkeksiz gayet iyi vakit geçiriyoruz."

Bu metnin başlangıcı şimdi gözüme çok uzak görünüyor. Hayat ile yazı arasında türdeş bir ilişki var: Finchley'deyken, yaşadığım şeyin gerçekliğinden ne kadar uzak hissediyorduysam H.'yle geçirdiğim ilk gecenin anlatısı da bana bugün o kadar uzak geliyor. Şimdi düşünüyorum da bu iki zaman aralığı aslında birbirinden çok da farklı değil: Ağustos 1958'deki geceyi yazmayı bitireli on üç ay oldu ve Finchley'de bulunduğum sırada, H. ile geçirdiğim o gecenin üzerinden yaklaşık yirmi ay geçmişti. Bu iki zaman dilimi de aynı şekilde hem yaşanmış hem de muhayyel.

Duyduğumuz arzunun özdeşliğinden eminim, fakat École Normale'deki eylemimizi tekrar gerçekleştirdiğimiz koşulları –tam olarak yeri, günü ya da baştan çıkarıcı nesneyi– hatırlayamıyorum. Fransa'da henüz neredeyse hiç bilinmeyen self-servis hizmet sunan süpermarketlerin gözümüzü kamaştırdığına şüphe yok. Bu kez ticari bir mekânda faaliyet göstermek, yakalanma tehlikesini göze almak yeni ve bambaşka bir hazzı tetiklemiş olmalı ki, operasyonun sonrasında –hep yaptığımız gibi– bir barda ya da parkta oturup ganimetimizi incelerken kahkahalara boğularak marifetimizi şehvetle yeniden yaşamak bu zevki iyice artırıyordu.

İlk başlarda faaliyet alanımız şekerlemelerle sınırlıydı, bunun da ceremesini en çok tütüncü yaşlı çift Rab-

bit'ler çekti, çikolata ve Smarties rulolarını sergiledikleri tezgâh, onları el çabukluğuyla içine tıkıştırdığım, kampta da yanımda olan, mavi beyaz çantamla aynı hizadaydı. Kısa sürede alanımız Woolworths raflarındaki ıvır zıvırlara, rujlara, tırnak ve dikiş setlerine kadar genişledi. Bir *au pair*'in haftalık bir buçuk sterlin gibi cüzi kazancı aklına eseni almaya imkân vermese de, orada kaldığım süre boyunca iki elbisenin yanı sıra annemle babam için ufak tefek hediyeler, Portner'lar için de veda hediyesi olarak çok şık bir Wedgwood dekoratif tabak alabilmiştim. Bizi harekete geçiren şey ne ihtiyaç ne de sahip olma arzusu, bir oyundu bu. Macera.

Macera mağazanın girişinde, mekân keşfi ve eylem alanının seçimiyle başlar. Sonra etrafı dikkatle kolaçan ederken doğal davranma rolünü oynamaya gelir sıra. Tüm dikkat, hayal gücü ve çevredeki insanları değerlendirme yetileri tek bir hedefe yöneltilir; arzulanan şeye mümkün olduğunca yaklaşılır, ele alıp bakılır, yerine bırakılır, uzaklaşılır ve o anda doğaçlanan bir koreografiyle geri dönülür. Vurucu darbe, keskin bir sensöre, bir radara dönüşen bedenin işidir. Eyleme geçme ânı, yani nesnenin cebin ya da çantanın içinde gözden kaybolmasını sağlayan elin harekete geçme ânı, çok yoğun bir özfarkındalık ânıdır –kendisi olmanın tehlikesine dair keskin bir benlik bilincine varılan an– ve bu, o nesne insanın üzerinde kor gibi yanarken, sahte bir umursamazlıkla dükkândan çıkana kadar sürer. Mağazadan elli metre kadar uzakta kendimizi emniyete attığımız anda, bir kez daha korkuya meydan okumuş olmanın, kişisel bir başarıya imza atmanın yaşattığı sevincin yerini hiçbir şey tutamaz. Zaferimizin kanıtı, ödülümüz çantada ya da üzerimizdedir – ganimetlerin en muhteşemi – Selfridges'te külot ve sutyenimizin üzerine geçirdiğimiz bikiniler, eve

dönerken metroda bizi çılgınca eğlendiren komik bir kıyafet olmuştu.

Eyleme geçme gözüpekliğini ifade etmek için "yürekli" sıfatını kullanıyoruz – yürekli olmak bir gurur, hatta özenme nedeni.

Annie Duchesne Rabbit'lerin tütün dükkânından şekerleme aşırırken, R.'yle birlikte güle oynaya soyduğu, hiçbir şeyden şüphelenmeyen bu küçük esnaf çiftin suretinde kendi anne babasını görüyor mudur? Suçluluk benzeri bir duyguya kapılmış mıdır? Her ne kadar yaşlı Bayan Rabbit'in donuk ve sert ifadesiyle annemin hayatının son dönemlerindeki ifadesi zihnimde neredeyse iç içe geçer gibi olsa da hiç sanmıyorum. O kız, bir insanın başka bir insana yaptığı şeyi değer yargılarından sıyıran bir ahlaki amnezi yaşıyor. Kimseden kuruş bile çalmayı aklımızdan geçirmeyen, sokakta banknot dolu bir cüzdan bulsak polise teslim etmekten başka bir şey düşünmeyecek olan bizler kendimizi suçlu olarak değil, sadece diğerlerinden daha cesur ve *önyargısız* görüyorduk.

Bir yıl sonra yazdığım birkaç şiir arasında şöyle başlayan bu şiiri buldum:

Tottenham Court Road'daydı
Zorba aynanın ortasında
Yüzümden korku akıyor
Tea-house akşama doğru kayıyordu
Başka bir dünyadaydı
Sonsuzluk kadar kasvetli ve soğuk

Şiiri üniversiteden bazı arkadaşlarıma okuttuğumu hatırlıyorum, muhtemelen itiraf edilemez gerçek bir olayı bir dizi metafor aracılığıyla gizemli, maddi olmayan bir içeriğe dönüştürdüğüm için gurur duyuyordum. Ama belki de bu şiir sayesinde, bana bu şiiri yazdıran imge hiç değişime uğramadan zamanın akışında ayakta kaldı: *Tea-house*'da tek başına oturan bir kız, etrafta aynalar var, kız onlarda kendini görüyor.

Kısa bir süre önce, Oxford Caddesi'ndeki bir mağazadan çıkarken bir el koluma dolanmıştı. Bu el benim değil. Mavi döpiyesli, siyah saçlı, kısa boylu, yüzünün ortasından sivri bir kazık gibi çıkan burnuyla dikkat çekici derecede çirkin bir kadın, R.'yi mağazaya kadar kendisiyle gelmeye zorladı ve ona eşlik etmemi kesin bir dille yasakladı. Bir güvenlik görevlisi şefi. Ortak bir anlaşmayla o gün faaliyet alanı olarak seçtiğimiz mağazanın zemin kattaki aksesuvar bölümünde ben hiçbir şey çalamamış, tuhaf bir huzursuzluğa kapılmıştım, elim ayağım tutulmuştu, ona ayak uyduramamama rağmen umursamadan etrafa göz gezdiren R.'ye birkaç kez, "Neyim var bilmiyorum, yürekli günümde değilim," demiştim.

Muhtemelen R.'ye onu orada bekleyeceğimi söylediğim Tottenham'daki *tea-house*'da, üzerinde kahverengi süet taklidi ceketiyle bir masada tek başına otururken gördüğüm kız, (polisin haber vermesi üzerine R.'nin işvereni olan ev kadınının nihayet belireceği) kapıya bakarken şaşkınlıktan –demek ki bu bir oyun değilmiş– ve kaderin anlaşılmaz bir şekilde, bir tür mucize eseri onu kurtarmış olmasının verdiği rahatlamadan başka bir şey hissediyor mu? Bugünse bunu, başkalarının varlığına ve bakışlarını üzerimde hissettiğimde duyduğum tuhaf hassasiyete bağlıyorum. Bununla birlikte, o anda kızın hayatı-

nın baştan sona bir hezimete döndüğünden emin olmanın ağırlığıyla boğuştuğunu varsaymamak da mümkün değil, ama bu bozgunun kökenini –sonradan yapacağım gibi– S.'deki kampa dayandırıp dayandırmadığını bilmiyorum.

R., ceplerinde bulunan bir çift eldiven ve diğer ıvır zıvıra rağmen, her şeyi büyük bir soğukkanlılıkla inkâr etti. İngiliz ailesi yirmi sterlin kefalet ödeyerek onu hapiste bir gece geçirmekten kurtardı. Ertesi hafta mahkemeye çıktı ve ben de başarmak zorunda olduğum bir sınava girerken gösterdiğim kararlılıkla İncil üzerine el basarak onun masumiyetine tanıklık ettim. O zamana kadar İngilizcemi biraz geliştirmiş olmalıyım ki Portner'lar *marvellous* olduğumu söyledi. R.'nin avukatı savunmasını, mahkeme heyetini sanığın yüzüne bakmaya davet ederek bitirdi. R.'nin (kısa süre önce izlediğimiz *Günaydın Hüzün*[81] filminin etkisiyle) Jean Seberg tarzı kestirdiği saçlarının çevrelediği yuvarlak hatlı yüzünü parmağıyla gösterirken –masumiyetin resmi değil mi?– güvenlik görevlisinin kaba ve gudubet suratının suçlamalarının gerçekdışılığını kanıtladığı kanaatini de ortaya koydu.

R. suçsuz bulundu. Nihayetinde parlak bir zaferle taçlanan maceramız iki buçuk ay sürmüştü.

Bizim için hukuki bakımdan hiçbir geçerliliği olmayan, görsel unsurlarına indirgenmiş bir toplumdan gelen bu düzen çağrısı, içinde yaşadığımız oyunbaz fanusu patlatmıştı. R.'yi adalet önüne çıkararak, beni yemin etmek zorunda bırakarak İngiltere bize göz kulak olmuş, eylemlerimizin bilincine vardırmıştı. Yasaya karşı kazandığımız zafer olan biteni unutmamızı kolaylaştırdı. Başımıza gelenleri 1960 yılında bir kızın başına gelebilecek en kötü şeyle karşılaştıran R. isabetli bir sonuca vardı: Hamile kalmaktan iyidir. Sanırım bu konu

hakkında konuşmayı kısa sürede bıraktık. Utanç duyulan ortak bir sır.

R.'ye ilişkin aklımda kalan son gerçek görüntü, 1971 yılının Ağustos ayının sonlarında bir sabah, kocası ve küçük kızıyla birlikte Saint-Honoré-les-Bains termal otelinin bahçesindeki ağaçlı yoldan geçerek otoparktaki bir Citroën DS'ye binip uzaklaşan sarı yazlık elbiseli, mavi hırkalı neşesiz, genç bir kadın görüntüsü.

Ne yaptığını, neler yaşadığını bilmiyorum. Aradan geçen bunca zaman ve hakkında hiçbir şey bilmeyişim bana onu da ilgilendiren olayları aktarma hakkını vermiş olmalı. Sanki yarım asırdan uzun bir süre önce hayatımdan çıkıp gözden kaybolan kadın artık hiçbir yerde yokmuş gibi – ya da benimle olan varlığından başka bir varlığı inkâr ediyormuşum gibi. Onun hakkında yazmaya başladığımda, bilinçsiz bir kurnazlıkla, kimliğini açığa çıkarmaya hakkım olup olmadığı sorgulamasını sürekli askıda bıraktım. Bir bakıma, onun hakkında şimdiye kadar yazdığım her şeyi ortadan kaldırmamın –feda etmemin– mümkün olmayacağını bildiğim –şu anki– noktaya varmak için huzursuz edici vicdan muhasebesini öteledim. Bu, kendi hakkımda yazdıklarım için de geçerli. Kurguyla aradaki fark da bu. Gerçeklikle, onun sanık, benim savunma tanığı olarak Londra'daki bir mahkemenin arşivlerine isimlerimizle kayda geçtiği haliyle, *bu böyle vuku buldu* ile hiçbir şekilde oynanamaz.

İngiltere'de çocuk bakıcılığı yaptığım dönemden elimde kalan, R. tarafından Finchley'deki açık yüzme ha-

vuzunda uzaktan çekilmiş ve kötü kadrajlanmış 5×5 ebadındaki siyah beyaz, yegâne fotoğrafa hangi düşünce akışını, hangi anıyı, hangi öznel gerçekliği sığdırabilirim? Arka planda bir tarla ve ağaçların bulunduğu bu fotoğrafta epey uzakta, yerde otururken görülüyorum. Bu düşünceler daha sonra olacağım –ya da olduğumu sandığım– şeyin ilk belirtileri değilse başka ne olabilir?

Brigitte Bardot tarzı kabarık ve gevşek topuzlu bir sarışın, Selfridges'ten arakladığım mavi bikini, güneş gözlüğü, sutyenin içindeki köpük dolgunun marifetiyle sahte dolgun göğsü ve belin inceliğini öne çıkaran çalışılmış bir poz – kollardan biri gergin, yere dayalı, diğeri bükülmüş bacakların üzerinde gevşekçe sarkıyor. Bir *pin-up* kızı görüyorum. Annie D. yaz kampının sarışınının, H.'nin sarışınının daha büyük ölçekli bir versiyonu olmayı başarmış. Ancak soğuk, bulimik, kural tanımayan, erkeklerin yakınlaşma hamlelerini kibirle geri çeviren bir *pin-up* kızı bu. "Havuzda üç erkekle sohbet ettim, biri İsviçreli, biri Avusturyalı, biri de Alman. Eğlenceli ve ilginçti ama üstü kapalı teklifleri beni soğuttu ve ilişkimiz daha ileri gitmedi." 18 Ağustos 1960 tarihli mektup.

Kampın tüm hafızası duvarlarla örülü. "Gerçek bir genç kız" olan R.'nin varlığı tarafından bastırılan "bir hiç kızın" geçmişi. R.'ye sırrımı açmam yasak, unutuşumu perçinliyorum. Onun yanında usul usul kendi saygınlığımı örüyorum. Biyolojik bekâretini kaybetmiş olsun ya da olmasın, küçük orospu yeniden "gerçek bir genç kız" oluyor. Diğer kızı şimdi kim hatırlıyor? Aslında hiç kimse.

Plaj havlusunun üzerinde gözlerini kapamış uzanan fotoğraftaki kız, bir mektupta yazacağım gibi, "eski benliğimden fersah fersah uzakta" hissediyor. Onu çocukluk görüntülerine dalmış olarak hayal ediyorum. Çünkü ora-

da, Londra'da bir öğleden sonra, gökyüzünden gelen bir uçağın uğultusu onu neredeyse tatlı bir hisle savaşa ve bombardımanlara, sokaklardaki telaşlı kaçışmalara geri götürmüştü. Uzaktan annesiyle babası geliyor gözünün önüne, onları küçük dükkânlarında, yaşlanmış, nazik ve biraz da gülünç görüyor, kendine has sevgileriyle bir çift. Sanki gerçeklik kendiliğinden araya bir mesafe koyuyor.

Kendimi edebî bir varlık, her şeyi günün birinde yazılması gerekiyormuş gibi yaşayan biri haline getirmeye başladım.

1960'ın Ağustos sonu ya da Eylül başında bir pazar öğleden sonrası, Woodside Park İstasyonu'nun yakınındaki parkta tek başıma bankta oturuyorum. Hava güneşli. Çocuklar oynuyor. Yanıma yazmak için bir şeyler almışım. Bir romana başlıyorum. Bir ya da iki sayfa yazıyorum, ya da belki daha az. Belki sadece şu sahneyi: Bir kız bir erkekle yatakta yatıyor, kız kalkıyor ve şehre gidiyor.

O zamandan beri kaybolmuş bu başlangıçtan geriye kalan tek şey net bir şekilde hatırladığım ilk cümle: Atlar deniz kenarında aheste aheste dans ediyordu.

Portner'ların evinde, televizyonda beni derinden etkileyen bir sahne görmüştüm. İki eğitimli at bir kumsalda şaha kalkmış, ağır çekimde ilerliyordu. Bu imgeyle, sevişmeye eşlik eden hisleri, zamanın yavaşladığı ve esnediği, cinsel eylemin içine çekildiği hissini uyandırmak istemiştim. İki yıl sonra yazdığım ve bu açılış sahnesinden yola çıkan kısacık romana atıfta bulunursam, anlatmak istediğim şey H. ile yaşadığım hikâyenin gerçekliği değil, dünyada olmamanın –dünyada nasıl davranılacağını bilmemenin– bir biçimiydi; muazzam ve puslu bir şey, bu da sonraki günlerde yazmaya neden devam etme-

diğimin bir açıklaması olabilir belki. Roman yazmayı muhtemelen müstakbel edebiyat (ya da felsefe, Beauvoir yüzünden kararsızdım) öğrenciliği hayatıma ertelemiştim. R.'nin yazma hevesimden haberi yoktu. Bilse, niyetimin saçmalığını bana göstermek için elinden geleni yapacağından emindim.

Bu kitaba başlarken Woodside Park'taki görüntünün, banktaki kızın çekimine kapılıp kapılmadığımı merak ediyorum, sanki yaz kampındaki geceden bu yana yaşanan her şey, bir tökezlemeden diğerine, açılış sahnesindeki bu harekete varıyormuş gibi. Dolayısıyla bu anlatı, yazma limanına doğru tehlikeli bir yolculuk olacaktı. Ve nihayetinde, önemli olanın neler yaşadığımız değil, yaşananlarla ne yaptığımız olduğunu ortaya koyan öğretici bir kanıtlama. Tüm bunlar, yaş ilerledikçe içimizde daha da derinlere kök salmaya meyilli, fakat doğruluğunu ortaya koymanın aslında imkânsız olduğu güven verici inançlar alanına ait.

Ocak 1989'da Barbican Centre'daki bir edebiyat etkinliğine katılmak üzere birkaç yazarla birlikte bir hafta sonu için Londra'ya gittim. Programda bir şeyin planlanmadığı pazar sabahı, Kuzey Hattı'ndan East Finchley'e gidip oradan otobüse bindim ve şoförden Portner'ların evine en yakın durak olan Granville Road'da beni indirmesini rica ettim. Durağa gelmeden yüzme havuzunu gördüm. Kenver Caddesi'ne doğru yürüdüm. Portner'ların evi gözüme fazlasıyla küçük ve sıradan göründü. Tally Ho Corner'da sadece Woolworths kalmıştı. Afişini görür görmez seyretme arzusu duyduğum (on yıl sonra seyredecektim) başrolünde Elizabeth Taylor'ın olduğu *Suddenly, Last Summer*[82] filminin oynadığı ve içeri girmeden

önce kocaman paketlerle patlamış mısır satın alabildiğiniz sinema da tütüncü Rabbit de yok olmuştu. Metroyla geri dönüp Woodside Park İstasyonu'nda indim. Parkı tekrar görüp görmediğimi hatırlamıyorum. Eve dönerken günlüğüme şunları yazdım: "Konferansa katılan herkes kendini müzelere attı, bense North Finchley'e, geçmiş hayatıma daldım. Kültür insanı değilim ben, benim için önemli olan tek bir şey var, hayatı, zamanı yakalamak, anlamak ve zevk almak."

Bu hikâyedeki en büyük gerçek bu mu?

Mevsim sonbahar, 1960 Ekim'inin başları. Birkaç gün sonra R.'yle Dieppe'e giden gemiye binecek, İngiltere'den ayrılacak, Yvetot'ya dönecek ve Rouen Üniversitesi'nde *propédeutique* programına yazılacağım. İngiltere'den yazdığım son mektup: "Bir yıllık aylaklıktan sonra tekrar çalışmaya koyulacağım, bu değişiklik eminim beni epey zorlayacak. Ama bir şeylerle meşgul olmak daha zevkli çünkü insan bir işe yaradığını, topluma hiçbir faydası olmayacak ders metinleri bile yazsa bir şey yarattığını hissediyor!"

Bakkal dükkânıyla üniversite arasında mekik dokuyacağım, ekspres ya da motorlu trenle yarım saat. Üniversitede kız yurdu yok, rahibe yurdunun kasvetine katlanmayı da reddediyorum. Annemle babamın bana yaşattığı utanç –babamın, "Hadi gidek," demeleri, annemin ona bağırıp çağırması vs.– onların yanında kalmaya, küçük dükkânlarının sağladığı sığınağa –çocukluğun sığınağı– duyduğum ihtiyaç kadar güçlü değil. Karşılığında,

devletin bana verdiği bursun –benimki azami, R.'ninki asgari miktar– tamamını onlara vereceğim.

Yeni akademik yılın ilk gününde amfide müthiş heyecanlıyım, Edebiyat Bölümü Başkanı Profesör Alexandre Micha'nın üç sayfalık bir liste halinde isimlerini dikte ettiği kitapları ödünç almak için belediye kütüphanesine gitmeye can atıyorum. Sürekli entelektüel bir coşku, kendime benzer yeni akranlarla tanışma beklentisiyle mutlu bir taşkınlık hali içinde yaşıyorum. Ders programlarının asılı olduğu duyuru panosunun önünde, zarif ve güzel bir kız olan G. ile sohbet etmeye başlıyorum; kısa sürede yakın arkadaş oluyoruz ve onun tatlı ve yoğurt dışında neredeyse hiçbir şey yemediğini fark ediyorum. Unef[83] kartımı çıkarıyorum. Dünyada olup bitenlerle ve siyasi meselelerle ilgileniyorum.

Aragon'un editörlüğünü yaptığı *Lettres françaises*'e[84] abone oluyorum, pazar sabahları da Yvetot'daki kütüphaneye gidip "yeni çıkanlar" rafından Alain Robbe-Grillet, Philippe Sollers gibi yazarların kitaplarını ödünç alıyorum. Uygulamalı çalışma grubumdaki ilk edebî yazı denemesinde en yüksek not benim oluyor. Dersleri büyük bir memnuniyet ve gurur duygusuyla takip ediyorum. O sonbaharın tüm şarkıları, "Âge tendre et tête de bois",[85] "Les enfants du Pirée",[86] "Verte campagne"[87] mutluluğumu içlerinde taşıyor.

Yazacağım kitaba doğru yol alıyorum, tıpkı iki yıl önce aşka doğru yol aldığım gibi.

Yemek takıntısı artık peşimi bıraktı, iştahım yaz kampından önceki haline döndü. Ekim sonunda tekrar âdet görmeye başladım. Bu anlatının, bedenin sınırları olan yemek ve kanla bağlantılı iki zamansal sınır arasında yer aldığını fark ediyorum.

Bana öyle geliyor ki, bakire olup olmadığım artık kafamı kurcalamıyordu. Zihnimde yeniden bakire olmuştum.

(1995'te Seul'de, kızların camekân arkasında, bir mangal başında müşteri beklediği ara sokaklarda yürürken, bana eşlik eden elçilik görevlisi taşradan geldiklerini, birkaç yıl sonra da geri dönüp evlendiklerini ve kimsenin bilmediği şeyleri unuttuklarını söyledi.)

Aralık 1961 tarihli Marie-Claude'a mektup:

"Kendimi inzivaya çekiyorum, odamda Pascal'cı bir huzur[88] buluyorum. En iyi anlarım, saat beş civarında, pencereden güneşin batışını seyrettiğim zamanlar. Soğuk dışarıdaki her şeyi kaskatı yapıyor, ben de dört saat aralıksız çalışıyorum. Loş belediye kütüphanesi de hoşuma gidiyor. [...] Nietzsche'nin çok güzel bulduğum bir sözü geliyor aklıma: Hakikatten ölmemek için Sanatımız var."

1962 yazı, Cezayir Savaşı'nın sona ermesinden sonraki ilk yaz, öğretmen maaşıyla bir 2CV alan üniversite arkadaşım M.'yle tatile çıktık. İspanya'ya gidiyorduk. Yvetot'dan İspanya sınırına kadarki rotayı ben çizmiş ve S. yakınlarındaki Orne'dan geçmemizi ayarlamıştım. Öğlene doğru S.'ye vardık, M.'den dört yıl önce eğitmenlik yaptığım *aérium*'u görmek için yolu biraz uzatmasını rica ettim. Acelemiz yoktu, beni memnun edecekse yolu uzatmakta bir sakınca görmedi. Ona yönümüzü gösterirken hiç zorlanmadım. Düşündüğüm kadar tanıdık gelmeyen, gölgeli bir yoldu. Ana kapının önünde

park ettik, arabadan etrafa baktım. Sağ taraftaki bekçi kulübesi, kolsuz bir kazak şeklinde budanmaya çalışılmış çiçek tarhı, *aérium*'un gri cephesi. Ortalıkta ne çocuklar ne de eğitmenler vardı. 2CV'den neden inmediğimi bilmiyorum, herhalde tanınmaktan çekiniyordum. Temmuz başında, güneşsiz, sıcak bir gündü. Üzerimde lacivert bir tayyör –çok kalın olduğu için Loire'ı geçer geçmez çıkarıp bir daha giymeyecektim– ve şeker pembesi dar bir kazak vardı. Yani revirde sadece ikimizin olduğu, akciğer filmi çektirdiğimiz ve kavanozlara işediğimiz o ilk günkü "sarışın" gibi giyinmiştim.

Dört yıl önce terk ettiğim yerin görüntüsünü içime doldurmak için camını açtığım 2CV'de, 1962'nin o ânında tam olarak ne hissettiğimi bilmiyorum. Bunu bilmek için, S.'de yaşadığım haftalara dair o anda aklımdan hangi anıların geçtiğini bilmem ve bu hayatın, henüz yirmi iki yıllık hayatımın o sıralar benim içimde nasıl değişken, bulanık bir biçimde mevcut olduğunu çözmem gerekirdi. Muhtemelen, mekânın zihnimdeki S. imgesiyle uyuşmadığını görmenin olağan şaşkınlığından başka bir şey hissetmedim. Kampa yeniden gitmeyi isterken özel bir şeyler hissetme arayışında değildim, böyle bir arzu duymak için henüz çok gençtim – ve henüz *Kayıp Zamanın İzinde*'nin tamamını okumamıştım. 58'deki kızdan ne kadar farklı olduğumu göstermek ve yeni kimliğimi – *agrégation*[89] ve yazarlık hedefleri olan parlak, saygın edebiyat öğrencisi– kanıtlamak, ikisi arasındaki uçurumu tartmak için geri dönmüştüm. Kısacası, 58'deki mekân bana "bir şeyler söylesin" diye değil, ben 17. yüzyıldan kalma binanın gri duvarlarına, en tepede, çatının altındaki odamın küçük penceresine artık 58'deki kızla hiçbir ilgim olmadığını söylemek istediğim için geri dönmüştüm.

Ayrıca öyle sanıyorum ki, S.'ye dönüp kampı tekrar görmek istememin nedeni, yazmayı arzuladığım romana başlayabilmek için gerekli gücü bu şekilde toplayabileceğimi ummamdı. Yazmak için elzem, faydalı bir önkoşul, bir tür kefaret eylemi –daha sonra da muhtelif yerlere geri dönmeme neden olacak bir zincirin ilk halkası– ya da bir dua, sanki mekân geçmiş gerçeklik ile yazı arasında gizli bir arabulucu olabilirmiş gibi. Yolu uzatıp S.'ye uğramak aslında, M. tiksinen bakışlarla uzakta dururken, uzun hacı kuyruğunda sıramın gelmesini bekleyip bir roman yazma dileğinde bulunarak Monserrat'nın Siyah Meryem'inin ayağına kondurduğum öpücükten farklı bir anlam taşımıyordu.

Romanı sonbaharda yazdım, çok kısa bir metindi. Başlığı da *Ağaç*'tı. Mérimée'nin mektuplarında okuduğum bir cümleden geliyordu: "Bir ağaç gibi yaşamaya alışmalıyız." Daha sonra, Seuil Yayınevi'nin reddetmesi üzerine, başlığı *Saat Beş Güneşi* olarak değiştirip Buchet-Chastel'e gönderdim, onlar da reddetti.

1963 yazında, yirmi üç yaşındayken, Saint-Hilaire-du-Touvet'deki küçük bir otel-restoran olan *Chez Jacques*'ın ahşap tavanlı odasında, biyolojik bekâretim şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtlandı. Çocuğun sadece ilk adını biliyordum: Philippe. Bana yazdığı ilk mektupta gördüm soyadını: Ernaux. İlk üç harfin Ernemont kelimesiyle aynı olması beni biraz rahatsız etmişti. Dilbilim derslerinden hatırladığım kadarıyla, bu ilk üç

harf ortak bir Cermen kökenden geliyordu. Bunu gizemli bir alamete yordum.

Bu metni yazarken hiç arkama bakmadan ilerledim.

Bütün bunların başka bir şekilde, örneğin ham olguların bir dökümü olarak yazılabileceği aklıma geliyor. Ya da kimi ayrıntılardan yola çıkarak: İlk gecenin sabunu, kırmızı diş macunuyla aynaya yazılmış kelimeler, ikinci gecenin kapalı kapısı, Tally Ho Corner'daki kafede *Apache* çalan müzik dolabı, lisede bir sıranın üzerine kazınmış Paul Anka ismi, kabinde R.'yle birlikte dinledikten sonra plakçıdan aldığımız ve cumartesi akşamı Yvetot'daki odamda ışıkları kapatıp karanlıkta tek başıma slow dans ederek çaldığım "Only You" 45'liği.

Yaşadıklarımızın yaşadığımız anda anlamdan yoksun oluşudur yazma olasılıklarını artıran.

Yazdıklarımın hatırası şimdiden silikleşmeye başladı. Bu metnin ne olduğunu bilmiyorum. Kitabı yazarak peşine düştüğüm şey bile dağıldı gitti. Kâğıtlarımın arasında bir tür niyet beyanı buldum:

Yaşanan şeylerin, yaşandıkları andaki sersemletici gerçekliği ile yaşanmış olanın yıllar sonra büründüğü tuhaf gerçekdışılık arasındaki uçurumu keşfetmek.

1. *Kulağa abes geliyor biliyorum / ama söyleyin lütfen kimim ben...* Supertramp'in *Breakfast in America* (1979) albümündeki "The Logical Song" adlı parçadan. (Ç.N.)

2. Birebir çeviriyle Ters Cevap. Rosamond Lehmann'ın (1901-1990) Türkçeye çevrilmemiş 1927 tarihli ilk romanı. 1919'da İngiliz edebiyatı okumak üzere Cambridge Üniversitesi Girton Koleji'ne giden Rosamond Lehmann orada karşı karşıya kaldığı entelektüel kadınlara yönelik erkek düşmanlığını ve başından geçen kısa süreli mutsuz evlilik deneyimini anlatır. (Ç.N.)

3. (Fr.) Bir Aşkın Hikâyesidir Benim Hikâyem. Panamalı müzisyen Carlos Eleta Almarán'ın (1918-2013) yazıp bestelediği "Historia de un amor"un, 1950'lerin sonlarında Dalida'nın sesiyle ünlenen Fransızca uyarlaması "Histoire d'un amour"un nakaratı. (Ç.N.)

4. Rahiplerin idaresindeki Hıristiyan okulları. Rheims Kilisesi Rahibi John Baptist de La Salle parasız okullarda görev yapan bir grup öğretmenin Hıristiyan eğitimciler olarak misyonlarını layıkıyla yerine getirmelerine destek olur ve ayrıcalıklı konumundan feragat ederek 1680-1685 yıllarında onlara katılır. Böylece, başlangıçta "zanaatkârların ve yoksulların çocukları"nın eğitimine tahsis edilen Hıristiyan Okulları Rahipleri Enstitüsü'nü kurar. (Ç.N.)

5. (Ar.) Dağ. O dönem, Arapça kelimeler yeni yeni Fransızların lügatine girmeye başlıyordu. (Ç.N.)

6. Mağrip'te yerleşim yerlerinin yakınında, daire şeklinde dizili çadırlardan oluşan göçebe kamp alanı. (Ç.N.)

7. (Fr.) *Yağmurlu gün geldiğinde... Terhis günü geldiğinde...* (Ç.N.)

8. Sinemanın önünden geçiyordum, *Bugün Kapalıyız* adlı yeni filmin afişini gördüm. (Ç.N.)

9. (Fr.) Annie bedenin ne söylüyor? (*corps*: beden; *dit*: söylüyor) 1950'li yılların ünlü şarkıcı ve oyuncularından Annie Cordy'nin (1928-2020) ismine göndermeyle yapılan kelime oyunu. (Ç.N.)

10. Avusturyalı Franz Winkler'in 1930 tarihli, memleket özlemini dile getiren ve büyük ün kazanan vals tempolu duygusal bestesi. Jacques Hélian'ın Fransızcaya uyarlayıp kadın vokalistlerle seslendirdiği şarkı 1950'li yıllarda da popülerliğini sürdürdü. (Ç.N.)

11. Uruffe papazı davası, Fransa'nın doğusunda ücra bir belde olan Uruffe'de papaz olan Guy Desnoyers'nin Aralık 1956'da 19 yaşındaki sevgilisi Régine Fays'i öldürdüğü ceza davası. (Ç.N.)

12. Fausto Coppi olarak bilinen Angelo-Fausto Coppi (1919-1960) bisiklet tarihinin en büyük sürücülerinden biri olarak kabul edilen ve "şampiyonların şampiyonu" lakabıyla anılan İtalyan bisikletçi. Beş İtalya Turu ve iki Fransa Turu kazanmıştı. (Ç.N.)

13. Claude Luter (1923-2006): Fransız klarnetçi, soprano saksafoncu ve caz orkestrası şefi. Fransa'da New Orleans Caz *revival*'ının önemli temsilcilerindendi. (Ç.N.)

14. Barbara Loden'ın yönettiği ve başrolünü oynadığı, 1970'te gösterime giren bağımsız bir Amerikan filmi. Wanda kendini hayatın akışında sürüklenmeye bırakıp kocasını ve çocuklarını terk ettikten sonra, ufak tefek hırsızlıklar yapan Dennis'yle tanışır ve onun peşine takılır. (Ç.N.)

15. *Felaket Anında*, Georges Simenon'un romanından uyarlanmış, Claude Autant-Lara'nın yönettiği 1958'de gösterime giren Fransa-İtalya ortak yapımı film. Paris'te ara sıra fahişelik yapan 22 yaşındaki Yvette Maudet dükkânını soymaya çalıştığı bir saatçinin karısını bayıltır. Ellili yaşlarında bir avukat olan André Gobillot, Yvette'in savunmasını üstlenir ve ona âşık olur. Yvette ise yoksul ve kıskanç genç bir tıp öğrencisine âşıktır. (Ç.N.)

16. (Fr.) Manhattan'da Kaybolan Sue. Amos Kollek'in yönettiği, orijinal adı *Sue* olan 1997 yapımı filmde yapayalnız ve umutsuz Sue iş arayarak New York sokaklarında gezinir durur, giderek saldırgan şehir tarafından yutulur. (Ç.N.)

17. Orijinal adı *La ragazza con la valigia* (Valizli Kız). Valerio Zurlini'nin yönettiği İtalyan-Fransız ortak yapımı (1961). Aida, birkaç günlük romantizm ve vaatlerden sonra kendisini terk eden zengin Marcello Feinardi'yi bulmaya çalışır. Ailesinin evine gider. Marcello kardeşi Lorenzo'yu Aida'ya göndererek kızı başından atar. Burjuva ailenin idealist ergen oğlu Lorenzo ile kendine yeni bir hayat kurmaya çalışan taşralı Aida'nın imkânsız aşkını konu alır. (Ç.N.)

18. (İsp.) Lucía'dan Sonra. Michel Franco'nun yazıp yönettiği ve 2012' de gösterime giren Fransız-Alman-Hollanda-Meksika ortak yapımı film. Lucía'nın bir araba kazasında ölmesinin ardından Roberto ve kızı Alejandra eski evlerini terk ederek Mexico City'ye taşınırlar. Yeni okuluna uyum sağlama sürecinde Alejandra sınıf arkadaşlarıyla bir partiye gider ve burada kendisini cep telefonuyla görüntüleyen José'yle cinsel ilişkiye girer. Ertesi gün video okulda dolaşır ve Alejandra sınıf arkadaşları tarafından taciz edilmeye başlar. Uğradığı tacizi ifşa etmek yerine içine kapanır ve çevresine yalan söyler. (Ç.N.)

19. (Fr.) Biz İkimiz. İlk sayısı 1947'de yayımlanan popüler bir haftalık dergi. 1950'de okurlarına *À l'aube de l'amour* (Aşkın Şafağında) başlıklı ilk fotoromanını sundu. Fotoromanlar dergide giderek daha önemli bir yer tutmaya başladı ve *Nous deux* Fransa'da fotoromanın sembolü haline geldi. (Ç.N.)

20. (Fr.) Gerçekler. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, 1946' dan 1978'e kadar yayımlanan, liberal bir bakış açısına sahip aylık dergi. Bir milyondan fazla okuyucusuyla *Réalités* 1950'lerden 1970'lerin sonuna kadar en çok okunan resimli dergiydi. (Ç.N.)

21. (Fr.) Herkes İçin Metinler. 1898'den 1971'e kadar yayımlanan, bol resim ve çizimle genel bilgiler sunan popüler dergi. (Ç.N.)

22. Chaïm Soutine (1893-1943): 1912'de Fransa'ya göç eden Rus Yahudisi ressam. Genellikle Chagall ve Modigliani'yle birlikte Paris Okulu olarak bilinen akımla ilişkilendirilse de hiçbir akıma dahil olmamış ve sınıflandırılması zor, benzersiz bir eser yaratmıştır. 1950'lerdeki New York Okulu'nun soyut dışavurumcuları da Soutine'i öncü kabul eder. (Ç.N.)

23. Japon Jinekolog Doktor Kyusaku Ogino'nun 1924'teki buluşlarından esinlenen Ogino ya da takvim yöntemi yumurtlamadan önceki ve sonraki "doğurgan" günlerde korunmasız cinsel ilişkiden kaçınmaya dayanan bir doğal doğum kontrol yöntemidir. (Ç.N.)

24. Annie Ernaux'nun 1977'de Gallimard yayınevi tarafından yayımlanan ikinci romanı. (Ç.N.)

25. Başlarına geçirdikleri uçları yukarı doğru kıvrık kep nedeniyle rahibelere takılan ad. (Ç.N.)

26. Eğitim bilimci ve akademisyen Paul Crouzet'nin (1873-1952) yazdığı "Fransız Edebiyatı Tarihi". (Ç.N.)

27. Çocuklar ve gençler için tasarlanmış, temiz hava kürüne dayalı dinlenme tesisi. *Aérium*'lar tatil kampı, koruyucu sağlık merkezi ve açık hava okulu karışımı tesislerdi. 20. yüzyılın başında Fransa'da çok sayıda *aérium* inşa edilmişti. (Ç.N.)

28. Jean-Gabriel Albicocco'nun, Alain Fournier'nin *Adsız Ülke-Koca Meaulnes* adlı romanından uyarlayıp yönettiği film (1967). 2006'da yönetmen Jean-Daniel Verhaeghe de romanı bir kez daha sinemaya uyarladı. (Ç.N.)

29. *Geçen Yıl Marienbad'da* Alain Resnais'nin 1961 tarihli filmi. Aynı sene Venedik'te Altın Aslan'ı alan filmin senaryosu ve kurgusu Arjantinli yazar Adolfo Bioy Casares'in *Morel'in Buluşu* adlı fantastik romanından esinlenen Alain Robbe-Grillet'ye ait. (Ç.N.)

30. Birçok Avrupa ülkesinde ad-soyad ve şehir bilgilerini girerek şahısların telefon numarasını bulmaya yarayan telefon rehberi. (Ç.N.)

31. (Fr.) Eski Arkadaşlar. 2001 yılında kurulmuş, eski okul, kulüp, dernek vb. arkadaşlarını bulmaya yarayan bir internet sitesi. (Ç.N.)

32. André Malraux'nun (1901-1976) 1927 Şanghay işçi grevini ve ardından bastırılan komünist ayaklanmasını anlattığı 1933 tarihli romanı. (Ç.N.)

33. Dalida'nın seslendirdiği, sözleri Morton ve Selma Craft çiftine, müziği Fernand Bonifay'e ait, 1958 tarihli "Je pars" (Gidiyorum) adlı şarkıdan: "*Kalbimde sevinçle gidiyorum... / Mutluluğa doğru gidiyorum...*" (Ç.N.)

34. *Franchise militaire* (asker muafiyeti), evlerinden uzakta görevli askerlerin yararlandığı ücretsiz ya da indirimli mektup pulu tarifesi. (Ç.N.)

35. Citroën 2CV, iki beygir Citroën. 1948'den 1990'a kadar üretilen bu model Fransa'da bugüne kadar en çok satılan on otomobil modelinden biri. (Ç.N.)

36. Alaycı ve erotik sözleri Théophile Gautier'ye (1811-1872) atfedilen bir halk şarkısı. (Ç.N.)

37. Andrzej Wajda'nın yönettiği 1956 Polonya yapımı film. (Ç.N.)

38. Renault 4CV, Renault'nun 1947'den 1961'e kadar üretilen modeli. 4CV 1955'e kadar Fransa'da en çok satılan otomobildi. (Ç.N.)

39. Özgün metinde geçen ifade *le corps médical* dünyadaki tüm sağlık profesyonellerini tanımlamak için kullanılıyor fakat birebir çeviride tıbbi gövde/beden anlamına geliyor ki bu espriyi yapanlar da ifadenin düz anlamından yararlanıyor. (Y.N.)

40. Jacques Soustelle (1912-1990): Etnolog, siyasetçi, akademisyen. Ateşli bir "Cezayir Fransızdır" taraftarıydı. 1958 referandumu ve genel seçimlerinde enformasyon bakanı olarak, Cezayir'de bulunan ordu mensuplarıyla birlikte "Evet" oyu çıkması ve Fransız Cezayir'i lehine adayların seçilmesini sağlamak için "Hayır" taraftarlarının ve bağımsızlık yanlısı adayların ifade özgürlüğünü kısıtlayarak yoğun bir propaganda yürüttü. (Ç.N.)

41. Front de libération nationale: Ulusal Kurtuluş Cephesi. 1954'te Cezayir'in bağımsızlığını elde etmesi hedefiyle kurulan,1962'den 1992'ye kadar ve 1999'dan bugüne iktidarda olan siyasi parti. (Ç.N.)

42. (Fr.) Paris Kış Velodromu. 1909'da inşa edilen, 1959'da yıkılan, bisiklet pisti de bulunan büyük stadyum. Stadyum 1942'deki "Vél d'Hiv Baskını" olarak anılan, İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da Yahudilere yönelik en büyük toplu tutuklamayla bilinir. 16-17 Temmuz 1942'de, yaklaşık üçte biri çocuk olmak üzere on üç binden fazla kişi tutuklanmış ve Vélodrome d'Hiver'de günlerce aç susuz bekletildikten sonra ölüm trenleriyle Auschwitz'deki ölüm kampına gönderilmişti. (Ç.N.)

43. *İhtiras Kadını* adıyla Türkiye'de gösterilen *Les Orgueilleux,* Yves Allégret'nin yönettiği, Michèle Morgan ile Gérard Philipe'in başrollerini paylaştığı, 1953 tarihli Fransa-Meksika ortak yapımı romantik film. (Ç.N.)

44. (Fr.) Göreceksin bir gün / Buluşacağız yeniden. (Ç.N.)

45. (Fr.) Bekleyeceğim gece gündüz / Sonsuza kadar bekleyeceğim / Dönüşünü. (Ç.N.)

46. (Fr.) Yeter ki sev beni / Umurumda mı dünya. (Ç.N.)

47. (Fr.) Benim hikâyem bir aşk hikâyesi. (Ç.N.)

48. (Fr.) Dündü, dün sabah / Dündü, oysa şimdi ne kadar uzak. (Ç.N.)

49. (Fr.) "Rahibenin en büyük arzusu bakire yaşayıp azize olarak/hamile kalarak ölmektir." Fransızcada hamile anlamına gelen "*enceinte*" ile azize olarak anlamına gelen "*en sainte*"in sesteş kelimeler olmasına dayanan eski bir ergen esprisi. (Ç.N.)

50. (Fr.) "Anne, Bekâret Nedir?" Açık saçık sözleri olan eski bir halk şarkısının nakaratı. (Ç.N)

51. (Fr.) Platon Babanın Müzesi. Bir halk şarkısından uyarlama. (Ç.N)

52. L'Institut d'études politiques de Paris, IEP (Paris Siyasal Bilimler Akademisi). Fransa'nın pek çok önemli üst düzey bürokratının ve siyasetçisinin yetiştiği, "elit fabrikası" diye de anılan Avrupa'nın siyaset bilimi alanındaki en önde gelen üniversitelerinden biri. (Ç.N.)

53. Edebiyat, fen ve teknoloji bölümlerinde üst düzey eğitim veren ve girmesi hayli zor olan École Normale Supérieure (ENS) sınavlarının edebiyat bölümü için hazırlık sınıfı. (Ç.N.)

54. Yazar Violette Leduc'ün (1907-1972) ölümünden sonra, eserlerinin vârisi Simone de Beauvoir tarafından yayına hazırlanarak 1973'te yayımlanan ünlü kitabı *La Chasse à l'amour* (Aşkın Peşinde) otobiyografik romanın öncülerinden kabul edilir. (Ç.N.)

55. Honfleur ve Étretat, Fransa'nın Normandiya bölgesinde iki sahil kasabası. (Ç.N.)

56. Centres d'Entraînement aux Méthodes d'Education Active (Aktif Eğitim Yöntemleri Uygulama Merkezleri): Kamp eğitmeni olmak isteyen gençlerin okul tatillerinde gittiği kursları veren halk eğitim merkezleri. (Ç.N.)

57. Tuzlu, aromatize edilmiş et suyu, bir tür suda eritilmiş et bulyonu. 1970'li yıllara kadar, kafelerde üzerinde "viandox" logosu bulunan büyük fincanlarda servis edilirdi. (Ç.N.)

58. 1897'de kurulan ve Fransa'nın belli başlı bütün şehirlerinde bulunan bir büyük mağaza zinciri. 1980'lerde ve 90'ların başında şubelerinin bir kısmı kapatıldı, kalan mağazalar Galeries Lafayettes adını aldı. (Ç.N.)

59. Amerikalı yazar Margaret Mitchell'ın (1900-1949) ilk baskısı 1936'da yayımlanan ve Amerikan İçsavaşı'nda geçen romanı. Mitchell 1939'da sinemaya uyarlanan bu romandan başka bir kitap yazmadı. (Ç.N.)

60. 1866'da herkesin eğitime, kültüre ve spora erişimini sağlama amacıyla kurulan derneklerin birliği. Spo'ra "farklı" bir yaklaşımı teşvik ederek, sporu kişisel ve kolektif özgürleşme için bir araç haline getirme yönünde etkinlikler düzenleyen federasyonun çatısı altında bugün 30.000 derneğin iki milyondan fazla üyesi bulunuyor. (Ç.N.)

61. Orijinal ismi *Ohne dich wird es Nacht* (Sensiz Her Şey Karanlık) olan, Curd Jurgens'in yönettiği ve Eva Bartok ile René Deltgen'in başrollerini paylaştığı 1956 tarihli Batı Almanya yapımı film. (Ç.N.)

62. Rouen merkezli büyük bir sigorta şirketi. (Ç.N.)

63. Senaryosunu Marguerite Duras'ın yazdığı, Yeni Dalga'nın önemli yönetmenlerinden Alain Resnais'nin çektiği 1959 yapımı, hatırlamaya ve unutmanın kaçınılmazlığına dair sinemanın başyapıtlarından. Filmin açılış cümlesi: "Sen hiçbir şey görmedin Hiroşima'da." (Ç.N.)

64. Emmanuelle Riva adıyla tanınan Paulette Germaine Riva (1927-2017), şair, sinema ve tiyatro oyuncusu. 1959'da Alain Resnais'nin ilk uzun metraj filmi *Hiroşima Sevgilim*'de başrolü üstlenerek sinemaya adım attı ve adını duyurdu. (Ç.N.)

65. (Fr.) Savaşçının İstirahati. Christiane Rochefort'un (1917-1998) 1958'de yayımlanan ve aynı yıl Yeni Dalga Ödülü'nü alan romanı. Başrolünde Brigitte Bardot'nun oynadığı Roger Vadim'in sinema uyarlaması (1962) ise Türkiye'de *Sensiz Yaşayamam* adıyla gösterildi. (Ç.N.)

66. Édith Piaf repertuvarının dünya çapında en çok bilinen şarkısı. Şarkının sözleri o zamanlar 24-25 yaşlarında olan ve Piaf'la büyük aşk yaşayan Georges Moustaki'ye, müziği ise Marguerite Monnot'ya ait. Aşk acısı çeken zengin bir müşteriyle bir fahişenin karşılaşmasının hikâyesini anlatır. (Ç.N.)

67. (Fr.) Bin Tempolu Vals. Klasik vals temposuyla başlayıp çılgınca yükselen kreşendosuyla zihinlere kazınan Jacques Brel'in (1929-1978) ünlü şarkısı. 1959 tarihli şarkının sözleri ve müziği de Brel'in. (Ç.N.)

68. (Fr.) Meyve Salatası. Komedi filmlerinde oynadığı rollerle tanınan Bourvil'in (1917-1970) seslendirdiği neşeli şarkı. Sözleri ve müziği Noël Roux'ya ait. (Ç.N.)

69. Yunanca kökenli, sanat, bilim vd. dallarda ön eğitim, ön hazırlık anlamına gelen kelime. Fransa'da 1966 yılına kadar, bakalorya sonrasında, yüksek öğrenimin ilk yılında lisansa hazırlık olarak *propédeutique* uygulaması vardı. (Ç.N.)

70. Perry Como, gerçek adı Pierino Ronald Como (1912-2001) Amerikalı şarkıcı, oyuncu, televizyon programcısı. Frank Sinatra, Frankie

Laine, Tony Bennett, Dean Martin gibi İtalyan asıllı ünlü Amerikalı şarkıcılar ekolünden. Şarkı yorumculuğunda Bing Crosby'nin stilinden esinlendiğini söyleyen Como'nun şarkılarından tam kırk sekizi 1944-1958 arasında *Billboard* listelerinde en çok satanlar arasına girdi, on biri ise birinci sıraya yükseldi. (Ç.N.)

71. Jacques Tati'nin (1907-1982) yönettiği, başrolünü oynadığı, senaryosunu yazıp yapımcılığını da üstlendiği 1958 tarihli Fransa-İtalya ortak yapımı satirik komedi. Tati kendisiyle özdeşleşen Şarlovari karakter Mösyö Hulot'yu bu filmde ikinci kez canlandırıyordu. (Ç.N.)

72. Yardımcı annelik olarak dilimize çevrilebilecek çocuk bakıcılığı. Yabancı bir ülkede, bir ailenin yanında kalarak yapılan kültürel değişim programı. (Y.N.)

73. Pamela Moore (1937-1964) 18 yaşında yazdığı ilk romanı *Sevilmek İsteyen Kız*'la dünya çapında adını duyurdu. Kitap piyasaya çıktığında, 18 yaşındaki Françoise Sagan'ın iki yıl önce Fransa'da yayımlanan romanı *Günaydın Hüzün*'le birlikte anılıyordu. 18 yaşında kızların cinsellik hakkında yazmak bir yana, bu konularda okumalarının bile beklenmediği bir dönemde doğrudan anlatımıyla dikkat çekmişti. (Ç.N.)

74. (İng.) Centilmenler Ligi. Britanyalı yönetmen Basil Dearden'ın (1911-1971) yönettiği Jack Hawkins, Nigel Patrick, Roger Livesey ve Richard Attenborough'nun rol aldığı 1960 yapımı soygun-komedi filmi. (Ç.N.)

75. Kitapların isimleri sırasıyla: *Adillerin Sonuncusu*, *Kötülükler*, *Köşeye Sıkışmak*, *Özel Arkadaşlıklar*, *Şehirde Yemek*, *New York Çocukları.* (Y.N.)

76. Kuzey Londra'nın Barnet semtinde Victorian gösterişli evlerin bulunduğu, daha ziyade konutların yer aldığı mahalle. (Ç.N.)

77. Giysiden oyuncağa ucuz ürünler satan mağaza zinciri. (Ç.N.)

78. *Milk-shake*, dondurma çeşitleri vb. sütlü içecek ve yiyeceklerin servis edildiği büfeler. (Ç.N.)

79. *Lemon curd*: Limon kreması. Özellikle turta, kek, kurabiye, *pancake* gibi hamur işleriyle yenir, pastaların arasında, pasta süslemesinde de kullanılır. *Shortbread*: Bol tereyağlı kıtır, geleneksel İskoçya kurabiyesi. *Trifle*: Alt katında genellikle alkolle ıslatılmış pandispanya, üzerinde kat kat krema ve meyve olan, İngiltere ve İrlanda'da sıklıkla yapılan hafif bir tatlı. Smarties: Renkli şeker kaplı yuvarlak sütlü çikolata drajeleri. İlk

olarak 1937'de İngiltere'de piyasaya sürüldü, oradan dünyaya yayıldı. Milky Way (Samanyolu): Üzeri çikolatayla kaplı, içi karamelli ya da vanilyalı bir tür bisküvi. Caramac: Karamelli bir tür gofret. Dairy Milk: Bir sütlü çikolata markası. (Ç.N.)

80. Özgün kavanozlarda satılan yoğun ve tuzlu sığır eti özütü markası. Sıcak suyla karıştırılarak içecek haline getirilir. İngiltere'de "*beef tea*" olarak da adlandırılır. (Ç.N.)

81. Amerikalı yönetmen Otto Preminger'in Françoise Sagan'ın aynı adlı romanından uyarladığı, başrollerini Deborah Kerr, David Niven ve Jean Seberg'in paylaştığı 1958 yapımı film. (Ç.N.)

82. *Bir Yaz Macerası*, Tennessee Williams'ın 1958 tarihli aynı adlı oyunundan uyarlanan 1959 yapımı gotik bir Güney filmi. Senaryosunu Gore Vidal'in yazdığı, Joseph L. Mankiewicz'in yönettiği filmin başrollerinde Katharine Hepburn, Elizabeth Taylor ve Montgomery Clift yer alıyor. (Ç.N.)

83. L'Union nationale des étudiants de France (Fransa Üniversite Öğrencileri Birliği) 1907'de kurulan üniversite öğrencileri sendikası. UNEF bugün de otuz bini aşkın üyesiyle en büyük öğrenci sendikalarından biri. (Ç.N.)

84. Eylül 1942'de yayımlanmaya başlayan bir edebiyat dergisi. Ulusal Cephe direniş hareketinin yeraltı yayınlarından biriydi. Louis Aragon, François Mauriac, Claude Morgan, Raymond Queneau, Jean Lescure gibi pek çok yazarın katkısıyla çıkıyordu. Savaş sonrası dönemde, 1953'ten 1972'ye kadar, Fransız Komünist Partisi'nin mali desteğiyle Aragon'un yönetiminde yayımlandı. (Ç.N.)

85. (Fr.) Başlarında Kavak Yelleri, Giderler Kafalarının Dikine... Gilbert Bécaud'nun (1927-2001) 1967 tarihli stüdyo albümüne adını veren parça. (Ç.N.)

86. (Fr.) Pire'nin Çocukları. Manos Hacidakis'in *Jamais le dimanche* (Pazar Günü Asla, 1960) filmi için bestelediği şarkının Dalida'nın sesiyle Avrupa'da hit olan uyarlaması. (Ç.N.)

87. Les Compagnons de la chanson grubunun popüler şarkısı. Seattle'lı Brothers Four grubunun 1959 tarihli ünlü "Greenfields" parçasının uyarlaması. (Ç.N.)

88. Pascal'ın *Düşünceler*'deki şu önermesine atıfla: "İnsanların bütün mutsuzluğu bir tek şeyden kaynaklanır: Bir odada sessiz sakin durmayı beceremememelerinden." (Ç.N.)

89. Yüksek lisansın ardından, orta öğretimde öğretmen olmak isteyenlerin girdikleri sınav sonrasında alınan en yüksek dereceli diploma. (Ç.N.)

Nasıl ki son bir sevgili, son bir bahar varsa son bir kitap da mutlaka olacaktır fakat bunun hangisi olduğunu anlayacak hiçbir işaret yok. Başından beri "58'deki kız" adını koyduğum o kız hakkında bir şey yazamadan ölebileceğim düşüncesi zihnimi kemiriyor. Bir gün, onu hatırlayacak hiç kimse kalmayacak. Bir başkasının değil, o kızın yaşadığı şey açıklanmadan kalacak, bir hiç uğruna yaşanmış olacak.

1958 yazı. On sekiz yaşındaki Annie Duchesne, küçük bir kafe-bakkal işleten ve varoluşlarıyla kendisini utandıran ailesinin yanından bir yaz kampında eğitmen olarak çalışmak üzere ayrılır. İlk kez yalnız ve özgürdür. Sofistike Fransız gençleri arasında onlar gibi olmaya, onlar gibi hissetmeye can atan bir genç kızdır. Çok geçmeden kamptaki başeğitmenle geçirdiği ilk gecenin ardından iradesini onunkine teslim edecek ve kendini bir başkasının iradesi ve arzusu karşısında ezilmiş bulacaktır.

Annie Ernaux'nun hayatı boyunca yazmayı düşündüğü kitap olarak tanımladığı *Kızın Hikâyesi* bugünün Ernaux'suyla 58'deki genç kızı buluşturan son derece cesur ve açıksözlü bir metin.

"Zamanın, şimdiki benliğimiz ile bir zamanlar sahip olduğumuz benliğin arasına ördüğü aşılmaz duvarın derin ve güzel bir incelemesi. Bu duvarın yarattığı hüsranı, cazibeyi ve onu aşmaya çalışırken yaşadığımız kalp kırıklıklarını, özlemi bu denli canlı anlatan başka bir kitap daha okumadım."

Sheila Heti

#fransızedebiyatı #irade #arzu #kadınyazını #toplum #utanç #bellek

ISBN 978-975-07-6227-7

can

canyayinlari.com | f | X canyayinlari

roman